

TUTKINTAVANKEUSLAIN UUDISTUKSEN VAIKUTUK- SET TUTKINTAVANKEU- TEEN

Kysely Kuopion vankilan henkilökunnalle

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijät Jussi Manninen ja Satu Soininen			
Työn nimi Tutkintavankeuslain uudistuksen vaikutukset tutkintavankeuteen: Kysely Kuopion vankilan henkilökunnalle			
Päiväys	04.05.2020	Sivumäärä/Liitteet	77/7
Ohjaaja Tuula Niskanen			
Toimeksiantaja Rikosseuraamuslaitos, Kuopion vankila			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Kuopion vankilan henkilökunnan kokemuksia siitä, kuinka vuoden 2019 alussa voimaan astunut tutkintavankeuslaki on heidän mielestään vaikuttanut tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen. Lisäksi selvitettiin, millaisia toimenpiteitä lakiuudistus vielä Kuopion vankilassa vaatii.</p> <p>Tutkintavankeuslaki ja sen uudistus oli aiheena ajankohtainen. Aiheesta ei ole vielä tehty tutkimusta vankilan henkilökunnan näkökulmasta katsottuna. Tutkintavankeuslain uudistuksen tarkoituksena oli parantaa tutkintavankien oikeusturvaa sekä lisätä tutkintavankeuden suorittamiseen tehokkaita valvottuja vaihtoehtoja. Vankeinhoidolta tämä vaatii uusia toimintamalleja ja -tapoja sekä rakenteellisia muutoksia. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Kuopion vankila.</p> <p>Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin koko Kuopion vankilan henkilökunnalle (70—75 henkilöä) osoitettuna sähköisenä kyselytutkimuksena tammikuussa 2020. Kyselyyn vastasi 10 henkilöä.</p> <p>Tutkimus osoitti, että vastaajat kokivat vuonna 2019 voimaan astuneen tutkintavankeuslain mahdollistaman seitsemän vuorokauden mittaisen tutkintavankien sijoitusajan poliisivankiloissa olevan Suomen olosuhteissa toimivin. Poliisilaitosten yhteyteen tai niiden läheisyyteen rakennettavien tutkintavankiloiden ajateltiin kuitenkin olevan sekä tutkintavankien että rikostutkinnan kannalta paras vaihtoehto. Vastaajien mielestä eniten muutoksia ovat vaatineet vankilan rakenteet, ja niissä nähtiin olevan vielä eniten tehtävää. Muutostarpeita nähtiin jonkin verran myös henkilökuntaresursseissa ja henkilökunnan työnkuissa. Positiivisimmin suhtauduttiin tutkintavankien hyvinvoinnissa tapahtuneisiin muutoksiin.</p> <p>Vastausprosentin jäätyä pieneksi, eivät tutkimustulokset ole yleistämiskelpoisia. Tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että Kuopion vankilan henkilökunta näkee tutkintavankeuslain uudistuksen myönteisenä asiana. Muutostoimenpiteitä tarvitaan vielä, mutta vastaajat näkivät, että Kuopion vankilan mahdollisuudet vastata lain vaatimiin uudistuksiin ovat hyvät.</p>			
Avainsanat Tutkintavankeuslaki, tutkintavankeus, Kuopion vankila, ihmisoikeudet			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Jussi Manninen and Satu Soininen			
Title of Thesis The effects of the reform of Remand Imprisonment Act on remand imprisonment: Survey for Kuopio Prison staff			
Date	04.05.2020	Pages/Appendices	77/7
Supervisor Tuula Niskanen			
Client Organisation Criminal Sanctions Agency, Kuopio Prison			
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to study the experiences of Kuopio Prison staff on how Remand Imprisonment Act, implemented in the beginning of 2019, has affected remand imprisonment and what kinds of actions still need to be carried out in Kuopio Prison due to the law reform.</p> <p>The study was conducted as a quantitative study. The research material was collected with the help of an electronic questionnaire directed at the whole staff of Kuopio Prison (70—75 people) in January 2020. Ten people responded to the questionnaire.</p> <p>According to this study, the 7-day remand imprisonment in jails, which was enabled by the law reform in the beginning of 2019, was seen as the best functioning option in Finland. However, building remand prisons in connection to or close to police stations was seen as the best option concerning remand prisoners and crime investigation. The research respondents thought the structure of the prison needed changes most, now and in the future. Some need for changes was also seen in the human resources and the job descriptions of the workers. The most positive experiences came from the changes in the wellbeing of the remand prisoners. Based on the results it can be concluded that the staff of Kuopio Prison sees the reform of Remand Imprisonment Act as positive. There are still changes that need to be implemented, but the respondents thought that the possibilities of Kuopio Prison to meet the requirements of the changes in the law are good.</p>			
<p>Keywords Remand Imprisonment Act, remand imprisonment, Kuopio Prison, human rights</p>			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKINTAVANKEUTTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA.....	9
2.1	Tutkintavankeuslainsäädännön uudistamiseen johtaneita tekijöitä.....	10
2.2	Tutkintavankeutta ohjaavat muut lait Suomen lainsäädännössä	11
2.3	Tutkintavankeutta ohjaava lainsäädäntö EU-maissa	11
3	TUTKINTAVANKEUS SUOMESSA JA POHJOISMAISSA.....	14
3.1	Tutkintavankeus Suomessa.....	14
3.2	Tutkintavankeus Pohjoismaissa	16
4	TUTKINTAVANKEUS JA TUTKINTAVANKEUSLAIN UUDISTUS TUTKIMUKSISSA.....	18
4.1	Tutkintavankeuslain uudistus poliisien näkökulmasta.....	18
4.2	Tutkintavankeus tutkintavankien kokemuksena.....	21
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	25
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
6.1	Toimintaympäristön kuvaus	27
6.2	Tutkimusmenetelmä ja sen valinta	28
6.3	Tutkimusaineisto ja sen kerääminen.....	29
6.4	Tutkimusaineiston analysointi ja raportointi	31
7	TULOKSET.....	33
7.1	Vastanneiden taustatiedot	33
7.2	Vastanneiden näkemys tutkintavankeudesta ja sen toteuttamisesta	33
7.3	Vastanneiden näkemys ja suhtautuminen uuden tutkintavankeuslain vaikutuksiin	37
7.4	Vastanneiden näkemys muutostarpeista ja vankilan mahdollisuuksista vastata niihin.....	38
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	42
8.1	Tutkintavankeus ja sen toteuttaminen.....	43
8.2	Esitutkinta sekä viranomaisten ja tutkintavankien väliset suhteet	45
8.3	Vankilan rakenteet ja henkilöstöressurit	46
8.4	Tutkintavankien hyvinvointi	46
8.5	Vankilan mahdollisuudet vastata lakiuudistukseen nyt ja tulevaisuudessa	47
9	POHDINTA	49
9.1	Tutkimuksen luotettavuus.....	50
9.2	Tutkimuksen eettisyys.....	55

9.3	Opinnäytetyöprosessi	57
9.4	Tutkintavankeuslain uudistus.....	59
9.5	Ammatillinen kasvu	62
9.6	Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	64
10	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	66

1 JOHDANTO

Tarve tutkintavankeuden ja tutkintavankeutta ohjaavan lainsäädännön muuttamiseksi on noussut ihmisoikeusjärjestöjen pitkään ja toistuvasti Suomelle antamien tutkintavankien ja vankien oloja koskevien moitteiden vuoksi. Ihmisoikeusjärjestöt, CPT, eli Eurooppalainen komitea kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) sekä CAT, joka on YK:n kidutuksen vastainen komitea (Committee against torture), ovat vuosikymmeniä olleet huolissaan Suomen tilanteesta ja vaatineet Suomea tekemään pikaisia muutoksia vapautensa menettäneiden olojen parantamiseksi. CPT:n määräaikaistarkastuksia tehneet valtuuskunnat eivät ole tutkimuksissaan saaneet tietoonsa valituksia suoraan vapautensa menettäneiltä. CPT on kuitenkin ollut huolestunut siitä, ettei Suomi ole riittävän nopeasti ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin vapautensa menettäneiden olojen parantamiseksi. (Oikeusministeriö 2015; Oikeusministeriö 2016, 18–19.)

Tutkintavankien osalta CPT on toistuvasti huomauttanut siitä, että tutkintavankien sijoittaminen poliisivankiloihin tulisi lopettaa kokonaan, tai se tulisi sallia vain poikkeustapauksissa. Tutkintavangeilla tulisi olla mahdollisuus päivittäisiin toimiin kuten urheiluun, lukemiseen ja television katseluun sekä ulkoiluun. Suosituksen mukaisesti tutkintavangeille tulisi turvata terveystarkastukset 24 tunnin kuluessa heidän saapuessaan sijoituspaikkaansa sekä jatkuva mahdollisuus sairaanhoitoon. Näiden toteuttaminen ei poliisivankiloissa ole mahdollista. (Oikeusministeriö 2015; Oikeusministeriö 2016, 18–19.) CPT:n tavoin, myös CAT on Suomea koskevissa määräaikaistapauksissaan toistuvasti todennut, että Suomen tulisi muuttaa tutkintavankeutta koskeva lainsäädäntönsä niin, että tutkintavankien siirto poliisivankiloista vankiloihin tapahtuisi nopeammin (CAT 2011, 5; CAT 2016, 3). Lainsäädännön uudistukseen on ohjannut myös Euroopan neuvoston vankilasääntö, jonka mukaan tutkintavankien ja vankien ensisijaisena sijoituspaikkana tulisi aina toimia vankila (Council of Europe 2006; Oikeusministeriö 2016, 19). Myös Suomessa eduskunnan oikeusasiamies on poliisivankiloiden tarkastuskäyntien yhteydessä havainnut, että poliisivankilat eivät olosuhteiltaan sovellu kuin lyhytaikaiseen säilytykseen (Oikeusministeriö 2016, 19).

CPT toteaa Suomelle laatimassaan raportissa Remand detention (2017), että tutkintavankeus tulisi määrätä vain, jos mitään muuta vaihtoehtoa ei ole käytettävissä. Tutkintavankeudesta tulisi päättää aina tapauskohtaisesti, ja siihen oikeuttavina asioina voitaisi nähdä ainoastaan vahva epäily rikoksen uusimisesta, henkilön pakenemista tai todisteiden ja todistajien vääristämisestä. Ihmisoikeusnäkökulmasta katsottuna tutkintavankeutta parempia vaihtoehtoja ovat esimerkiksi sähköinen valvonta, kotiaresti, takuut ja matkustusasiakirjojen pois ottaminen. (CPT 2017, 2–3.)

Vuoden 2019 alusta voimaan astuneiden tutkintavankeuslain säädösten mukaan tutkintavankien sijoittamista poliisin tiloissa lyhennettiin neljästä viikosta seitsemään vuorokauteen. Seitsemän vuorokautta saa ylittyä vain poikkeuksellisen painavan syyn perusteella. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 2, § 1; HE 252/2016.) Vuoteen 2025 mennessä tutkintavankien säilytys poliisilaitoksen tiloissa tulisi lopettaa kokonaan. Lakiuudistuksen kautta poliisilaitoksen tiloissa suoritettavan tutkintavankeuden vaihtoehtona otettiin käyttöön matkustuskielto ja tutkinta-aresti. (HE

252/2016.) Uuden tutkintavankeuslain katsotaan vaikuttavan rikostutkintaan sekä muuttavat poliisien, rikostutkijoiden ja vankilan henkilökunnan työnkuva.

Opintojen aikana olemme tutustuneet eri marginaaliryhmien asemaan ja tilanteeseen Suomessa. Rikollisuus nousee esiin yhtenä hyvinvointiyhteiskuntamme ongelmana. Rikollisuuden määrä sinänsä on Suomessa laskussa, mutta se koskee yhä enenevässä määrin tiettyjä haavoittuvia ryhmiä (Poliisihallitus 2019, 7). Rikosseuraamusalan ja aikuissosiaalityön asiakasryhmille on yhteistä useiden erilaisten sosiaalisten ongelmien samanaikainen ilmeneminen. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi mielenterveysongelmat, taloudelliset ongelmat ja riippuvuudet. Tämä tekee aikuissosiaalityöstä ja rikosseuraamusalan sosiaalityöstä haasteellista.

Syrjäytymisuhan alla elävien kansalaisten oikeusturvan varmistaminen on keskeistä sosiaali- ja yhdyskuntaseuraamustyössä (Väisänen & Väänänen-Forin 2014, 138–139). Sosionomin ammatillisiin kompetensseihin kuuluu oleellisesti yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksien edistäminen ja puolustaminen (Savonia 2019). Vankilassa tehtävä sosiaalityö ja vangit sosionomien asiakasryhmänä eivät sellaisenaan selkeästi kuuluneet opintoihimme, mutta asia kiinnosti meitä henkilökohtaisesti. Kiinnostus aiheetta kohtaan rohkaisi meitä ottamaan yhteyttä Kuopion vankilaan ja tiedustelemaan, olisiko heillä tarjota meille tutkimusaihetta opinnäytetyötä varten. Saimme kuulla vankilanjohtaja Harri Pohjolaiselta, että ajankohtaisin sekä heitä kiinnostava ja heidän toimintaansa vaikuttava asia, on tutkintavankeuteen liittyvä lainsäädännön uudistus erityisesti vankilan henkilökunnan näkökulmasta katsottuna.

Opinnäytetyömme toimeksiantajana toimii Kuopion vankila, joka kuuluu Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Kuopion vankilaan on sijoitettu sekä tutkinta- että vankeusvankeja. Kuopion vankilan toiminta on kehittynyt yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten mukana vastaamaan kulloinkin voimassa olevan aikakauden vankeinhoidolle asettamiin vaatimuksiin. (Rikosseuraamuslaitos 2019a.) Nyt vankilan on aika vastata tutkintavankeuden uudistuksen tuomiin haasteisiin. Kuopion vankilassa uudistuksen nähdään aiheuttavan merkittäviä muutoksia tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on koota tietoa tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksesta Suomessa, sekä selvittää, kuinka siinä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen. Tutkimuksella kartoitamme Kuopion vankilan henkilökunnan ajatuksia tutkintavankeudesta ja sen toteuttamisesta. Selvitämme, millaisena Kuopion vankilan henkilökunta on tutkintavankeuslain uudistuksen kokeneet sekä millaisia toimenpiteitä lakiuudistus heidän mielestään vielä vaatii. Selvitämme myös millaisina he näkevät Kuopion vankilan mahdollisuudet vastata lain vaatimuksiin. Tutkimuksen tavoitteena on koota aiheesta selvitys Kuopion vankilan käyttöön.

Opinnäytetyö toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerätään Kuopion vankilan koko henkilökunnalta Webropol-kyselynä. Opinnäytetyössä käytämme pohjana kirjallisuuden ja lainsäädännön lisäksi Oikeusministeriön tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksesta vastaavan

työryhmän raportteja, hallituksen esityksiä ja eduskunnan päätöksiä sekä ihmisoikeusjärjestöjen raportteja.

Aihe on uusi ja hyvin ajankohtainen. Tutkintavankeuslain uudistus aiheutti yleistä keskustelua jo ennen sen voimaan astumista. Varsinaista tutkimusta aiheesta ei vielä ole juuri ehditty tekemään. Opinnäytetyöprosessimme aikana valmistui kaksi Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, joissa tutkittiin tutkintavankeuslain uudistuksen vaikutuksia Itä-Uudenmaan ja Lapin poliisilaitosten alueella poliisien näkökulmasta katsottuna. Eri näkökulman vuoksi, kyseiset opinnäytetyöt eivät ole täysin verrattavissa tähän tutkimukseen ja siitä saatuihin tuloksiin, mutta ne antavat perspektiiviä asian tarkastelulle.

2 TUTKINTAVANKEUTTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA

Tutkintavankeuslaki on merkittävin tutkintavankeutta ja sen toteuttamista ohjaava laki Suomessa. Tutkintavankeuslaki on vielä uusi. Se astui voimaan vuonna 2006, kun Suomen vankeuslainsäädäntöä uudistettiin laajasti. Uudistuksessa kumottiin laki rangaistusten täytäntöönpanosta (19.12.1889/39A) ja laki tutkintavankeudesta (19.07.1974/615). Edellä mainitut lainsäädännöt korvattiin vankeuslailla (23.09.2005/767) ja tutkintavankeuslailla (23.09.2005/768). Lait astuivat voimaan 01.10.2006. Lainsäädännön uudistamisella haluttiin parantaa erityisesti tutkintavankien oikeusturvaa. (HE 263/2004.) Vuonna 2015 tutkintavankeuslakia täsmennettiin tarkennuksilla (HE 45/2014), joilla pyrittiin yhdenmukaistamaan vankiloiden käytäntöjä sekä lisäämään suunnitelmallisuutta rangaistusten täyttööseen panossa. Merkittävimmät muutokset liittyivät tutkintavangin muutoksenhaikuoikeuteen (HE 45/2014).

Vuoden 2019 alusta tutkintavankeuslaki koki jälleen uudistuksen. Silloin astui voimaan uudistus (HE 252/2016), jonka myötä poliisilaitoksen tiloissa suoritettavan tutkintavankeuden vaihtoehtona otettiin käyttöön tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti. Uudistuksella haluttiin myös vähentää tutkintavankien sijoittamista ja säilyttämistä poliisin tiloissa sekä lyhentää poliisin tiloissa vietettyä tutkintavankeusaikaa. Tutkintavankien säilyttämistä poliisin tiloissa lyhennettiin neljästä viikosta seitsemään vuorokauteen, ja vain poikkeuksellisen painavan syyn perusteella tätä määräaika-aikaa on mahdollista jatkaa. (Oikeusministeriö 2018; Rikosseuraamuslaitos 2019d.) Tutkintavankeuslaissa ei kuitenkaan ole mainintaa sitä, mistä lakiin kirjattu seitsemän vuorokauden määräaika alkaa. Tutkintavankeuden laskennallisesta alkamisesta löytyy kuitenkin Itä-Suomen hovioikeuden (I-SHO: 2019:4) päätös siitä, että tutkintavangin seitsemän vuorokauden säilytysaika poliisin säilytystiloissa alkaa vangitsemispäätöksestä. Hovioikeus toteaa, että tutkintavankeus alkaa vasta käräjäoikeuden vangitsemispäätöksestä. (Itä-Suomen hovioikeus, 2019.)

Vuoteen 2025 mennessä tutkintavankeuslaki pyritään muuttamaan siten, että tutkintavankeja ei sijoiteta enää lainkaan poliisilaitoksen tiloihin (Oikeusministeriö 2018; Rikosseuraamuslaitos 2019d). Tavoitteen saavuttamiseksi oikeusministeriö ja sisäministeriö on toteuttamassa yhteishanketta tutkintavankien säilytystehtävien siirtämisestä Rikosseuraamuslaitokselle. Samassa hankkeessa uudistetaan myös vanginkuljetuslainsäädäntö, mikä vaikuttaa tutkintavankien kuljetuksiin. Uudistuksella pyritään parantamaan viranomaisten välistä työnjakoa vanginkuljetuksessa. Hankkeen tavoitteena on, että tutkintavankeja ei säilytetä enää vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen poliisin tiloissa, turvata esitutkintaviranomaisten mahdollisuus suorittaa esitutkinta sekä huolehtia, että tutkintavangeille asetettuja yhteydenpitorajoituksia pystytään valvomaan. (Oikeusministeriö 2020a; Oikeusministeriö 2020b.) Lainsäädännön uudistukset tulevat vaikuttamaan erityisesti rikostutkintaan sekä muuttamaan poliisien ja rikostutkijoiden työnkuvaa, mutta sen vaikutukset tulevat näkymään myös vankiloissa työskentelevien työnkuviin.

2.1 Tutkintavankeuslainsäädännön uudistamiseen johtaneita tekijöitä

Tarve tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön uudistamiselle nousi esiin muun muassa YK:n kidutuksen vastaisen komitean (CAT), lausuntojen perusteella sekä Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan komitean (CPT), Suomeen tekemien tarkistuskäyntien perusteella. CPT:n tekemillä tarkastuskäynneillä on havaittu toistuvia pidätettyjä ja vangittuja koskevia ihmisoikeusrikkomuksia. CPT vieraili ensimmäisen kerran suomalaisissa vankiloissa vuonna 1992 ja on siitä asti kritisoinut suomalaisten tutkintavankien oloja. Vuoden 2015 raportissaan CPT huomauttaa, että keskusteluista huolimatta vuosien 1992–2008 välisenä aikana Suomeen tehtyjen vierailujen jälkeen annetut toiminta ehdotukset eivät ole tuottaneet toivottuja muutoksia. Tämän johdosta CPT kehottaa jälleen kerran Suomen viranomaisia ryhtymään välittömästi tarvittaviin muutoksiin. Tällöin Suomi sai ensimmäisen kerran CPT:ltä uhkavaatimuksen, että jos toimenpiteisiin ei nyt nopeasti ja tehokkaasti ryhdytä, CPT antaa asiasta kansainvälisen julkisen lausuman. (Oikeusministeriö 2015; Oikeusministeriö 2016, 18–19.)

Ihmisoikeusjärjestöt ovat todenneet, että poliisilaitokset sopivat vain vankien lyhytaikaiseen säilytykseen niiden epäinhimillisten ja puutteellisten olosuhteiden vuoksi (CAT 2011, 3; CPT 2015, 19). CPT:n ja CAT:in huomautusten kautta, tutkintavankien olosuhteiden parantamista selvittänyt oikeusministeriön työryhmä (81/2010) ehdotti, että Suomeen tehtäisiin kattava selvitys tutkintavankeuden vaihtoehtoista, niiden vaikutuksista ja soveltuvuudesta. Samaa selvitystä ehdotti esitutkinta- ja pakkokeinolakia uudistanut toimikunta. Tutkintavankien olosuhteiden parantamista selvittänyt oikeusministeriön työryhmä totesi, että tutkintavankien olosuhteet poliisiasemilla eivät sovi tutkintavankien säilytykseen. Työryhmä oli sitä mieltä, että tutkintavankien säilytys tulisi keskittää nykyistä harvemmille poliisiasemille sillä poliisivankilat sopivat vain lyhytaikaiseen säilytykseen. (Oikeusministeriö 2016, 17, 57.)

CPT:n selonteossa kiinnitetään huomiota muun muassa poliisivankiloihin sijoitettujen tutkintavankien mahdollisuuksiin osallistua toimintoihin, ulkoiluun ja saada terveydenhuoltopalveluja. Tutkintavangit viettävät aikansa selleissä lukuun ottamatta ulkoilua ja mahdollista suihkussa käyntiä. Ulkoilumahdollisuudet ovat yleensä vähäiset, ja erilaisiin sellin ulkopuolella järjestettäviin toimintoihin osallistuminen hyvin rajoittunutta. (Oikeusministeriö 2016, 18–19.) Tutkintavankien olosuhteiden parantamista selvittänyt oikeusministeriön työryhmä havaitsi omassa selvityksessään, että osa poliisivankiloista oli muutoinkin huonokuntoisia ja soveltumattomia tutkintavankien pidempiaikaiseen säilytykseen (Oikeusministeriö 2016, 63).

Euroopan vankilan säännöt korostavat, että tutkintavankeja on kohdeltava hyvin, koska heidän oikeuksiaan ei ole rajoitettu rikostuomiossa (Council of Europe 2006, 94). Vankiloiden osalta tutkintavankeutta koskevat puutteet CPT nostaa esille muun muassa tutkintavangeille tarkoitettujen tilojen ahtauden, ohjatun toiminnan ja ulkoilumahdollisuuksien puutteellisuuden sekä puutteet terveydenhuollon järjestämisessä ja ensikertalaisten perehdyttämisessä. Tutkintavankeus on psyykkisesti raskasta aikaa ja itsemurhien määrä on useita kertoja korkeampi tutkintavankien kuin tuomittujen vankien keskuudessa. (CPT 2017, 2–5.) Tämän vuoksi tutkintavankien tilojen ja päivätoiminnan

tulisi olla tutkintavankien hyvinvointia tukevia. Vankiloiden tarkastuksissa on havaittu puutteita myös tutkintavankien ja rangaistusvankien erilleen sijoittamisessa (osastosijoitteluissa) sekä lainvastaista alaikäisten sijoittamista aikuisten osastoille. (Eduskunnan oikeusasiamies 2018, 122.)

2.2 Tutkintavankeutta ohjaavat muut lait Suomen lainsäädännössä

Tutkintavankeuslain lisäksi tutkintavankien kohtelusta määrää vankeuslaki (23.09.2005/767) ja pakkokeinolaki (22.07.2011/806). Tutkintavankeuslain ja vankeuslain säännökset eroavat toisistaan lähinnä siltä osin, että tutkintavankeudessa on syyttömyysolettamus. Syyttömyysolettamuksen mukaan tutkintavankia pidetään syyttömänä, kunnes tuomioistuimessa mahdollisesti toisin todetaan. Tutkintavankeuslaki määrittelee myös tutkintavankeutta koskevat rajoitukset, kuten yhteydenpitörajoitukset. Sen lisäksi tutkintavankeuslakiin sisältyy viittaussäännös, joka mahdollistaa vankeuslain soveltamisen tutkintavankeuden täytäntöönpanoon. (Myhrberg 2016, 215.) Suomen lainsäädäntö mahdollistaa, että tutkintavanki voi olla samanaikaisesti vankeusvanki. Tässä tapauksessa sovelletaan useimmiten vankeuslain säännöksiä. (Myhrberg 2016, 220.)

Suomessa pakkokeinolain (22.07.2011/806) kolmas luku käsittelee pidätetyn vangitsemisvaatimusta. Pidätetyn vangitsemisasian käsittely alkaa tuomioistuimesta. Syyttäjän tulee jättää tuomioistuimelle kirjallinen vaatimus vangitsemisesta viimeistään 72 tunnin, eli kolmen päivän kuluessa epäillyn kiinniotosta. Vaatimuksen tuomioistuimelle voi tehdä myös rangaistusta vaatinut asianomistaja. Ellei syyttäjä jätä kirjallista vaatimusta tuomioistuimelle, on kiinniotettu vapautettava. Ilman kirjallista vaatimusta tuomioistuin ei voi määrätä rikosasian vastaajaa vangittavaksi. (Pakkokeinolaki 22.07.2011/806, luku 3, § 1–17.)

Suomessa poliisilain nojalla sovelletaan lakia laki poliisien säilyttämien vankien kohtelusta (29.09.2006/841) myös tutkintavankien kohteluun. Laki muun muassa velvoittaa, että tutkintavankeille on järjestettävä tilaisuus ilmoittaa haluamalleen henkilölle vapaudenmenetyksestä. Viranomaisilla on lain mukaan velvollisuus kertoa vapautensa menettäneelle viipymättä säilytystilan oloista sekä vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista. (Laki poliisien säilyttämien vankien kohtelusta 29.09.2006/841, luku 2, § 3.)

2.3 Tutkintavankeutta ohjaava lainsäädäntö EU-maissa

Kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskisivat ainoastaan vankeja tai tutkintavankeja, ei ole olemassa. Suomi on kuitenkin ratifioinut kansainvälisiä sopimuksia, joiden artiklat määrittelevät myös vapautensa menettäneiden oikeuksien toteutumista ja kohtelua rikosoikeudellisissa toimitissa. Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, eli KP-sopimus (1976/8) sekä Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, eli Euroopan ihmisoikeussopimus, EIS, (20.05.1999/63) ovat merkittävimpiä vankien ja tutkintavankien oikeuksia käsitteleviä sopimuksia. Suomi on allekirjoittanut Yhdistyneiden Kansakuntien vuonna 1984 yleiskokouksessa hyväksymän kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai alentavan kohtelun vastaisen yleissopimuksen (29.09.1989/60).

Vuonna 1948 hyväksyttiin ihmisoikeuksien yleismaallinen julistus Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa. Ihmisoikeussopimukset ovat kansainvälisiä sopimuksia, jotka valtio ratifioi. Ihmisoikeudet ovat kaikille kuuluvia oikeuksia, niitä ei voida ottaa keneltäkään pois eikä niistä voi luopua. Ne ovat perustavanlaatuisia, eli niiden taustalla on ajatus, että jokaisella tulee olla samat oikeudet ja vapaudet. (Ihmisoikeusliitto 2020a.)

Ihmisoikeussopimuksen mukaan jokaisen tulee olla yhdenvertainen lain edessä. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen artiklat 9–11. ohjaavat erityisesti vankien ihmisoikeuksien toteuttamiseen. Nämä artiklat määrittelevät, että rikosepäilyksestä huolimatta jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen, eikä ketään saa mielivaltaisesti pidättää tai vangita. Jokaisella tulee olla tasa-arvoinen oikeus tulla julkisesti kuulluksi riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa. Jokainen rikoksesta epäilty tulee nähdä syyttämänä siihen asti, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti todettu. (Ihmisoikeusliitto 2020b.) Suomi ratifioi tämän Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen vuonna 1976 (Asetus kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen sekä siihen liittyvän valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamisesta 1976/8).

Euroopan ihmisoikeussopimus on perussopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. Perussopimuksen sopimusosapuolia ovat kaikki Euroopan neuvoston maat. Sopimuksen allekirjoittaneet valtiot ovat sitoutuneet turvaamaan jokaiselle ihmiselle kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Tutkintavankien kohteluun voidaan erityisesti katsoa vaikuttavan artiklat 3 sekä 5–7. Euroopan ihmisoikeussopimuksen kolmas artikla kieltää, ”että ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla”. Viidennen artiklan mukaan meistä jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Vapautta ei saa riistää, ellei sitä ole erikseen viidennessä artiklassa mainittu. Kuudennessa artiklassa rikoksesta epäillylle turvataan oikeudenmukainen oikeudenkäynti, sillä oletuksella, että rikoksesta epäiltyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on näytetty laillisesti toteen. Rikoksesta epäillylle on tarjottava riittävästi aikaa ja edellytykset puolustukseen. Seitsemännen artiklan mukaan ketään ei voi syyttää rikoksesta, joka ei ollut tekohetkellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. (Euroopan ihmisoikeussopimus 1999/63, § 3–7.)

Euroopan neuvoston vankilasäännöt Rec(2006)2 on kansainvälinen sopimus, jonka tarkoituksena on toimia lainsäädännön kehittämisessä ohjeena Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Vankilasäännöt ovat kansainvälinen ohjeistus, jonka avulla pyritään ylläpitämään ihmisoikeuksia vankeusaikana. Niissä korostuu velvollisuus kohdella vapautensa menettäneitä henkilöitä oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. Vankilasäännöt eivät ole jäsenmaita sitovia asiakirjoja, mutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin käyttää vankilasääntöjä ratkaisujensa yhtenä perustelunaan. CPT sitoo myös omat valtioille antamansa suosituksensa vankilasääntöihin. (Council of Europe 2006, 5–6.) Vankilasäännön 10.1. mukaan Euroopan neuvoston vankilasääntöjä sovelletaan henkilöihin, jotka ovat menettäneet vapautensa tuomion seurauksena tai henkilöihin, jotka oikeusviranomaisen on määrännyt tutkintavankeuteen. Sääntö 10.2 koskee tutkintavankien sijoittamista, eli henkilöitä, jotka ovat oikeusviranomaisen toimesta määrätty tutkintavankeuteen ja henkilöt, jotka ovat menettäneet vapautensa

tuomion seurauksena, tulisi pitää vain vankiloissa, toisin sanoen näiden kahden vankiryhmän käyttöön tarkoitetuissa laitoksissa. Vankilasäännön osa VII koskee erityisesti tutkintavankeja, ja sen tarkoituksena on varmistaa heille kuuluvien oikeuksien toteutuminen. Säännöissä nostetaan esiin mm. tutkintavankeja koskeva syyttömyysolettamus (95.1), mahdollisuus osallistua erilaisiin kaikkia vankeja koskevaan toimintoihin (95.3), oikeus tehokkaaseen puolustautumiseen ja asianajajanaan (98.2), oikeus pitää yhteyttä ulkomaailmaan (99) sekä oikeus tehdä halutessaan työtä (100.1). (Council of Europe 2006, 7, 33–34.)

3 TUTKINTAVANKEUS SUOMESSA JA POHJOISMAISSA

Tutkintavankeudella tarkoitetaan sitä aikaa, jonka rikoksesta epäilty on vangittuna ennen kuin hänelle langetetaan täytäntöönpanokelpoinen tai lainvoimainen tuomio (HE 252/2016). Tutkintavankeus ei siis ole rangaistus, vaan mahdollisen rikoksen esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikainen pakokeino, jolla ensisijaisesti pyritään turvaamaan poliisin suorittama rikostutkinta, rikoksen jatkaminen tai estää epäillyn pakeneminen. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 1, § 3; Rikosseuraamuslaitos 2019d.) Tutkintavankeus käytännöt vaihtelevat eri maiden välillä (Oikeusministeriö 2016, 53–55).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennen artiklan syyttömyysolettama on tutkintavangin kohtelun perusta. Tämän artiklan mukaan rikoksesta epäillyllä on oikeus tulla pidetyksi syyttömänä siihen saakka, kun hänen syyllisyytensä on laillisesti todistettu (HE 252/2016.) Tämän aikana tutkintavangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavankeudessa pitämisen varmuus ja vankilan järjestyksen säilyminen välttämättä vaativat. On yhteiskunnan sekä tutkintavangin edunmukaista, että rikostutkinta pystytään suorittamaan huolellisesti ja ilman tutkintaan vaikuttavia ulkopuolisia häiriötekijöitä. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 1, § 3–4; Rikosseuraamuslaitos 2019d.)

3.1 Tutkintavankeus Suomessa

Rikoksen esitutkinta, tuomioistuikäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano pyritään turvaamaan tutkintavankeudella. Näiden lisäksi tutkintavankeuden tarkoituksena on estää rikollisen toiminnan jatkaminen (HE 252/2016). Esitutkinnassa poliisin tehtävänä on selvittää, onko tapahtunut rikos, rikoksen teko-olosuhteet ja uhri. Poliisit kartoittavat rikollisella toiminnalla aiheutetun vahingon, saavutetun hyödyn ja asianomistajan vaatimukset. Tutkinnanjohtaja päättää esitutkinnan aloittamisesta, sen laajuudesta sekä tutkinnan lopettamisesta. Esitutkinta on aina toteutettava viivyttämättä, jos on syytä epäillä rikosta. Esitutkinnassa poliisi kuulustelee yleensä asianomistajaa, rikoksesta epäiltyä sekä mahdollisia todistajia. (Poliisi 2020.)

Tutkintavankeuslaki (23.09.2005/768) määrittelee tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet. Tutkintavankeuslaissa säädetään tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä tutkintavangin oikeuksista, asemasta ja kohtelusta vankilassa. Laki määrittelee, että mahdollisen rikoksen vuoksi vangittu henkilö on välittömästi vietävä syyteasiaa käsittelevää tuomioistuinta lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilana toimivaan vankilaan. Jos epäilty sijoitetaan johonkin muuhun tutkintavankilaan, tulee siihen aina olla perusteltu syy. Tuomioistuimen antamalla vangitsemismääräyksellä tutkintavanki voidaan sijoittaa myös vankilaan. Tutkintavankia ei saa sijoittaa avolaitokseen. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 2, § 1–2.)

Tutkintavankeuden toimeenpanosta poliisin säilytystiloissa säädetään erikseen. Jos tutkintavanki sijoitetaan poliisin ylläpitämään tutkintavangeille tarkoitettuun säilytystilaan, ei tutkintavankia saa tällä

hetkellä pitää poliisin säilytystiloissa seitsemää vuorokautta pidempää aikaa. Aikaa voidaan pidentää vain poikkeuksellisen painavasta syystä. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 2, § 1.)

Oikeusministeriön asetuksessa tutkintavankiloina toimivista vankiloista (19.05.2017/341) säädetään, että miehille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Helsingin, Jokelan, Kuopion, Kylmäkosken, Mikkelin, Oulun, Pelson, Pyhäselän, Riihimäen, Sukevan, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila. Tutkintavankeja sijoittaessa täytyy ottaa huomioon, että Helsingin, Pelson ja Sukevan vankilaan saadaan sijoittajaa vain tutkintavankeja, jotka odottavat muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä ja suostuvat sijoitukseen. Naisten tutkintavankiloina toimivat Hämeenlinnan, Oulun, Pyhäselän, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila. Tämä oikeusministeriön asetus on astunut voimaan 01.07.2017 ja se on kumonnut tutkintavankiloina toimivista vankiloista annettu oikeusministeriön asetuksen (1336/2011). (Oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista 19.05.2017/341.) Suomessa vankilat ovat Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämiä.

Suomessa vankien päivittäinen määrä on laskenut koko ajan ja se on Euroopan pienimpiä. Vuonna 2018 Suomen vankiloissa vankien päivittäinen määrä oli noin 2910, joka on neljä prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Tilastollisesti katsottuna tutkintavankien määrä kasvoi Suomessa aina 2010 luvun alkupuolelle asti, jonka jälkeen myös tutkintavankien määrä on kääntynyt hitaaseen laskuun. Vuonna 2018 tutkintavankien päivittäinen määrä vankiloissa oli keskimäärin 547, joka on kahdeksan prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017. (Rikosseuraamuslaitos 2018b, 13; Rikosseuraamuslaitos 2019c.) Vuonna 2015 poliisin tiloissa oli päivittäin keskimäärin 85 tutkintavankia. Tilanne on pysynyt vuoden 2010 jälkeen melko tasaisena. Vuosittain poliisivankiloihin tulee runsaat 2000 tutkintavankia, ja heidän keksimääräinen säilytysaikansa on vajaa kaksi viikkoa. (HE 252/2016.) Kaikista Euroopan neuvoston alueen vangeista noin 25 prosenttia on tutkintavankeja (CPT 2017, 1).

Vuoden 2018 Rikosseuraamuslaitoksen tilastojen mukaan tutkintavankien pääsyytteitä olivat huumerikokset 34,6 %, henkirikokset 27,6 %, ryöstöt 10,6 %, seksuaalirikokset 8,5 % ja varkaudet 8,1 %. Tutkintavankien ikäjakaumassa nousee selkeimmin esille 30—39-vuotiaiden osuus (32,9 %) kaikista tutkintavangeista. 25—29-vuotiaita oli 18,1 %, 40—49-vuotiaita 16,6 % ja 21—24-vuotiaita 14,2 % kaikista tutkintavangeista. (Rikosseuraamuslaitos 2018a.) Tutkintavankien terveydentilaa kartoittavia tutkimuksia ei ole tehty. Viimeisin vankien terveystutkimus on vuodelta 2006, ja siinä todetaan, että vankien yleisimmät terveysongelmat liittyvät mielenterveyden häiriöihin. Yleisin näistä on päihderiippuvuus. Persoonallisuus-, mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöt sekä ruumiilliset sairaudet ovat vangeilla yleisiä. (Joukamaa ym. 2010, 74—76.) Vankien lisääntyneet ongelmat ja moniongelmaisuus luo suuria haasteita vankeinhoidolle.

Suomessa tutkintavankeutta koskevan lakiuudistuksen voidaan katsoa koskevan suuren ihmisryhmän oikeuksia. Lakiuudistuksen edellyttämän työn toteuttavat koko ajan pienemmillä resursseilla toimivat poliisit ja rikostutkijat sekä rikosseuraamusalan ammattilaiset. Molempiin aloihin kohdistuvat jatkuvat säästötoimet.

Suomessa poliisien määrää on supistettu vuodesta 2010 lähtien. Vuonna 2018 Suomessa oli 7150 poliisia, kun vielä vuonna 2011 poliisien määrä oli 7724. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa oli vuonna 2018 varattuna 1,33 poliisia aina tuhatta ihmistä kohden. Se on pienin määrä Pohjoismaissa, ja koko EU:ssa. (Eurostat 2016; Poliisi 2019, 51.)

Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa työskentelee tällä hetkellä noin 2600 eri ammattikunnan edustajaa, joista puolet työskentelevät vankiloissa valvonta- ja vartiointitehtävissä (Rikosseuraamuslaitos 2020). Vuonna 2017 vankiloissa ja tutkintayksiköissä työskenteli 2034 henkilöä, kun vastaava luku vuonna 2013 oli 2337. Vuoden 2017 tilastojen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä työskenteli 72 henkilöä aina 100 vankia kohden. (Kriminalvården 2019, 42.)

3.2 Tutkintavankeus Pohjoismaissa

Suomessa tutkintavankeus poikkeaa hallinnoltaan ja vankien säilytysajoilta muiden Euroopan ja Pohjoismaiden vastaavista järjestelmistä. Euroopan maissa käytettyjä erilaisia takuu- tai vakuusjärjestelmiä käytetään Suomessa vielä vähäisesti. Myös tutkintavankeuden sallittu pituus vaihtelee maiden välillä. Yhteistä on maiden erityiskäytännöt alle 18-vuotiaiden rikoksen tekijöiden vangitsemisessa sekä tutkintavangin aseman säilyminen tuomion antamiseen asti. (Oikeusministeriö 2016, 53–55, 57.)

Ruotsissa poliisilaitosten läheisyyteen tai yhteyteen on usein sijoitettu omat tutkintavankilat, joiden hallinnosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Tutkintavankeja voidaan säilyttää poliisin tiloissa maksimissaan kolme vuorokautta. Vangitsemispäätös tulee tehdä viimeistään neljäntenä päivänä siitä, kun tuomioistuin on tehnyt pidättämispäätöksen. Vangitsemispäätös on voimassa korkeintaan kaksi viikkoa (Oikeusministeriö 2016, 54–55.). Vaihtoehtoina tutkintavankeudelle ovat valvonta, matkustuskielto ja ilmoittautumisvelvollisuus, joita voidaan määrätä käytettäväksi yhdessä tai erikseen (Oikeusministeriö 2016, 47).

Norjassa rikoksesta epäiltyä täytyy siirtää poliisin tiloista tutkintavankilaan kahden vuorokauden kuluessa pidättämisestä. Pidätettynä epäiltyä voidaan pitää maksimissaan kolme päivää, jonka jälkeen hänet on vietävä tuomioistuimen eteen. Vangitsemispäätös on voimassa korkeintaan neljä viikkoa. (Oikeusministeriö 2016, 53–54.) Vaihtoehtoina tutkintavankeudelle on mm. tutkintavangin sijoittaminen kunnalliseen tai muuhun laitokseen, rahallinen vakuus, velvoite pysyä tietyllä alueella tai ilmoittautua sovittuina aikoina poliisiviranomaisille sekä passin, matkustusasiakirjan tai ajokortin luovuttaminen poliisiviranomaisille. Tutkintavankiloiden hallinnosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. (Oikeusministeriö 2016, 45.)

Tanskassa on 24 tuntia kiinniotosta aikaa tuoda rikoksesta epäilty tuomioistuimen eteen, mutta tuomioistuin voi tarvittaessa jatkaa tuota aikaa 72 tunnilla. Tanskassa tutkintavankeja pidetään poliisin huostassa harvoin yli kahdeksaa tuntia, ja tutkintavankeus aika saa kestää korkeintaan neljä viikkoa. Tutkintavankiloita ylläpitää Rikosseuraamuslaitos. (Oikeusministeriö 2016, 55.) Tutkintavankeuden vaihtoehtoina Tanskassa on mm. valvonta, erilaiset oleskelupaikkaa, työntekoa, vapaa-aikaa tai

yhteydenpitoa koskevat rajoitukset, sijoittaminen laitokseen tai suostuminen psykiatriseen hoitoon tai vieroitushoitoon. (Oikeusministeriö 2016, 49—50.)

Islannissa rikoksesta epäilty on vietävä 24 tunnin aikana pidättämishetkestä tuomioistuimen kuultavaksi. Lainsäädännön mukaan tutkintavankeja saa pitää poliisin tiloissa maksimissaan neljä vuorokautta, mutta käytännössä vangittu siirretään tutkintavankilaan välittömästi vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen. Tutkintavankeus saa kestää korkeintaan neljä viikkoa. (Oikeusministeriö 2016, 53.)

4 TUTKINTAVANKEUS JA TUTKINTAVANKEUSLAIN UUDISTUS TUTKIMUKSISSA

Tutkintavankeudesta on tehty tutkimuksia, ja useissa vankeja koskevissa tutkimuksissa viitataan tai sivutaan myös tutkintavankeutta ja tutkintavankeja koskevia asioita. Tutkimuksissa on selvitetty muun muassa tutkintavankien kokemuksia tutkintavankeudesta, tutkintavankien lapsien ja perheiden tukitarpeita ja –keinoja sekä tutkintavankien opiskelumahdollisuuksia. Tämän opinnäytetyön pohjaksi haimme tutkimustietoa tutkintavankien tutkintavankeuteen liittyvistä kokemuksista, koska tutkintavankeuslain uudistuksen tavoitteena oli parantaa tutkintavankien oloja ja oikeusturvaa. Koimme tärkeäksi selvittää, kuinka tutkintavangit ovat tutkintavankeuden kokeneet. Näitä olivat tutkineet muun muassa Kati Rantala, Sasu Tyni, Lauri Koskenniemi, Anu Liimatainen ja Henri Kääriäinen (2017) sekä Henri Kääriäinen (2018). Kyseiset tutkimukset muodostivat yhdessä laajemman tutkintavankien kokemuksia kartoittavan tutkimuskokonaisuuden.

Tutkintavankeuslain uudistus astui voimaan tammikuussa 2019, ja tutkimuksia siihen liittyen ei ole vielä ehditty juuri tekemään. Opinnäytetyöprosessimme aikana, kesä- ja lokakuussa 2019, aiheesta valmistui kaksi Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä. Kesäkuussa 2019 valmistui Kristian Doraliyskin ja Karola Haaviston opinnäytetyö Tutkintavankeuslain uudistus tammikuu 2019: käytännön muutokset ja niiden vaikutukset poliisin rikostutkintaan Itä-Uudenmaan alueella. Visa Hongan opinnäytetyö valmistui lokakuussa 2019. Hongan opinnäytetyön aiheena oli Tutkintavangit poliisin säilytystiloista nopeammin tutkintavankilaan: Tutkimus tutkintavankeuslain muutosten vaikutuksista Lapin poliisilaitoksen toimintaan.

4.1 Tutkintavankeuslain uudistus poliisien näkökulmasta

Doraliyskin ja Haaviston (2019) tutkimus toteutettiin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella. Tutkimuksessa kartoitettiin millaisia käytännön vaikutuksia 01.01.2019 voimaan astuneella tutkintavankeuslain uudistuksella on ollut rikostutkintaan Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella. Tutkimuksessa haastateltiin viisi pitkän virkauran poliisina tehnyttä henkilöä, jotka kaikki työskentelivät rikostutkinnassa. Tutkimus nosti esille lakimuutoksen tuomia haasteita poliisien näkökulmasta katsottuna. Tutkimukseen osallistuneet poliisit kokivat, että uudistus hankaloittaa rikostutkintaa. Muina haasteina haastatellut mainitsivat rikostutkinnan resurssien joutumisen koetukselle, yhteydenpitorajoitusten menettävän merkityksensä ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luomisen hankaloitumisen rikostutkijoiden ja tutkintavankien välillä. Tulevaisuus nähtiin huolestuttavana. Tutkimuksessa kävi ilmi, että poliisit kokivat, että heitä ei lakiuudistuksen suunnittelussa kuultu vaan lakiuudistus rakentui EU:n määräyksiin ja käytänteisiin. Poliisit ymmärsivät lakiuudistuksen tarkoituksen parantaa tutkintavankien oikeusturvaa ja olosuhteita, mutta eivät kokeneet lakiuudistuksen olevan heidän intressinsä mukainen. (Doraliyski & Haavisto 2019 33–42.)

Tutkijat nostivat merkittävimpänä asiana esille tutkintavankeuslain määrittelemän tutkintavankien säilytysajan lyhentymisen poliisintiloissa (Doraliyski & Haavisto 2019, 30–31). Haastateltavista suurin osa oli sitä mieltä, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen säilytystilat olisivat soveltuneet edelleen myös tutkintavankien pidempiaikaiseen säilyttämiseen. Poliisin tiloissa tapahtuvan

tutkintavankeusajan lyhentäminen oli kuitenkin lainmuutoksen yksi lähtökohdista. Doraliyski ja Haavisto mainitsivat tutkimuksessaan, että hallituksen esityksessä (HE 252/2016) oli nostettu esille, että poliisivankiloissa poliisilla on mahdollisuus lahjoa sekä painostaa tutkintavankeja. Haastatellut poliisit eivät kuitenkaan uskoneet tähän mahdollisuuteen. Yksi haastateltavista ajatteli, että poliisivankilassa tutkintavangeilla on karummat olosuhteet kuin vankilassa. Hän ajatteli, että tämä saattaa omalta osaltaan aiheuttaa painostuksen tunteen tutkintavangeissa. Lahjontaan vastaajat eivät uskoneet. (Doraliyski & Haavisto 2019, 34—35.)

Tutkintavankien nopean siirtymisen poliisintiloista vankilaan koettiin hankaloittavan esitutkintaa. Ongelmaksi koettiin muun muassa pitkät välimatkat, jotka kuluttavat poliisien resursseja. Työajasta lähes puolet saattaa mennä pelkästään autolla ajamiseen. Tutkimuksessa nostetaan esille lakiuudistukseen liitetty ajatus esitutkinnan suorittamisesta niiden seitsemän vuorokauden aikana, minkä tutkintavanki viettää poliisivankilassa. Haastatellut näkivät tämän haasteellisenä. He kokivat, että esitutkinnan alku voidaan toteuttaa seitsemässä vuorokaudessa, mutta kuulusteluja ei aina saada valmiiksi tuona aikana. Poliisien näkemyksen mukaan esitutkinta vaarantuu siinä vaiheessa, kun tutkintavanki siirtyy vankilaan. Yhteydenpitorajoitusten haastatellut poliisit näkivät myös menettävän merkityksensä vankilassa. (Doraliyski & Haavisto 2019, 37—38.) Tutkimuksessa haastateltujen mukaan poliisilaitosten läheisyydessä tai yhteydessä olevat tutkintavankilat olisivat sekä esitutkinnan että tutkintavankien hyvinvoinnin kannalta toimivimpia paikkoja tutkintavankeuden aikana (Doraliyski & Haavisto 2019, 34).

Visa Hongan (2019) tutkimus Tutkintavangit poliisin säilytystiloista nopeammin tutkintavankilaan: Tutkimus tutkintavankeuslain muutosten vaikutuksista Lapin poliisilaitoksen toimintaan toteutettiin Lapin poliisilaitoksella, jonka alueella on Suomen pisimmät välimatkat poliisivankiloiden ja tutkintavankiloiden välillä. Tutkimuksen Honka toteutti laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla kolmea Lapin poliisilaitoksen tutkinnanjohtajaa. Tutkimuksessaan Honka selvitti, toteutuivatko tutkintavankeuslain uudistusta valmistelleen työryhmän arviot lain vaikutuksista ja onko esiinnoussut vaikutuksia, joita työryhmä ei etukäteen ole osannut arvioida. Honka tarkastelee tutkintavankeuslain taloudellisia vaikutuksia, esitutkinnan suorittamista, tutkintavangin ja tutkijan välistä luottamussuhdetta, kuulustelumatkoja ja vankeinkuljetuksia, etäkuulusteluja sekä yhteydenpidon rajoitusten turvaamista. (Honka 2019, 18—27.)

Honka nosti tutkimuksessaan esille tutkintavankeuslain uudistuksen arvioidut kustannukset, jotka perustuivat hallituksen esitykseen 252/2016. Hallitusesityksen mukaan pysyvät kustannukset tulisivat Rikosseuraamuslaitokselle olemaan vähintään 1,67 miljoonaa euroa, mutta enintään 1,97 miljoonaa euroa. Kustannusten arvioinnissa oli otettu huomioon tutkinta-arestin vähentävä vaikutus sekä määrällisesti 25—30 tutkintavangin päivittäinen lisääntyminen. Hongan mukaan tutkintavankeuslain uudistus ei kuitenkaan tuo vastaavasti säästöjä poliiseille, koska poliisien täytyy kaikesta huolimatta ylläpitää säilytystilojaan sekä tutkintavankien säilyttämiseen varattuja resursseja ulkomaalaislain nojalla kiinniotettuja henkilöitä varten. (Honka 2019, 18.) Hongan haastateltujen tutkinnanjohtajien mukaan tutkintavankien kuljetukset tutkintavankilaan vievät paljon poliisien resursseja. Tutkimuksen mukaan tutkintavankeja pyritään kuljettamaan vankikuljetuksissa poliisien tiloista tutkintavankiloihin,

mutta tutkintavangit, joilla on yhteydenpitorajoituksia, joudutaan kuljettamaan erikseen poliisien toimesta. Tämä taas vie resursseja muusta poliisien toiminnasta, kuten valvonta- ja hälytystoiminnasta. Honka mainitsee myös pitkien kuulustelumatkojen aiheuttavan tulevaisuudessa lisäkustannuksia. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että Rikosseuraamuslaitoksen tulisi saada lisäresursseja tutkintavankien kuljetuksiin. (Honka 2019, 22–23.)

Tutkintavankeuslain uudistuksen vaikutuksissa esitutkintaan nähtiin sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Osa haastatelluista koki sen nopeuttavan esitutkinnan ensivaiheita, mutta nopeutumisessa nähtiin myös negatiivisia vaikutuksia. Kiireessä tehty esitutkinta ei palvele tarkoitustaan. Esitutkinnan jatkaminen koettiin myös haasteellisemmaksi tutkintavangin siirtyessä vankilaan. Positiivisena asiana kuitenkin koettiin se, että tutkintavangin siirtyessä Rikosseuraamuslaitoksen hoitoon, tutkijoille jää enemmän aikaa esitutkinnan suorittamiseen. Uudistustavoitteen, jonka mukaan tutkintavankintavangit siirtyvät tulevaisuudessa suoraan vankilaan, tutkinnanjohtajat kokivat huonoksi vaihtoehdoksi. (Honka 2019, 19–21.)

Tutkintavankeuslain uudistuksella pyrittiin vähentämään poliisivankilassa olevien tutkintavankien kuulusteluihin liittyviä painostusmahdollisuuksia. Hongan haastattelemat tutkinnanjohtajat olivat kaikki sitä mieltä, että poliisivankilassa tapahtuva niin sanottu koppikuulustelu ei ole tutkintavangin painostamisesta. Haastatellut kokivat, että lakiuudistuksen myötä tutkintavangin ja tutkijan välinen luottamussuhde kärsii nopean vankilaan siirtymisen johdosta. Nopea siirtyminen vankilaan lisää kiirettä, joka tuo haasteita koko esitutkinnan suorittamiseen. Yhtenä haasteena tutkinnanjohtajat nostavat esille vaikeudet televalvonnan tai muiden teknisten seurantojen toteuttamisessa tehokkaasti. Poliisintiloissa tutkintavankeuslain uudistuksen salliman seitsemän vuorokauden aikana esitutkinnasta ehditään toteuttamaan vain alkuselvittelyt. Tutkimuksen mukaan esitutkinnan tuomia ongelmia on aloitettu ratkaisemaan enenemissä määrin etäkuulusteluilla. Etäkuulusteluista haastatellut antoivat myönteistä palautetta. Haastateltavat toivat kuitenkin esille, että etäkuulusteluilla voidaan korvata vain yksinkertaiset kuulustelut. Honka nostaa tutkimuksessaan tärkeänä asiana esille poliisihallituksen näkemyksen, eli tutkintavankien säilytysaikojen lyhentymisen poliisin säilytystiloista vaikeuttaa esitutkintaa huomattavasti. (Honka 2019, 20–26.)

Yhteydenpidon rajoittamisen haastateltavat olivat kokeneet vaikeaksi siitä huolimatta, oliko tutkintavanki poliisivankilassa vai vankilassa. Haastateltavat kokivat, että Lapin poliisilaitoksen poliisivankiloissa yhteydenpidon rajoittuminen muodostui hankalaksi jo siinä vaiheessa, kun tutkintavankeja oli kaksi. Tämän haastateltavat perustelivat sillä, että pienissä ja ahtaissa Lapin poliisilaitoksen poliisivankiloissa tutkintavangit pääsivät keskustelemaan keskenään. (Honka 2019, 27.)

Tutkimuksille yhteistä oli, että molemmissa tutkimuksissa haastatellut poliisit näkivät tutkintavankeuslain muutoksen hyvänä asiana tutkintavankien näkökulmasta katsottuna. Oman työnsä kannalta poliisit eivät kokeneet lainuudistusta toimivana ja tarkoituksen mukaisena. Erityisesti kuulustelujen ja esitutkinnan vaikeutuminen sekä yhteydenpitorajoitusten toteuttaminen koettiin ongelmallisina. Uuden tutkintavankeuslain ajateltiin myös lisäävän kustannuksia ja heikentävän poliisien

mahdollisuuksia tehdä ydintehtäviä työssään. Jotta tutkintavankeuslain uudistuksen vaatimiin muutoksiin pystyttäisiin vastaamaan, se vaatii lisäresursseja sekä poliisien että Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan.

4.2 Tutkintavankeus tutkintavankien kokemuksena

Kati Rantalan, Sasu Tynin, Lauri Koskenniemen, Anu Liimataisen ja Henri Kääriäisen (2017) tutkimus Tutkintavankien olot ja oikeuksien toteutuminen käsitteli tutkintavankien kokemusta omien oikeuksiensa toteutumisesta sekä selvitti, millaisena tutkintavangit olivat kokeneet olosuhteet ja toimintamahdollisuutensa tutkinta- ja poliisivankiloissa. Raportti on osa laajempaa arviointitutkimusta koskien tutkintavankeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen toimeenpanoa ja tavoitteiden toteutumista vuodelta 2006. Tutkimuksen oli toteuttanut Helsingin Yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan laitos ja sen rahoituksesta oli vastannut Oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Tutkimuksen perusjoukko koostui 587 tutkintavangista, ja tutkimukseen osallistui kaiken kaikkiaan 298 tutkintavankia, jotka olivat sijoitettuna yhteentoista eri vankilaan loka—marraskuun vaihteessa 2015 (Rantala, Tyni, Koskenniemi, Liimatainen & Kääriäinen 2017, 150). Tutkimuksessa kävi ilmi, että vastaajat olivat viettäneet keskimäärin aikaa tutkintavankilassa 18 vuorokautta, mutta pisimmillään tutkintavankeusaika oli kestänyt jopa 156 vuorokautta. Poliisivankilassa kyselyyn vastanneista tutkintavangeista 90 % oli viettänyt aikaa korkeintaan 34 vuorokautta. (Rantala ym. 2017, 43.)

Tutkimuksessa tarkastellaan tutkintavankien kokemuksia siitä:

mitä toimintoja heille on mahdollistettu, kuinka he ovat saaneet toiminnoista ja oikeuksistaan tietoa, ovatko he pystyneet tapaamaan luottamuksellisesti oikeudellista avustajaansa ja käyttämään terveystalv palveluja, onko heillä ollut mahdollisuus tavata läheisiään tai muita vankeja ja millä edellytyksin, missä määrin he ovat joutuneet kurinpitotoimien kohteiksi, kuinka heitä on kohdeltu ja kuinka he ovat hyödyntäneet mahdollisuuksia hakea itseään koskeviin päätöksiin muutosta tai kannella kokemastaan kohtelusta. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteydenpitorajoituksiin vaikutuksiin. (Rantala ym. 2017, 3.)

Rantala ym. tarkastelivat saamiaan tuloksia rikosseuraamusaluiden, vankien erilaisten taustojen ja tutkintavankeuden erityisolosuhteiden näkökulmista. Vastaajat olivat pääasiassa tyytyväisiä oloihinsa, oikeuksiensa toteutumiseen ja toimintamahdollisuuksiinsa tutkintavankeusaikana. (Rantala ym. 2017, 146.) Tutkintavankeuteen kaiken kaikkiaan myönteisemmin suhtautuivat ne vastaajat, joille tutkintavankeus ei ollut ensimmäinen. Kun taas ensikertalaisten vastauksista esiin nousi epätoivoisuus, mutta toisaalta myös luottamus henkilökuntaa kohtaan. Tutkimuksen mukaan kriittisimmin tutkintavankeuteen suhtautuivat esitutkintavaiheessa tai syyteharkinnassa olevat tutkintavangit.

Vieraskielisten vastaajien määrä tutkimuksessa oli pieni, mutta myös kielimuurit mainittiin yhtenä tiedonsaannin ja kommunikoinnin haasteena. (Rantala ym. 2017, 148—149.)

Tutkimus osoitti tutkintavankien kokevan ongelmia ja haasteita monella eri osa-alueella, mutta tulokset eivät ole määrällisesti merkittäviä. Vastauksista nousi esiin muun muassa haasteet saada tietoa vankilan toiminnoista ja omista oikeuksista henkilökunnan puolelta. Tämä korostui etenkin ensikertalaisten kohdalla. Vastaajat kokivat, että henkilökunta ei halunnut ohjata ja neuvoa heitä riittävästi, vaan tieto piti hakea muilta tutkintavangeilta. Tutkintavangit kokivat, että heillä ei ollut riittävästi mahdollisuuksia osallistua erilaisiin vankilatoimintoihin. Tutkimuksessa tätä selitettiin sillä, että Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ollut riittävästi resursseja järjestää näitä toimintoja vankeusvangeille, joten sääntelyn alla oleville tutkintavangeille se on vielä vaikeampaa. Vapaa-ajan toimintoihin osallistumisen tutkintavangit kokivat haasteellisenä heikon taloudellisen tilanteensa vuoksi, ja osa vastaajista nosti osallistumisen esteeksi eristyksen tutkintavankeusaikana. (Rantala ym. 2017, 147—148.)

Yhteydenpitorajoituksia oli lähes joka kolmannella vastaajista ja niiden katsottiin yleisesti hankaloittavan tutkintavankeusaikaa. Yhteydenpitorajoitusten koettiin vaikeuttavan luottamuksellista yhteydenpitoa muun muassa oman asiamiehen kanssa. Rajoitusten katsottiin hankaloittavan myös erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin ja muuhun vankilan hyväksymään toimintaan, kuten vankilatyöhön ja koulutukseen, osallistumista. Läheisiä koskevat yhteydenpitorajoitukset sen sijaan koettiin turhauttavina. Vastauksista kävi myös ilmi, että kaikki vastaajat eivät olleet ymmärtäneet miksi heille oli asetettu yhteydenpitorajoituksia. (Rantala ym. 2017, 147.)

Henkilökunnan toiminnassa nähtiin sekä selkeyttä ja johdonmukaisuutta, mutta myös asiattomuutta ja jopa mielivaltaisuutta. Vastauksista nousi esiin, että tutkintavangit kokivat perusteetonta käytöstä esiintyvän muun muassa tiedon antamiseen, kurinpitoon, syyttömänä kohteluun, muutoksenhakuun ja kantelusta rankaisemiseen liittyen. Tutkimuksessa nostettiin esille, että tutkintavankien oikeusturvan kannalta oli erityisen huolestuttavaa, että vastaajat eivät kokeneet saavansa riittävästi tietoa, mistä saamistaan päätöksistä heidän on mahdollista hakea muutosta. (Rantala ym. 2017, 148.)

Vankilan tiloja ei koettu toimivina, eikä luottamuksellisiin keskusteluihin sopivina. Monet vastaajista kokivat poliisivankilan olot epäinhimillisinä. Vastauksissaan tutkintavangit toivat esille, että poliisivankilan tilat ovat ahtaat ja kolkot. Yksittäisinä negatiivisina palautteina nousi esiin muun muassa tv:n ja radion puuttuminen, huonot peseytymismahdollisuudet, vähäiset ulkoilu- ja tupakoimismahdollisuudet sekä päivän valon puute ikkunattomien sellien osalta. (Rantala ym. 2017, 44.)

Tutkimuksessa havaittiin eroja eri rikosseuraamusalueiden välillä, jotka tutkimuksessa selitettiin vankiloiden erilaisilla laitosrakenteilla ja tutkintavankien taustojen erilaisuudella. Tutkintavankien koulutus- ja työtaustat näkyvät vastauksissa selkeimpinä eroina, mutta esimerkiksi tutkintavankien pääsyytteillä ja tutkintavankeuden kestolla ei havaittu olevan eroja eri rikosseuraamusalueiden välillä. Erojen ei kuitenkaan katsottu olevan tilastollisesti merkittäviä. (Rantala ym. 2017, 150.)

Henri Kääriäisen (2018) Pro gradu tutkielma Tutkintavankien kokemus oikeudenmukaisuudesta tutkintavankeudessa käsittelee tutkintavankien kokemusta omien oikeuksiensa toteutumisesta, ja selvittää tähän kokemukseen vaikuttavia tekijöitä (Kääriäinen 2018, 29). Tutkimuksessaan Kääriäinen käytti samaa aineistoa, kuin Rantala, Tyni, Koskenniemi, Liimatainen ja Kääriäinen (2017) tutkimuksessa Tutkintavankien olot ja oikeuksien toteutuminen. Omassa tutkimuksessaan Kääriäinen halusi selvittää tutkintavankien kokemuksia vankilaolosuhteissa toteutetussa tutkintavankeudessa. Tämä tutkimus antoi mahdollisuuden täydentää Rantala, Tyni, Koskenniemi, Liimatainen ja Kääriäinen (2017) aiemmin tekemän, tutkintavankien kokemuksia poliisivankiloissa kartoittaneen, tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen perusjoukko koostui 587 tutkintavangista, ja kyseiseen tutkimukseen osallistui 298 tutkintavankia, jotka olivat sijoitettuna vankiloihin loka—marraskuun vaihteessa 2015 (Kääriäinen 2018, 3).

Tutkimuksessaan Kääriäinen nosti tärkeimmäksi asiaksi selvittää, miten tutkintavangit kokivat oikeudenmukaisuuden toteutumisen vankilassa. Tutkintavankien kokemuksia hän tarkasteli kahdesta eri näkökulmasta: kokemus käytännöistä, eli päätöksenteon ja tiedonsaannin oikeudenmukaisuudesta, sekä kokemus kohtelusta, eli henkilökunnan toiminnan oikeudenmukaisuudesta. Tarkastelun pohjana hän käytti vankiloiden välisiä eroja, vankien taustatekijöitä sekä tutkintavankeuden erityisolosuhteita.

Tutkimuksessa selvisi, että tutkintavangit kokivat henkilökunnan toiminnan sekä päätöksenteon ja tiedonsaannin vankilassa jokseenkin oikeudenmukaisena (Kääriäinen 2018, 64). Tilastollisesti merkittävimmiksi asioiksi oikeudenmukaisuuden kokemuksessa nousivat tutkintavangin ikä, äidinkieli ja perheellisyys. Vanhemmat ja perheettömät tutkintavangit kokivat tutkintavankeuden nuoria ja perheellisiä tutkintavankeja oikeidenmukaisempana. Perheellisyys oli merkittävin tekijä, jolla havaittiin olevan negatiivinen vaikutus oikeudenmukaisuuden kokemukseen. Tutkimuksessa syiksi mainittiin muun muassa tilanteeseen liittyvä häpeä ja yhteydenpitorajoitukset. Suomea puhuvat tutkintavangit kokivat tutkintavankeuden muun kielisiä oikeudenmukaisempana. (Kääriäinen 2018, 64, 66—68.)

Tutkintavankeuteen liittyy kaksi erityispiirrettä, syyttömyysolettamus ja yhteydenpitorajoitukset. Tutkimuksessa nousee esille, että tutkintavangit, joilla oli ollut yhteydenpitorajoituksia, olivat kokeneet henkilökunnan toiminnan epäoikeudenmukaisempana. Tutkimuksen mukaan yhteydenpidon rajoitukset vaikuttivat myös tutkintavankien tunteeseen, että tiedonsaanti ja päätöksenteko olivat heidän kohdallaan epäoikeudenmukaisempaa. (Kääriäinen 2018, 59.) Avovastauksissa tutkintavangit toivat esille kriittisen ja negatiivisen suhtautumisensa yhteydenpitorajoituksia kohtaan. Vastauksista oli havaittavissa turhautumista tilanteeseen. Tutkimus osoitti myös, että yhteydenpitorajoituksiin suhtauduttiin negatiivisesti myös niissä tilanteissa, kun sitä ei ollut rajoitettu täysin. Tilastollisesti merkittävä yhteyttä ei yhteydenpitorajoitusten ja oikeudenmukaisuuden kokemuksen väliltä kyseisessä tutkimuksessa kuitenkaan löytynyt. (Kääriäinen 2018, 69.)

Kääriäisen (2018, 58) mukaan syyttömyysolettamus on tutkintavankien erityisolosuhteista merkittävin mutta myös haasteellisin toteuttaa. Tutkimuksessa havaittiin syyttömyysolettamuksen toteutumisen ja oikeudenmukaisuuden kokemuksen välillä selkeä tilastollinen riippuvuus. Tätä Kääriäinen

kuitenkin selittää epäilyksellä, etteivät tutkintavangit välttämättä ymmärrä mitä syyttömyysolettama käsitteenä merkitsee. Näkemystään Kääriäinen perustelee sillä, että voi olla jo lähtökohtaisesti vaikea kokea olevansa syytön, kun on sijoitettuna vankilaan. Syyttömyysolettama onkin Kääriäisen mielestä rikostutkintaan liittyvä juridinen asia, ei niinkään tutkintavangin kannalta vankeusolosuhteisiin ja oikeudenmukaisuuden kokemukseen liittyvä tekijä.

Vankiloiden välisissä vastauksissa Kääriäinen ei tutkimuksessaan havainnut selkeitä eroja. Tämän vuoksi hän tarkasteli asioita myös kolmen Rikosseuraamusalueen välillä. Merkittäviä tilastollisia eroja ei tässäkään tarkastelussa noussut esille. Kääriäinen korostaa, että tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö eroja olisi. (Kääriäinen 2018, 51.)

Oikeudenmukaisuuden kokemusta on vaikea arvioida, sillä siinä kyse on hyvin moniulotteisesta ilmiöstä ja siihen liittyvät kokemukset ovat hyvin subjektiivisia. Tutkintavangit olivat olleet pääasiassa tyytyväisiä oloihinsa ja kohteluunsa sekä poliisi- ja tutkintavankiloissa että vankiloissa. Avovastausten kautta esiin nousi asioita, jotka tutkintavangit kokivat omalla kohdallaan epäoikeudenmukaisina tai toimimattomina. Tutkintavangit ymmärsivät oman erityisasemansa ja siihen liittyvät rajoitukset ja oikeudet pääpiirteissään. Niiden toteutumisessa kuitenkin nähtiin puutteita ja erityisesti yhteydenpitörajoitukset koettiin mielivaltaisina ja perusteettomina. Tutkijat taas selittävät näiden kokemusten liittyvän ainakin osin tutkintavankeuteen kuuluvan sääntelyn luonteeseen. Tutkijat näkevät, että tutkintavankien olojen ja oikeuksien toteutumisen eteen on vielä tehtävä paljon töitä, ja erityisesti huomiota on kiinnitettävä henkilökunnan ja tutkintavankien väliseen kommunikaatioon ja yhteistyöhön. Se vaatii muutoksia toimintavaoissa, lainsäädännössä ja asenneilmapiirissä. Se vaatii lisäresursseja niin Rikosseuraamuslaitoksen kuin rikostutkintaan kuuluvissa toimissa. Se vaatii koko yhteiskunnalta asian kokonaisvaltaista tarkastelua ja vahvaa tahtotilaa sen muuttamiseksi.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli koota tietoa tutkintavankeuslainsäädännön muutoksista Suomessa. Tarkoituksena oli selvittää kuinka tutkintavankeuslainsäädännössä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa selvitys, kuinka Kuopion vankilan henkilökunta on kokenut lakiuudistuksen vaikuttaneen tutkintavankeuden toteuttamiseen, tutkintavankien oloihin, vankilan rakenteisiin ja henkilökuntaresursseihin sekä omaan työhönsä vankilassa. Selvityksessä tuomme esille myös Kuopion vankilan henkilökunnan ajatuksia tutkintavankeudesta ja sen toteuttamisesta sekä heidän näkemyksiään siitä, kuinka Kuopion vankilassa heidän mielestään vielä tulisi reagoida muutoksiin ja millaisina ne näkevät Kuopion vankilan mahdollisuudet vastata kaikkiin lain vaatimuksiin.

Tutkimuskysymyksemme:

Miten tutkintavankeuslaissa (23.09.2005/768) vuoden 2019 alussa ja vuoden 2025 alkuun mennessä käyttöön otettavat lainsäädännön muutokset vaikuttavat tutkintavankeuteen?

Tätä pyrimme selvittämään seuraavien tarkentavien tutkimuskysymysten avulla:

- Miten tutkintavankeuslain muutokset näkyvät Kuopion vankilassa?
- Kuinka Kuopion vankilan on reagoinut vuonna 2019 tutkintavankeuslain (23.09.2005/768) muutoksiin?
- Kuinka Kuopion vankilan on vielä reagoitava tutkintavankeuslaissa (23.09.2005/768) vuoden 2025 mennessä käyttöön otettaviin lainsäädännön muutoksiin?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

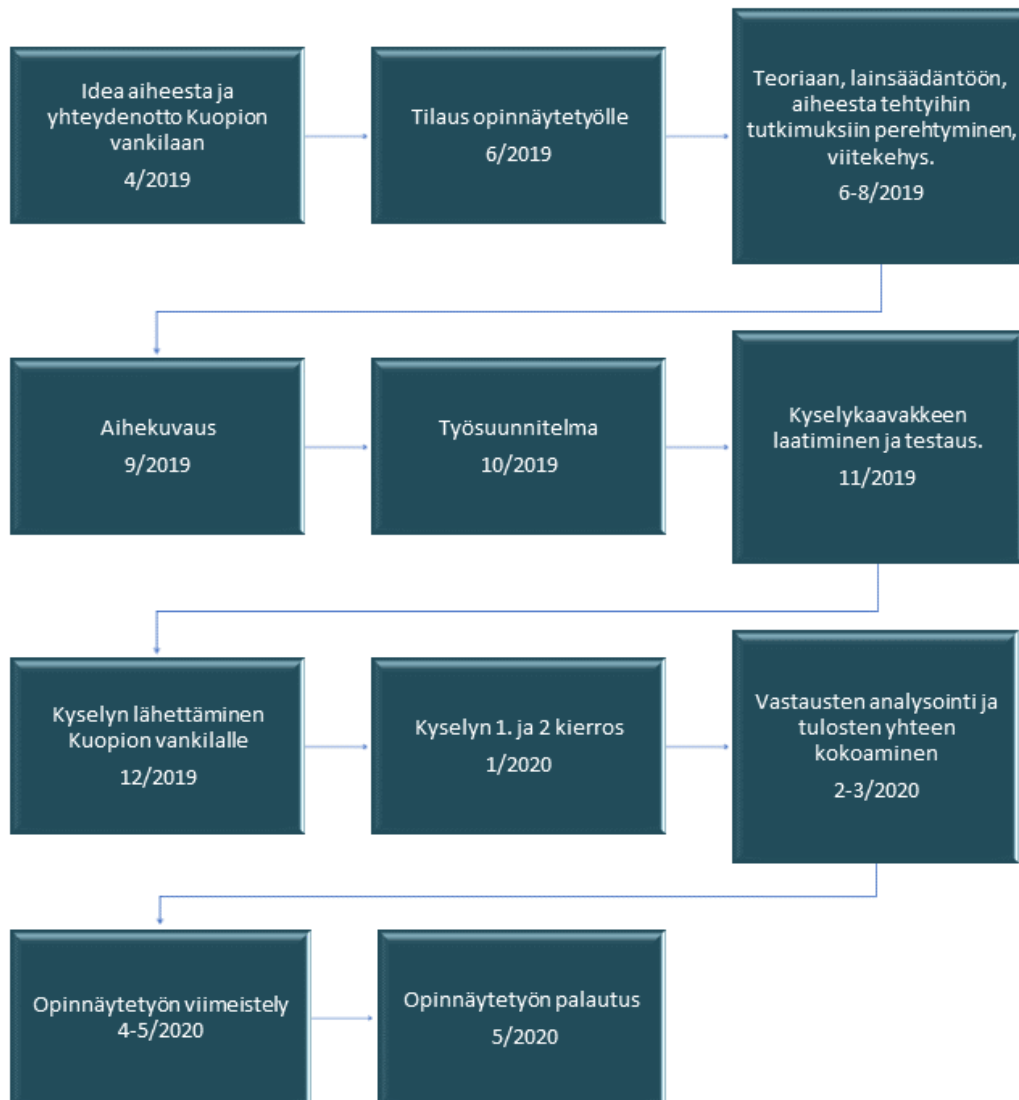
Kiinnostuksemme rikosseuraamusalla tehtävää työtä kohtaan, sekä vangit yhtenä sosiaalialan asiakasryhmänä ohjaisivat meidät ottamaan yhteyttä Kuopion vankilaan ensimmäisen kerran keväällä 2019. Vankilanjohtajan kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esiin tarve vankilan henkilökunnan näkökulmasta tehtävälle tutkimukselle, jossa selvitettäisi vankilan henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia tutkintavankeuslain muutokseen liittyen. Ajankohtaiseen, tarpeelliseen ja mielenkiintoiseen aiheeseen tarttuminen oli helppoa. Kesällä 2019 saimme vankilalta tilauksen opinnäytetyölle. Kesän aikana tutustuimme ja perehdyimme tutkintavankeuteen sekä Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan kirjallisuuden ja netistä saatavilla olevien aineistojen, asiakirjojen ja sivustojen kautta. Tutustuimme tutkintavankeuslainsäädäntöön, sen uudistukseen johtaneisiin tekijöihin ja muutosprosessiin kokonaisuudessaan sekä aiheesta tehtyihin tutkimuksiin.

Opinnäytetyön aihekuvaus hyväksyttiin syyskuun alussa ja työsuunnitelma lokakuussa 2019. Marraskuussa perehdyimme määrällisen tutkimuksen teoriaan sekä tutkimuksessa käytettävän sähköisen kyselylomakkeen vaatimiin edellytyksiin toimia tarkoituksen mukaisena mittarina. Webropol-kyselylomake valmistui ja se esiteltiin marraskuun lopussa.

Kyselylomake lähetettiin vankilalle ensimmäisen kerran 16.12.2019. Kuopion vankilanjohtaja jakoi sen koko vankilan henkilökunnalle joululoman jälkeen 07.01.2020. Kysely lähti vankilanjohtajan mukaan 70–75 henkilölle. Vastauksia odotimme 19.01.2020 asti. Vastausprosentin jäädessä pieneksi, lähetimme kyselyn toiselle kierrokselle vankilanjohtajan välityksellä 20.01.2020. Toisen kierroksen vastaukset saimme käyttöömmä 31.01.2020. Tammi–helmikuun aikana valmistui pääpiirteissään koko opinnäytetyömme kirjallinen teoriaosuus.

Tarkoituksenamme oli pitää kyselyn lisäksi ryhmämuotoinen haastattelu, jos vastausprosentti Webropol-kyselyssä jää alhaiseksi. Haastattelu oli tarkoitus toteuttaa vankilan johdolle, vartioiden esimiehille ja/tai vartioiden edustajille. Haastattelulla olisimme saaneet lisää aineistoa sekä mahdollisesti myös syvällisempää tietoa. Tästä jouduimme kuitenkin luopumaan, sillä Kuopion vankilassa ei ollut resursseja järjestää haastattelutilannetta kevään 2020 aikana.

Tutkimusaineistomme koostui kokonaisuudessaan Webropol-kyselyn vastauksista. Tutkimusaineiston analysointi ja tulosten yhteen kokoaminen tapahtui maaliskuussa 2020. Opinnäytetyö viimeisteltiin huhtikuussa, ja se jätettiin tarkistettavaksi huhtikuun viimeisellä viikolla 2020. Kuviossa 1 on kuvattu opinnäytetyöprosessin kulku pääpiirteissään.

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessin kuvaus.

6.1 Toimintaympäristön kuvaus

Kuopion vankila on toiminut vuodesta 1780 lähtien ja se on ollut toiminnassa jo ennen Suomen itsenäistymistä Ruotsin ja Venäjän alaisuudessa. Kuopion vankilanjohtaja Harri Pohjolainen kertoo, että Kuopion vankila on 93-paikkainen suljettu laitos, jonka lähipiirissä sijaitsee 20-paikkainen vapauttamisyksikkö. Pohjolaisen mukaan vankilan vankipaikoista täyttää nykyisellään 2/3 tutkintavangit. Kuopion vankilassa on erilliset osastot vankeus- ja tutkintavangeille. (Pohjolainen 2019.) Kuopion vankilassa on kolme suljettua asunto-osastoa, päihteen sopimusosasto, eristysosasto, vastaanotto-osasto ja sijoitteluosasto (Rikosseuraamuslaitos 2017). Tarkempaa kuvausta vankilan rakenteesta ei anneta ulkopuolisille henkilöille vankilan turvallisuusprotokollan vuoksi (Pohjolainen 2020).

Kuopion vankila työllistää yhteensä noin 75 henkilöä, joista suurin osa toimii valvontatehtävissä (Rikosseuraamuslaitos 2019a). Valvontatehtävien lisäksi vankila työllistää lukuisia eri ammattialojen osaajia. Vankilanjohtaja vastaa koko laitoksen toiminnasta sekä useimmista vankeja koskevista päätöksistä. Kuopion vankilassa toimii tällä hetkellä kaksi apulaisjohtajaa, joiden vastuulla on vankilan

turvallisuus ja vankilatoiminnoista vastaaminen. Apulaisjohtajat toimivat tarvittaessa johtajan sijaisena. Rangaistusten suunnittelu, vankien asuttaminen ja sijoittelu osastoille sekä päivystys ovat rikosseuraamusesiimien tehtävänä. Vankilan järjestyksestä ja siisteydestä vastaavat vartijat. Vartijat toimivat myös yhtenäisvirkamiehinä, eli omavartijoina, joka määrätään jokaiselle vangille. Vartijoiden apuna siisteydessä toimii talousmestari, jonka vastuualueena ovat siivoustoimet, vankilavaatteiden huolto, kanttiini ja kaupunkiosot. (Rikosseuraamuslaitos 2019a; Rikosseuraamuslaitos 2019b.) Opinto-ohjaajan, psykologi, pastori ja erityisohjaaja tekevät asiakastyötä vankien kanssa. Vankilassa toimivan opinto-ohjaajan vastuulle kuuluvat vankien opetus- kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminta, psykologi vastaa mielenterveystyöstä, pastori sielunhoidosta ja erityisohjaaja vankien sosiaalisesta kuntoutuksesta. Terveystieteistä vastaavat vankilan ylilääkäri ja sairaanhoitajat yhteistyössä. (Rikosseuraamuslaitos 2019b.)

6.2 Tutkimusmenetelmä ja sen valinta

Tutkimusmenetelmän valinta on merkittävä osa tutkimusprosessia. Menetelmän tulee sopia tutkittavaan asiaan tai ilmiöön ja sen avulla tulee saada vastaukset tutkimukselle asetettuun tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Tutkimusmenetelmä ohjaa tutkimuksessa käytettävän tiedonkeruun ja analyysimenetelmän valintaa. (Kananen 2015, 65.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on yleensä teoria-tieto, josta siirrytään käytäntöön. Määrällinen tutkimus edellyttää, että tutkija tuntee tutkittavan ilmiön ja sen taustalla olevat teoriat (Kananen 2015, 73). Kvantitatiivisella tutkimuksella tätä ilmiötä kuvataan ja tulkitaan sellaisia mittausmenetelmiä käyttäen, joilla voidaan kerätä numeerista tutkimusaineistoa. (Vilkkä 2007, 14; Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 83—84.)

Määrällisissä tutkimuksissa tiedonkeruumenetelmänä käytetään erilaisia kysely-, haastattelu- tai havainnointilomakkeita ja tilastoja. Tiedonkeruumenetelminä nämä mahdollistavat tutkijalle laajan tutkimusaineiston keräämisen. Määrällisen tiedon lisäksi tutkimusmenetelmä mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden selittämisen ja niiden välisen riippuvuuden etsimisen sekä tutkittavassa asiassa tapahtuneiden muutosten selvittämisen. Muuttuja, voi olla selittävä eli riippumaton muuttuja, kuten kyselyyn vastanneiden taustatieto. Muuttuja voi olla myös selitettävä eli riippuva muuttuja, kuten esimerkiksi mielipide jostakin asiasta. Tutkimuksessa muuttujaksi määritellään se asia, mistä halutaan saada tietoa. (Vilkkä 2007, 13—14; Kananen 2014, 133—134; Kananen 2015, 65.)

Kuopion vankilassa nähdään, että tutkintavankeuslain uudistus koskettaa jollakin tavoin koko henkilökuntaa. Tämän vuoksi tutkimuksessa selvitettiin koko henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia tutkintavankeuslainsäädännössä tapahtuneista muutoksista ja niiden vaikutuksista, sekä pohtia niiden syy—seuraussuhteita. Tämä vaikutti merkittävästi tutkimusmenetelmän valintaan, sillä tutkimuksen ei haluttu kuormittavan Kuopion vankilan henkilökuntaa kohtuuttomasti. Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavaa asiaa pystytään selvittämään suurelta joukolta saman aikaisesti ja saman muotoisesti, samaa kysymyspatteristoa käyttäen. Tässä tutkimuksessa koko vankilan henkilökunta

muodosti tutkimuksen perusjoukon. Tutkimus toteutettiin kokonaistutkimuksena, eli jokaisella perusjoukkoon kuuluvalla oli mahdollisuus osallistua tutkimukseen.

6.3 Tutkimusaineisto ja sen kerääminen

Määrällinen tutkimus on mittaamista. Mittaus tapahtuu yleensä kyselylomakkeella, joka rakentuu kokoelmasta erilaisia mittareita ja yksittäisiä kysymyksiä. (Kananen 2014, 142; Vehkalahti 2014, 17.) Kyselylomakkeesta voidaan käyttää nimitystä postikysely, informoitukysely tai joukkokysely. Hirsjärvi, Remes ja Saravaara (2014, 193) puhuvat survey-tutkimuksesta, kun tietoa kerätään standardoidusti kohdehenkilöiden muodostaessa otoksen tai näytteen tietyistä määritellyistä perusjoukosta.

Määrällisen tutkimuksen onnistuminen riippuu ensisijaisesti kyselylomakkeesta. Vehkalahti (2014, 20) toteaa, että tutkijan täytyy pystyä esittämään sisällöllisesti tarkoituksenmukaisia kysymyksiä tilastollisesti mielekkäällä tavalla. Vilka (2015, 105) kirjoittaa, että kyselylomakkeella tulee kysyä vain asioita, joilla tutkimusongelman selvittäminen on mahdollista. Kysymyksissä käytettävien taustamuuttujien valinnan tulisi aina perustua tutkimuksen tavoitteisiin ja teoreettiseen viitekehykseen (Vilka 2015, 101–105).

Kyselyt ovat usein strukturoituja, mutta niitä voidaan täydentää avoimilla kysymyksillä. Täysin avoimet kysymykset toimivat muun muassa ideoinnissa, ilmiöiden kartoittamisessa ja keskustelun avaajana. Avoimet kysymykset voivat olla myös suunnattuja tai jollakin tavoin rajattuja kysymyksiä. Hyvin rajattu avoin kysymys tuottaa vastauksia, joista on tutkimusongelman ratkaisemiksi hyötyä tutkijalle. (Kananen 2015, 233.) Avoimilla kysymyksillä tutkijan on mahdollista saada vastaajilta spontaaneja vastauksia. Avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset tutkija luokittelee ryhmiin ja muuttaa numeeriseen muotoon. (Vilka 2015, 106.) Tässä tutkimuksessa käytetty sähköinen kysely piti sisällään 14 strukturoitua kysymystä ja kaksi avointa kysymystä. Avoimilla kysymyksillä vastaajat saivat mahdollisuuden perustella ja avata omia ajatuksiaan tarkemmin.

Vehkalahden (2014, 48) mukaan kyselylomakkeeseen vastaaminen tulee olla helppoa. Visuaalisesti miellyttävä ja kieliasultaan selkeä kysely tekevät kyselystä houkuttelevan vastata. Vastausohjeet tulee olla selkeät ja helposti ymmärrettävät. Vastauslomaketta laadittaessa tulee ajatella sen kohde-ryhmää ja rakentaa se heidän näkökulmastaan. (Vehkalahti 2014, 48; Valli 2015, 47.) Kyselyissä käytettävien kysymysten tulee olla lyhyitä, selkeitä ja yksiselitteisiä. Johdattelevia ja kielteiseen muotoon asetettuja kysymyksiä tulee välttää. Vastaajaa ei myöskään tule pakottaa vastaamaan, eli vastausvaihtoehdoissa tulee olla mahdollisuus vastata esimerkiksi ”en halua vastata” tai ”ei tietoa”. (Kananen 2014, 143–147.)

Kyselylomaketta laatiessa täytyy pohtia tarkasti, toteutetaanko kysely verkko- vai paperilomakkeella, vai onko tarpeen käyttää molempia rinnakkain. Verkkolomakkeen suosio on voimakkaasti kasvussa, niiden helppouden ja luotettavuutta lisäävien ominaisuuksien vuoksi. Verkkokyselyn vastaukset tallentuvat suoraan sähköiseen muotoon, ja se vähentää tutkijan työaika sekä pienentää tietojen siirrossa mahdollisesti tapahtuvia virheitä. Verkkolomaketta käytettäessä tulee kiinnittää huomiota

siihen, onko kaikilla tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvilla tasavertaiset mahdollisuudet internetin ja sähköpostin käyttöön sekä sen kautta vastata sähköiseen kyselyyn. Tutkijan on siis hyvä pohtia, onko vastaajille tarpeen lähettää kyselylomake myös paperiversiona. (Vehkalahti 2014, 48; Vilka 2015, 95.) Verkkokyselyä käytettäessä tulee huomioida, että kyselylomake toimii myös mobiilisovelluksissa kuten älypuhelimissa ja tableteissa (Valli 2015, 47).

Tässä tutkimuksessa käytettiin sähköistä kyselylomaketta (liite 1), sillä jokaisella mahdollisella vastaajalla on samat mahdollisuudet täyttää kysely työpaikallaan itselleen sopivana ajankohtana. Kysely toteutettiin Webropol-tiedonkeruuhjelmalla, joka toimii verkon välityksellä. Lomakkeella kerätty tieto tallentuu tietotankaan, josta sen siirtäminen esimerkiksi Exceliin, Powerpointiin, Wordiin sekä muihin erilaisiin tilasto-ohjelmiin on helppoa. Tutkimuksessa käytettiin Webropol-ohjelmaa, koska koimme sen olevan helppokäyttöinen, monipuolinen ja sen turvallisuustaso määritellään korkeaksi. Webropol Oy:n verkkosivuilla kerrotaan, sen olevan tämän vuoksi Pohjoismaiden käytetyin kyselytyökalu. Tiedonkeruuhjelmiston joustavuutta lisää se, että kyselyn turvallisuustaso on mahdollista määrittää itse. Webropol-kyselytyökalun avulla voidaan siis laatia anonyymejä kyselyitä, jolloin vastaajia ei ole mahdollista tunnistaa. Kyselyt voidaan rajata esimerkiksi evästeiden ja IP-osoitteiden mukaan. (Webropol s.a.; Heikkilä 2014, 67.) Kyseisessä tutkimuksessa ei tarvinnut käyttää rajoituksia, koska kyselylomakkeen jakaminen tapahtui Kuopion vankilan sisäisen postituslistan mukaisesti vankilanjohtajan välityksellä. Henkilöstöluetteloa ei luovutettu käyttöömmme turvallisuussyistä.

Kyselylomakkeiden testaaminen ennen niiden käyttöönottoa on välttämätöntä. Vehkalahti (2015, 48) kirjoittaa, että paras kohderyhmä kyselylomakkeen testaajaksi on tutkimuksen kohderyhmään kuulijat, jolloin kyselyn ymmärrettävyys ja tarkoituksenmukaisuus on helpompi todentaa. Testaajien kriittisyys ja kyky antaa palautetta ovat merkittäviä tekijöitä testausvaiheessa. (Vehkalahti 2015, 48.) Kuopion vankilan puolelta esiin nousseiden työkiireiden vuoksi kyselylomakkeen testausta ei suoritettu vankilan henkilökunnasta valituilla testaajilla vaan testaus tapahtui yhden rikosseuramusalan tuntevan ja kahden alaa tuntemattoman koetestaajan avulla. Kyselylomaketta testatessamme keskityimme kysymysten ymmärrettävyyteen sekä lomakkeen ulkoasuun, käytettävyyteen ja aineiston keräämiseen. Testivastauksilla pystytään varmistamaan muun muassa, että kyselylomake toimii halutulla tavalla ja siitä saatu data on oikeassa muodossa. (Vilka 2007, 78; Vehkalahti 2015, 48.) Testaamisen jälkeen kyselylomaketta ei enää muutettu. Kyselyn täyttämiseen arvioitu aika tarjoutui testaamisen jälkeen.

Saatekirje on tärkeä osa kyselylomaketta. Hyvin laadittu saatekirje on lyhyt ja kohtelias kutsu osallistua tutkimukseen. Saatekirjeestä tulee selkeästi ilmetä mihin mennessä kyselylomake tulisi palauttaa. Siinä käy selkeästi esille tutkimuksen taustatiedot, kuten kuka tutkimuksen toteuttaa, miksi tutkimus tehdään, mihin ja miten saatua tietoa käytetään sekä miksi siihen vastaaminen on erityisen tärkeää juuri kyselyn vastaajan kannalta. Vastaajalle on tärkeää vakuuttaa, että hänen henkilötietojensa on huomioitu ja tiedot kyselyyn vastaamisesta jäävät vain tutkijan käyttöön. Saatekirjeen tehtävä on motivoida vastaajaa vastaamaan kyselyyn, ja motivoivalla vaikutuksella voidaan lisätä kyselyn vastausten luotettavuutta. (Vehkalahti 2014, 47–48; Heikkilä 2014, 59.) Tutkimuksen luotettavuutta taas lisää, että tutkimukselle on nimetty tiedottaja tai henkilö, jolta on mahdollista

tarvittaessa saada lisätietoja tutkimuksesta (Vilka 2015, 191–192). Tässä tutkimuksessa käytettiin saatekirjettä molemmilla kyselykierroksille (liitteet 2 ja 3) sekä kyselylomakkeen alussa olevia saatesanoja. Saatesanoilla pyrimme takaamaan sen, että jos vastaaja avaa saatekirjeessä olevan tutkimuslinkin lukematta saatekirjettä, on hänen mahdollista saada saatesanoista riittävä informaatio tutkimuksen tarkoituksesta. Saatekirje sisälsi suoran linkin Webropol-kyselylomakkeeseen.

Erilaisten kyselyiden ja kysymyslomakkeiden määrä on kasvanut huomattavasti ja ihmiset ovat kylästyneet vastaamaan niihin. Tämä näkyy selkeästi vastausprosenttien pienentymisenä. (Vehkalahti 2014, 47–48; Kananen 2014, 208.) Tutkimuslomakkeiden perään joudutaan usein kyselemään. On hyvin tavallista, että kysely joudutaan lähettämään toiselle, ns. karhuamiskierrokselle vastausprosentin jäädessä ensimmäisellä kierroksella liian alhaiseksi. Tällöin vastaamatta jääneille lähetetään uusintakutsu, jos vastaamatta jättäneet on mahdollista yksilöidä. Jos yksilöinti ei ole mahdollista, kaikille tutkimukseen osallistuneille voidaan lähettää uusi kutsu, joka uudella saatekirjeellä osoitetaan niille, jotka eivät vielä kyselyyn ole vastanneet. (Kananen 2015, 219.) Vehkalahti (2014, 44) kirjoittaa, että tutkimuksen vastausprosentti on yksi tutkimuksen luotettavuuden mittareista. Vastausprosentti ei kuitenkaan ole ainoa tekijä, vaan vastausten laatu vaikuttaa tutkimustuloksiin merkittävästi. (Vehkalahti 2014, 95–96.)

6.4 Tutkimusaineiston analysointi ja raportointi

Määrällisessä tutkimuksessa aineiston analysointi tapahtuu numeroiden ja tilastojen avulla. Tilastojen avulla tutkija tiivistää ilmiöstä tutkimuksen kannalta oleellisia asioita. Määrällisessä tutkimuksessa aineiston käsittely jakautuu kolmeen eri vaiheeseen: kyselylomakkeiden tarkistus, saadun aineiston muuttaminen numeeriseen muotoon ja syötettyjen tietojen tarkistaminen. Ensimmäisessä vaiheessa asiattomasti, epäselvästi tai puutteellisesti täytetyt lomakkeet poistetaan. Aineiston analysointi aloitetaan laatimalla niistä havaintomatriisi, eli taulukko, jossa tutkimuksessa saatu aineisto on muutettu lukuarvoiksi analysointia varten. Tämä vaatii tutkijalta erityistä tarkkuutta virheellisen tiedonsiirron syntymisen vuoksi. (Vilka 2007, 106–112.) Tutkimuksessa käytetty kysely- ja raportointityökalu loi aineistosta automaattisesti havaintomatriisin, sekä perusraportin. Näitä käytettiin hyväksi tuloksia analysoidessa ja raportoidessa.

Voidaan sanoa, että kaikki valmiit tilasto-ohjelmat käyttävät havaintomatriisia perusdatana, ja laskevat niistä erilaisia tunnuslukuja ja kokoavat niistä graafisia esityksiä (Ronkainen ym. 2011, 81, 84). Tämä ominaisuus helpottaa tutkijaa huomattavasti aineiston analysoinnissa, mutta syvällisempää analysointia laatiessa on tutkijan osattava käyttää tilasto-ohjelmia laajemmin. Tutkimustulokset tulee kuitenkin aina tulkita ja selittää numeerisen tiedon lisäksi myös sanallisesti (Vilka 2007, 14; Vehkalahti 2014, 87). Muuttujien välisiä yhteyksiä voidaan tarkastella käyttämällä muun muassa ristiintaulukointeja, korrelaatiokertoimia ja regressioanalyysia (Kananen 2015, 288). Tässä tutkimuksessa ei käytetty vaativampia analyysimenetelmiä, kuten laskettu korrelaatiokertoimia tai tehty regressioanalyysiä, tutkimuksen vähäisen vastausmäärän vuoksi.

Aineiston analysointivaiheessa muutimme kyselyssä käyttämäämme luokitteluasteikkoa kuusiasteisesta neliaasteiseksi. Tarve uudelleen luokittelulle nousi vähäisestä vastausten määrästä. Luokitteluasteikon tiivistämistä tuki myös se, että vastaukset eivät jakautuneet vastaajien kesken niin merkittävästi. Uudella luokittelulla parannettiin selkeästi tulosten luettavuutta. Tutkimusaineiston vertailussa käytettiin ristiintaulukointia, eli tarkasteltiin muuttujien jakautumista ja niiden välisiä riippuvuuksia.

Raportoimismuotona käytettiin taulukkoja ja kaavioita havainnollistamaan tutkimustuloksia. Ronkainen ym. (2011, 123–125) toteaa, että taulukot ja kuviot havainnollistavat lukijalle tutkittavien asioiden välisiä yhteyksiä sekä saatuja tutkimustuloksia. Niillä voidaan parantaa tutkimuksessa tehtyjen havaintojen luotettavuutta ja ymmärrystä. Tutkimustuloksia raportoidessa käytettiin suoria lainauksia tutkimukseen osallistuneiden avoimiin kysymyksiin kirjoittamista vastauksista. Kirjalliset vastaukset luokiteltiin vastaussisällön perusteella.

7 TULOKSET

Tutkimuksessa selvitettiin Kuopion vankilan henkilökunnan näkemyksiä siitä, kuinka tutkintavankeuslain uudistus on heidän mielestään Kuopion vankilassa näkynyt ja millaisena he ovat muutokset kokeneet. Tutkimuksessa selvitettiin myös, millaisia toimenpiteitä henkilökunnan mielestä vielä on tehtävä, jotta lakiuudistuksen vaatimuksiin pystytään Kuopion vankilassa vastaamaan. Kyselyllä kartoitettiin myös henkilökunnan mielipidettä Kuopion vankilan mahdollisuuksista panna täytäntöön kaikki uuden tutkintavankeuslain edellyttämät muutokset vuoteen 2025 mennessä. Asiaa kysyttiin henkilökunnalta esitutkinnan (tutkinnan luotettavuus), viranomaisten ja tutkintavankien välisten suhteiden (hiljainen tieto), vankilan rakenteiden (osastoinnit, tilat), vankilan henkilökuntaresurssien, tutkintavankien hyvinvoinnin (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuudet, viihtyvyys) sekä oman työn näkökulmista katsottuna.

Tähän Kuopion vankilan henkilökunnalle toteutettuun kyselyyn, Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion vankilassa, tuli vastauksia yhteensä 10 kappaletta. Kysely lähetettiin sähköpostitse kaikille vankilassa työskenteleville henkilöille. Tämä joukko, johon vankilanjohtajan mukaan kuului 70–75 henkilöä, muodostivat tutkimuksen perusjoukon (N).

7.1 Vastanneiden taustatiedot

Tutkimuksen otoksen (n) muodostivat kaikki 10 kyselyyn vastannutta. Otos koostui seitsemästä (7) miehestä ja kolmesta (3) naisesta. Vastaajista viisi (5) oli iältään 30–50-vuotiaita, yksi (1) alle 30-vuotias ja yksi (1) yli 50-vuotias.

Taulukosta 1 käy esille, että kyselyyn vastanneista suurin osa on työskennellyt sekä rikosseuraamusalalla että Kuopion vankilassa yli kymmenen vuotta. Vastaajista kahdeksan (8) toimi vanginvartijana, yksi (1) koulutus- ja kuntoutussektorilla ja yksi (1) esimiestehtävässä. (Liite 1, kysymykset 1–5.)

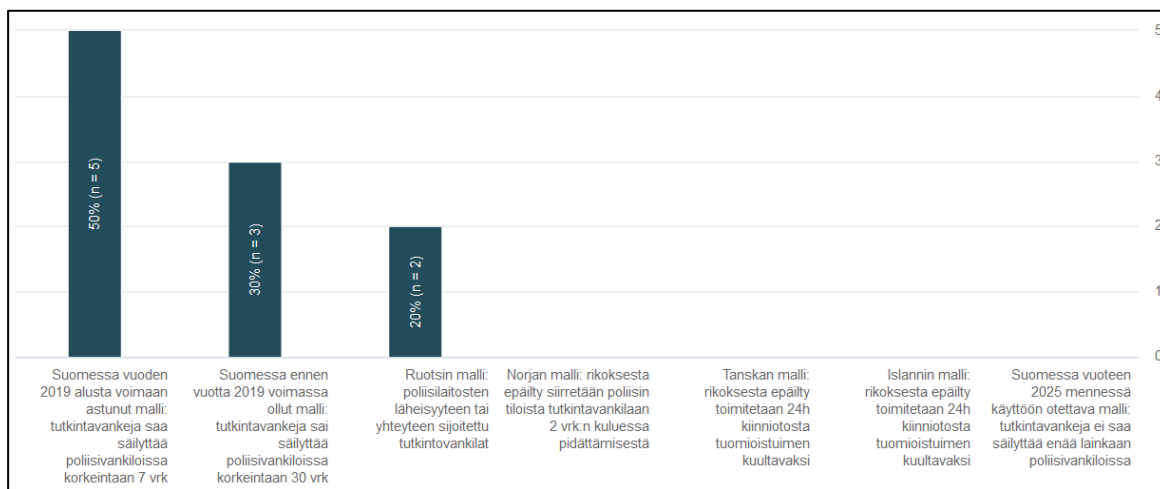
TAULUKKO 1. Vastaajien (n 10) sukupuoli sekä työskentely rikosseuraamusalalla ja Kuopion vankilassa.

	Olen työskennellyt rikosseuraamusalalla				Olen työskennellyt Kuopion vankilassa			
	Alle vuoden	1-5 vuotta	6 - 10 vuotta	Yli 10 vuotta	Alle vuoden	1-5 vuotta	6 - 10 vuotta	Yli 10 vuotta
Mies		1		6		1	1	5
Nainen		1		2	1	1		1

7.2 Vastanneiden näkemys tutkintavankeudesta ja sen toteuttamisesta

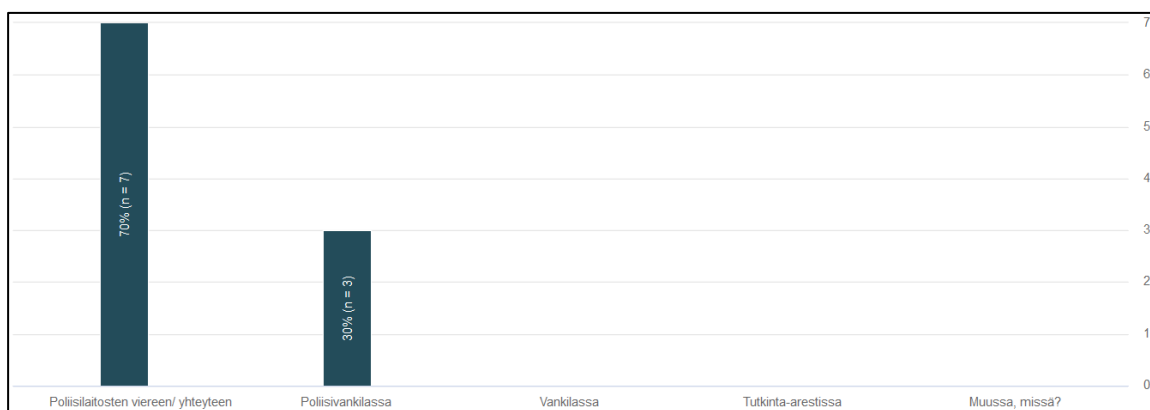
Tutkintavankeutta toteutetaan eri maissa eri tavoin. Kyselyyn valittiin Pohjoismaissa käytössä olleita tutkintavankeusmuotoja, joiden osalta vastaajat saivat pohtia, mikä niistä heidän mielestään olisi

Suomen olosuhteisiin sopivin. Kuviosta 2 käy ilmi, että kyselyyn vastanneista puolet olivat sitä mieltä, että vuoden 2019 alusta voimaan astunut tutkintavankeuslaki sopii Suomen olosuhteisiin parhaiten. Tämän, nyt voimassa olevan, mallin mukaan, on tutkintavankien säilytysajaksi poliisivankiloissa määritelty maksimissaan seitsemän vuorokautta. Myös Suomessa ennen vuotta 2019 voimassa ollutta tutkintavankeuden muotoa pidettiin toimivana, silloin voimassa olleen tutkintavankeuslain säädösten mukaan tutkintavankeja sai säilyttää poliisivankiloissa 30 vuorokautta. Ruotsin mallin, eli poliisilaitosten läheisyyteen tai yhteyteen sijoitetut tutkintavankilat nimettiin myös yhdeksi Suomeen sopivaksi tutkintavankeuden toteuttamismuodoksi. (Liite 1, kysymys 6.)

KUVIO 2. Vastaajien (n 10) mielipide Suomen olosuhteisiin sopivimmasta tutkintavankeuden muodosta.

Esitutinnan kannalta katsottuna vastaajat näkivät poliisilaitosten viereen tai niiden yhteyteen rakennettavat tutkintavankilat tutkintavangeille sopivimpana sijoituspaikkana. Kuviosta 3 on nähtävissä, että osa vastaajista taas oli sitä mieltä, että esitutinnan aikana paras paikka tutkintavangeille olisivat poliisivankilat, kuten tähänkin asti. (Liite 1, kysymys 7.)

KUVIO 3. Vastaajien (n 10) mielipide tutkintavankien sijoituspaikasta esitutinnan aikana.

Perusteluissa, joissa poliisilaitosten viereen tai yhteyteen rakennettavia tutkintavankiloita pidettiin toimivimpina paikkoina tutkintavankien sijoittamiseen esitutinnan aikana, nousivat esille hyödyt sekä tutkintavankien että rikosten esitutinnan kannalta katsottuna. (Liite 1, kysymys 8.)

Myönteisinä asioina nähtiin muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen paremmat olosuhteet tutkintavankien asuttamiseen ja lyhyemmät välimatkat suorittaa esitutkinta.

"Näin ei menisi liikaa aikaa jo pelkästään matkoihin. Kaikki voittaisivat."

"Rikosseuraamuslaitokselle on paremmat valmiudet asuttaa vankeja, mutta tutkivan viranomaisen tulisi olla lähellä."

"Vastaus riippuu täysin tutkintavangin tilanteesta. Yhteydenpitorajoituksilla olevien tutkintavankien osalta tutkinta on usein vielä kesken, joten heidän olisi paras olisi olla lähellä esitutkintaviranomaista, mikä helpottaisi heidän kuulemistaan. Kun yhteydenpitorajoituksia ei enää ole ja etenkin alioikeuden tuomion jälkeen tutkintavankilan sijainnilla ei ole niin suurta merkitystä"

"Poliisin tilat tarvittanee muuhunkin tarkoitukseen kuin pitkäaikais-säilytykseen"

"Tutkinnan kannalta helpompi säilytys sekä kuulemisten tekeminen (ei ajomatkaa). Erillään pitäminen muista sekä vankien sijoitus tärkeää."

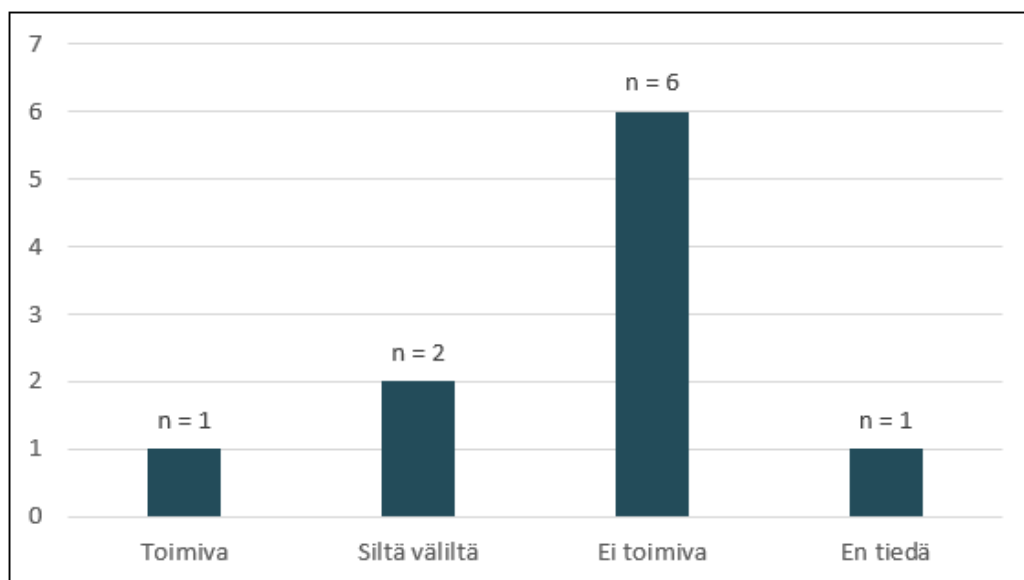
"Helpottaisi kuulusteluja"

Sen sijaan, niiden vastaajien perusteluissa, jotka pitivät poliisivankiloita esitutkinnan kannalta tutkintavangeille sopivimpana sijoituspaikkana, nousivat selkeämmin esille esitutkinnan käytännön toteutukseen vaikuttavat tekijät. Kuulustelut ja tutkintaan liittyvät rajoitukset, nähtiin poliisivankiloissa helpompana ja nopeampana toteuttaa.

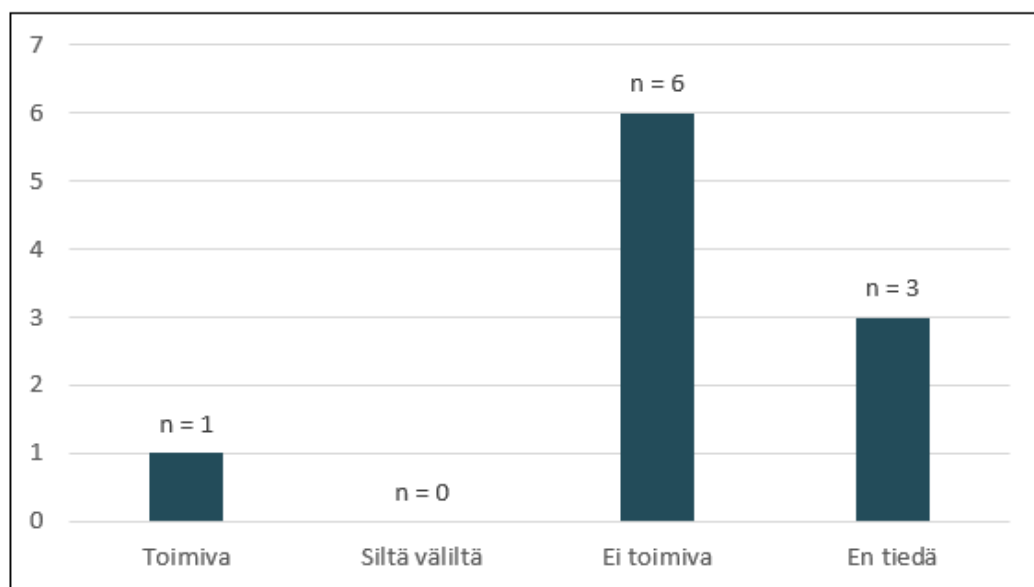
"Esim. Kaikki kuulustelut ym. voisi hoitaa helpommin. Rajoitusten nopeampi huomioiminen"

"Tutkinnallisten rajoitusten noudattaminen onnistuu parhaiten poliisivankilassa ei vankilassa."

Vuoden 2019 alusta alkaen tutkintavankeuden vaihtoehtona otettiin käyttöön tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti. Myös yhteydenpitorajoituksiin lakiuudistus toi muutoksia. Kuviosta 4 ja 5 käy esille, että suurin osa vastaajista ei kokenut tehostettua matkustuskieltoa eikä tutkinta-arestia toimivana tutkintavankeuden vaihtoehtona. (Liite 1, kysymykset 11 ja 12.)

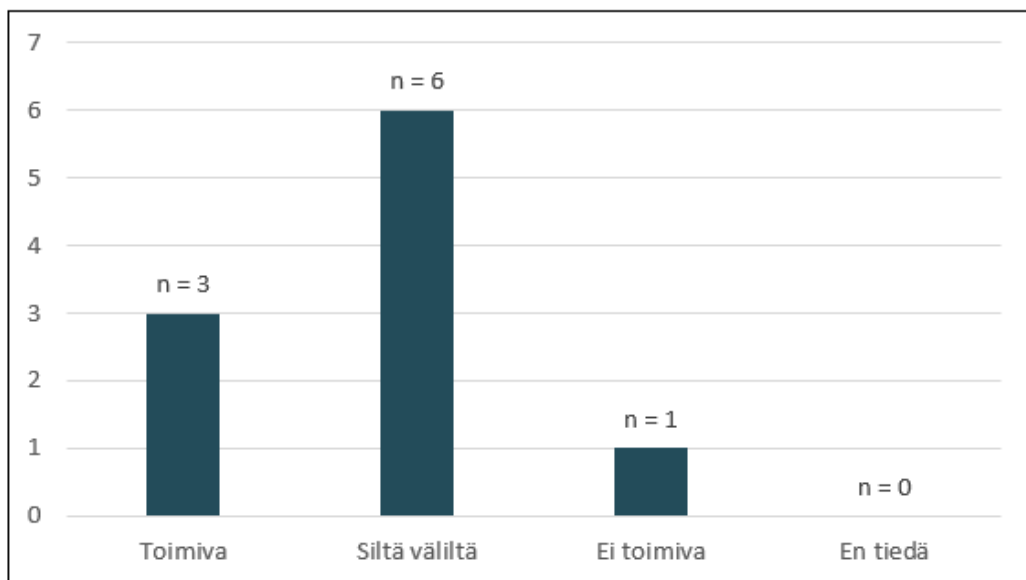

KUVIO 4. Vastaajien (n 10) mielipide tehostetusta matkustuskiellosta tutkintavankeuden vaihtoehtona.

KUVIO 5. Vastaajien (n 10) mielipide tutkinta-arestista tutkintavankeuden vaihtoehtona.

Tutkintavankeuslain uudistus on aiheuttanut yleisesti huolta yhteydenpidon rajoittamisessa vankilassa. Kuvio 6 on nähtävissä, että kyselyyn vastanneista puolet olivat sitä mieltä, että yhteydenpidon rajoitusten valvominen vankilan olosuhteissa esitutinnan aikana on jokseenkin mahdollista toteuttaa. Vain yksi vastaajista koki yhteydenpidon rajoittamisen vaikeana asiana valvoa. (Liite 1, kysymys 13.)

KUVIO 6. Vastaajien (n 10) mielipide yhteydenpitorajoitusten valvomismahdollisuuksista tutkintavankeuden aikana.

7.3 Vastanneiden näkemys ja suhtautuminen uuden tutkintavankeuslain vaikutuksiin

Taulukosta 2 käy ilmi, että vastaajilla ei ollut selkeää kuvaa eikä mielipidettä siitä, kuinka tutkintavankeuslain uudistus on vaikuttanut esitutkintaan sekä viranomaisten ja tutkintavankien välisiin suhteisiin. Esitutkintaan vaikutusten katsotaan olleen vähäiset. Sen sijaan vankilan rakenteisiin, kuten tiloihin ja osastointeihin, vastaajista yli puolet katsoi lakiuudistuksen vaikuttaneen paljon. Henkilökuntaresursseissa vaikutuksia nähtiin olevan jonkin verran tai vähän. Neljä (4) vastaajista koki, että lakiuudistus on vaikuttanut jonkin verran tutkintavankien hyvinvointiin Kuopion vankilassa, ja kolme (3) oli sitä mieltä, että uudistuksella on ollut paljon vaikutuksia. Omaan työtään ja työnkuvaansa pohiessaan vastaajista puolet kertoi, että lakiuudistus on vaikuttanut heidän omaan työhönsä vain vähän. Osa vastaajista sen sijaan näki lakiuudistuksen vaikuttaneen omaan työhönsä paljon. (Liite 1, kysymys 9.)

TAULUKKO 2. Vastaajien (n 10) näkemys uuden tutkintavankeuslain vaikutuksista.

	Paljon	Siltä väliltä	Vähän	En tiedä	Yhteensä
Esitutkintaan (tutinnan luotettavuus)	0	2	4	4	10
Viranomaisten ja tutkintavankien välisiin suhteisiin (hiljainen tieto)	1	1	0	8	10
Vankilan rakenteisiin (osastoinnit, tilat)	7	0	3	0	10
Vankilan henkilökuntaresursseihin	2	4	3	1	10
Tutkintavankien hyvinvointiin (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuus, viihtyvyys)	3	4	2	1	10
Omaan työhösi	3	2	5	0	10
Yhteensä	16	13	17	14	60

Kyselyyn vastanneet suhtautuivat pääsääntöisesti hyvin neutraalisti laissa tapahtuneisiin muutoksiin, vaikka myös eriäviä mielipiteitä vastauksista nousi esiin. Positiivisimmin suhtauduttiin tutkintavankien hyvinvoinnissa tapahtuneisiin muutoksiin ja omassa työkuvasa havaittuihin muutoksiin. Taulukosta 3 käy ilmi, että vastaajat kokivat vaikeana kertoa omaa mielipidettään tutkintavankeuslain uudistuksen vaikutuksista viranomaisten ja tutkintavankien välisiin suhteisiin. Henkilökuntaresursseissa tapahtuneisiin muutoksiin suhtauduttiin hiukan muita asioita negatiivisemmin. (Liite 1, kysymys 10.)

TAULUKKO 3. Vastaajien (n 10) suhtautuminen uuden tutkintavankeuslain vaikutuksiin.

	Negatiivisena	Siltä väliltä	Positiivisena	En tiedä	Yhteensä
Esitutkinnassa (tutkinnan luotettavuus)	2	5	0	3	10
Viranomaisten ja tutkintavankien välisissä suhteissa (yhteistyö, hiljainen tieto)	2	2	1	5	10
Vankilan rakenteissa (osastoinnit, tilat)	2	6	1	1	10
Vankilan henkilökuntaresursseissa	3	4	2	1	10
Tutkintavankien hyvinvoinnissa (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuus, viihtyvyys)	1	3	4	2	10
Omassa työssäsi	1	6	3	0	10
Yhteensä	11	26	11	12	60

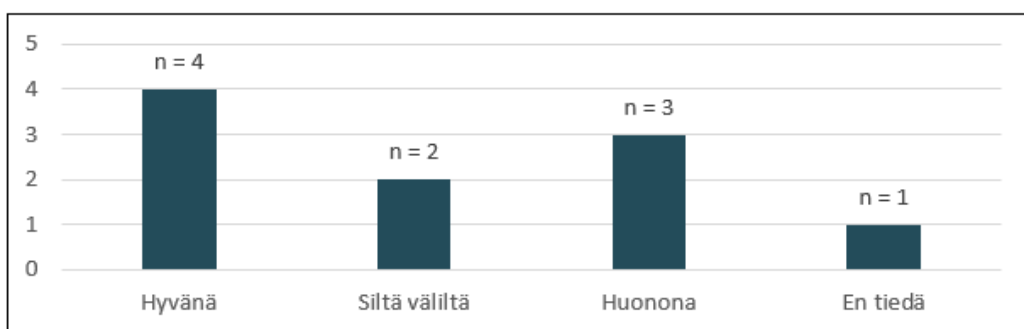
7.4 Vastanneiden näkemys muutostarpeista ja vankilan mahdollisuuksista vastata niihin

Kyselyyn vastanneet toivat vastauksissaan esille, että Kuopion vankilassa tulee vielä tehdä muutoksia, jotta tutkintavankeuslain vuonna 2019 voimaan astuneisiin säädöksiin voitaisiin täysin vastata. Vastauksista nousi esiin muutostarpeita kaikilla kysytyillä osa-alueilla (taulukko 4). Eniten muutostarpeita vastaajien mielestä nähtiin olevan vankilan rakenteissa, henkilökuntaresursseissa ja vastanneiden omassa työnkuvasa. Toisaalta vastauksista oli nähtävissä myös, että osa kyselyyn vastanneista näki muutostarpeet vähäisinä. (Liite 1, kysymys 14.)

TAULUKKO 4. Vastaajien (n 10) näkemys muutostarpeista vuoden 2019 uudistuksessa.

	Paljon	Siltä väliltä	Vähän	En tiedä	Yhteensä
Vankilan rakenteissa (osastoinnit, tilat)	7	1	2	0	10
Vankilan henkilökuntaresursseissa	3	5	1	1	10
Tutkintavankien hyvinvoinnissa (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuus, viihtyvyys)	2	4	3	1	10
Omassa työssäsi	3	4	1	2	10
Yhteensä	15	14	7	4	40

Kuviosta 7 on nähtävissä, että kyselyyn vastanneilla oli hyvin erilaiset näkemykset Kuopion vankilan mahdollisuuksista vastata kaikkiin tutkintavankeuslain edellyttämiin muutostarpeisiin vuoteen 2025 mennessä. Vastanneista neljä (4) oli sitä mieltä, että Kuopion vankilalla on hyvät mahdollisuudet vastata tutkintavankeuslain edellyttämiin muutoksiin, mutta muut vastaajat näkivät mahdollisuudet kohtalaisina tai huonoina. (Liite 1, kysymys 15.)

KUVIO 7. Vastaajien (n 10) näkemys vankilan mahdollisuuksista vastata lain vaatimuksiin vuoteen 2025 mennessä.

Taulukosta 5 voidaan tarkastella, kuinka kyselyyn vastanneiden työhistoria rikosseuraamusalalla ja Kuopion vankilassa näkyi heidän mielipiteissään siihen, millaisena he näkivät Kuopion vankilan mahdollisuudet vastata lain edellyttämiin muutoksiin vuoteen 2025 mennessä, oli havaittavissa, että pitkän työhistorian tehneet näkivät vankilan mahdollisuudet jonkin verran parempina kuin lyhyemmän työuran tehneet. Ero rikosseuraamusalalla ja Kuopion vankilassa työskennelleiden välillä ei ollut nähtävissä.

TAULUKKO 5. Vastanneiden (n 10) työhistorian vaikutus heidän mielipiteisiinsä vankilan mahdollisuuksista vastata muutostarpeisiin vuoteen 2025 mennessä.

	Olen työskennellyt rikosseuraamusalalla			Olen työskennellyt Kuopion vankilassa		
	1 - 5 vuotta	6 - 10 vuotta	Yli 10 vuotta	1 - 5 vuotta	6 - 10 vuotta	Yli 10 vuotta
Hyväna	1	0	3	1	0	3
Siltä väliä	0	0	2	0	1	1
Huonona	1	0	2	1	0	2
En tiedä	0	0	1	0	0	0

Kyselyyn (Liite 1, kysymys 16.) vastanneista Kuopion vankilan mahdollisuudet "hyväna" nähneet perustelivat vastauksiaan muun muassa vankilassa hyväksi havaituilla tiloilla ja henkilökunnan hyvällä tietotaidolla. Mahdollisina haasteina kuitenkin nähtiin tutkintavankien mahdollisen määrän lisääntyminen ja henkilökunnan määrässä mahdollisesti tapahtuvat muutokset.

"Jos henkilökuntamäärä pysyy riittävänä niin onnistuu. Kunhan vain tämänhetkiset vankeusvangit sitten siirtyvät ainakin osittain tilahtauden vuoksi muualle. Eli varmasti joudutaan muuttamaan joku tai joitakin vankiosastoja erillään pidettäviksi osastoiksi."

"Kuopio keskeinen paikka. Tällä hetkellä osastoinnilla onnistuu tutkinnallisesti eristettyjen asuttaminen. Jos tutkinnallisesti eristettyjen määrä dramaattisesti nousee, niin silloin kyllä ilmaantuu asuttamis ongelmia. Kuopion vankila ollut aina tutkintavankila, joten henkilökunnalla tietoa tutkinnan eri näkökulmista"

"Tilat on valmiina ja olleet ao. käytössä jo yli vuoden. Havaittu toimivaksi ratkaisuksi"

"Osastoinnit onnistuisi mielestäni suhteellisen pienillä remonteilla"

Ne vastaajat, jotka näkivät vankilan mahdollisuudet vastata tutkintavankeuslain tiukentuviin säädöksiin "huonona", perustelivat vastaustaan vankilan tilojen sopimattomuudella tarkkailua sekä tutkintavankien ja vankeusvankien erillään pitämistä ajatellen.

"Suoraan siviilistä kiinniotetut tarvitsevat monesti tarkkailua päihtymyksen takia, Jos tutkinta vangit toimitetaan nopeasti kiinnioton jälkeen vankilaan tulee tarkkailusellejä olla reilusti enemmän."

"Ei tilaa erillään pidettäville vangeille, jollei osastointia muuteta. Ulkoilupihat mahdottomuus eristää, ettei tieto leviä vangilta toiselle jos niin ei haluta. Pitäisi rakentaa uusi ulkoilupiha, josta ei näkö/kuuloyhteyttä osastoille."

Vankilan mahdollisuuksista vastata tuleviin muutoksiin suhtauduttiin osin neutraalisti ja perusteluissa asiaa pohdittiin näin:

"Risen linjausten mukaan sellissäolojan tulisi kokoajan vähentyä. Toisaalta suunnitellaan jengiosastoja. Tutkintavankien joilla tutkinnalliset rajoitukset, sellissäoloaikaa ei juurikaan voi vähentää. En näe tarkoituksenmukaisena lisätä tutk.vankien sellin ulkopuolista toiminta-aikaa. Tämä vaarantaa esitutkinnan ja lisää rikoksen sotkemisvaaraa."

Myös vaikeus ottaa asiaan kantaa nousi vastauksissa esille:

"Olen työskennellyt Kuopion vankilassa sen verran vähän aikaa, että en pysty muodostamaan asiasta kokonaisnäkemyä."

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suomen perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksissa määritellään jokaisen ihmisen perus- ja ihmisoikeudet. Vankeus ja tutkintavankeus vaikuttaa aina jossakin määrin ihmisen perusoikeuksiin, eli henkilökohtaiseen vapauteen. Perusoikeuksien rajoittaminen tulee kuitenkin aina perustua lakiin (tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 1, § 4). Tutkintavangeilla on kuitenkin vankeuteen verrattuna erityisasema, syyttömyysolettamus. Syyttömyysolettamus asettaa tutkintavangit erityisasemaan, eli heillä on erilaisia oikeuksia verrattuna vankeusvankeihin. Tutkintavangeilla on muun muassa oikeus yksityiselleihin, omiin vaatteisiin sekä oikeus päättää osallistumisestaan työntekemiseen ja muihin toimintoihin tutkintavankeusaikana. (HE 263/2004.) Toisaalta tutkintavankeuteen liittyy myös rajoituksia, kuten yhteydenpitorajoituksia, joilla pyritään turvaamaan rikoksen esitutkinta, tuomioistuin-käsittely- ja rangaistuksen täytäntöönpano-aika sekä estää mahdollisen rikollisen toiminnan jatkumisen. Tutkintavangeilla on olemassa samanlaiset yhteydenpito-oikeudet kuin vankeusvangeilla toisiin ihmisiin ja toisiin vankeihin. Niitä voidaan kuitenkin rajoittaa pakkokeinoina kautta, jos yhteydenpito vaarantaa muun muassa tutkintavankeuden tarkoituksen. Tutkintavanki voidaan eristää, jos rikostutkintaan liittyy useampia tekijöitä ja/tai turvallisuustekijät niin vaativat. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 1, luku 8 ja luku 13.)

Rajoituksilla ja eristämällä voi kuitenkin olla negatiivisia vaikutuksia tutkintavankien henkilökohtaiseen vankilan ulkopuoliseen elämään, jota ei kuitenkaan saisi tutkintavankeuden aikana vaarantaa. Yhteydenpitorajoitukset voivat esimerkiksi vaikeuttaa tutkintavankien raha-, asumis- ja työasioiden hoitamista. Myös tutkintavankien perhesuhteiden ja muiden sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen voi vaikeutua yhteydenpitorajoitusten vuoksi. Tutkintavankien erityinen asema vaatii tutkintavankeuden toteuttamisympäristöltä omanlaisia olosuhteita. Asialliset ja tarkoituksen mukaiset tilat (asuminen, ulkoilu, työtoiminta jne.), mahdollisuus saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja sekä mahdollisuudet pitää yhteyttä luottamuksellisesti oman asiamiehensä kanssa, ovat vaatineet ja tulevat vaatimaan tutkintavankiloilta monenlaisia toimenpiteitä.

Kyselyyn vastanneista yli puolet olivat tehneet pitkän työuran sekä rikosseuraamusalalla että Kuopion vankilassa. Vastanneilla voidaan siis katsoa olevan kokemusta tutkintavankeuden toteuttamisesta pitkältä ajan jaksolta. Heillä voidaan näin ajatella olevan näkemystä huomata ja arvioida tutkintavankeuslain uudistuksen vaatimia muutoksia sekä näiden muutosten vaikutuksia tutkintavankeuden toteuttamisessa.

Tutkintavankeuslain uudistus on ollut voimassa vasta vuoden, ja vastaavia tutkimuksia ei vankilan henkilökunnan näkökulmasta katsottuna ole vielä tehty. Tämä ei anna meille tutkijoina mahdollisuutta verrata tutkimustuloksiamme suoraan toisiin tutkimuksiin ja niissä saatuihin tuloksiin. Opin- näytetyöprosessimme aikana valmistui kaksi Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, jotka oli toteutettu poliisien näkökulmasta katsottuna (Kristian Doraliyski & Karola Haavisto 2019; Visa Honka 2019). Kyseisissä laadullisissa haastattelututkimuksissa selvitettiin poliisien näkemyksiä tutkintavankeuslain uudistuksesta. Näiden kahden tutkimuksen tuloksissa on kuitenkin nähtävissä yhteneväisyyksiä oman tutkimuksemme tulosten kanssa.

8.1 Tutkintavankeus ja sen toteuttaminen

Tutkintavankeuden suorittamispaikasta vastaajilla oli hyvin yhtenevä mielipide. Vastaajat näkivät, että poliisilaitosten vieressä tai niiden yhteydessä olevat tutkintavankilat olisivat niin esitutkinnan kuin tutkintavankien olojen ja hyvinvoinnin kannalta paras paikka tutkintavangeille. Samaan tulokseen päätyivät myös Kristian Doraliyski ja Karola Haavisto (2019, 34) omassa tutkimuksessaan Tutkintavankeuslain uudistus tammikuu 2019, jossa asiaa selvitettiin poliisien näkökulmasta katsottuna. Sekä Kuopion vankilan henkilökunta, että Doraliyskin ja Haaviston haastattelemat poliisit, mainitsivat, että poliisi laitosten vieressä tai yhteydessä olevat tutkintavankilat mahdollistaisivat rikostutkijoiden ja tutkintavankien lähekkäin olemisen ja näin helpottaisi kuulustelujen pitämistä. Visa Honka (2019) omassa tutkimuksessaan, Tutkintavangit poliisin säilytystiloista nopeammin tutkintavankilaan - Tutkimus tutkintavankeuslain muutosten vaikutuksista Lapin poliisilaitoksen toimintaan, nimesi rikostutkinnan suurimmiksi haasteiksi välimatkat poliisilaitosten ja tutkintavankiloiden välillä. Hongan toteuttamassa tutkimuksessa todettiin myös, että tutkintavankien kuljetukset vievät paljon poliisien resursseja. (Honka 2019, 22.) Kuopin vankilassa kyselyyn osallistuneiden vastauksista kävi muun muassa ilmi, että heidän mielestään poliisivankilat eivät sovellu tutkintavankien pidempi aikaiseen säilytykseen ja poliisien tiloja tarvitaan myös muuhun käyttöön. Poliisien näkemys asiasta oli päin vastainen. Doraliyskin ja Haaviston haastattelemissa poliiseista yli puolet olivat sitä mieltä, että poliisin tilat olisivat soveltuneen tutkintavangeille. (Doraliyski & Haavisto 2019, 34.)

Tutkintavankien kokemuksia tutkintavankeudesta olivat tutkineet muun muassa Kääriäinen (2018) Pro gradu tutkielmassa Tutkintavankien kokemus oikeudenmukaisuudesta tutkintavankeudessa sekä Rantala, Tyni, Koskenniemi, Liimatainen ja Kääriäinen (2017) tutkimuksessa Tutkintavankien olot ja oikeuksien toteutuminen. Molempien näiden tutkimusten tulokset kertoivat, että tutkintavangit olivat olleet oloihinsa yleisesti ottaen tyytyväisiä, mutta näkivät tutkintavankeudessa myös ongelmakohtia. Vastauksissa nousi esiin poliisivankiloiden ankarat olot ja näiden lisäksi tutkintavangit kokivat ongelmia myös syyttömänä kohtelussa, terveydenhuollon saatavuudessa, tiedonsaannissa ja perehdytyksessä sekä yhteydenpitorajoitusten tarkoituksenmukaisuudessa. Tilojen ahtaus sekä samoissa tiloissa tuomittujen vankeusvankien kanssa oleminen koettiin esteeksi syyttömyysolettamuksen toteutumiselle. Yhteydenpito- ja tapaamisrajoitukset nähtiin normaaleina toimina, mutta tutkimuksiin osallistuneet tutkintavangit kokivat ne usein mielivaltaisina ja perusteettomina toimina. (Rantala, Tyni, Koskenniemi, Liimatainen & Kääriäinen 2017, 146–148; Kääriäinen 2018, 64–69.) Suomessa tarkastuksia tehneet ihmisoikeusjärjestöt eivät kuitenkaan ole saaneet tietoonsa valituksia vapautensa menettäneiltä (Oikeusministeriö 2015). Tutkintavankien kokemuksissa nousi selkeänä esiin tarve tutkintavankeuslainsäädännön muutokselle. Tutkintavankien vastauksista nousi esiin, että he kokivat muun muassa yhteydenpitorajoitukset poliisivankiloissa epätarkoituksenmukaisina. Doraliyskin ja Haaviston (2019, 35) sekä Hongan (2019, 27) haastattelemat poliisit ja Kuopion vankilassa kyselyyn vastanneet näkivät yhteydenpitorajoitusten toteuttamisen vankiloissa poliisivankiloita haasteellisimpina.

Ihmisoikeusjärjestöt ovat arvostelleet suomalaista tutkintavankeusjärjestelmää aktiivisesti (Oikeusministeriö 2015). Suomen poliisivankilajärjestelmä poikkeaa hallinnoltaan ja tutkintavankien

säilytysajoiltaan edelleen paljon muiden Pohjoismaiden järjestelmistä. Uusi tutkintavankeuslaki toi kuitenkin Suomen lähemmäs muita Pohjoismaita. Tutkimukseen vastanneet olivat sitä mieltä, että Suomessa nyt voimassa oleva tutkintavankeuden muoto on Suomen olosuhteisiin sopivin. Sen sijaan vuoteen 2025 mennessä käyttöön otettavaksi suunniteltua mallia, jonka mukaan tutkintavankeja ei enää saa lainkaan säilyttää poliisivankiloissa, ei tutkimuksessa nähty toimivana. Ajattelemmekin tämän johtuva siitä, että uudistus on ollut voimassa vasta vuoden, ja kyselyyn vastanneet ovat voineet kokea, että lakiuudistukseen vastatakseen, on Kuopion vankilassa vielä tehtävä muutoksia useammalla eri osa-alueella. Lakiuudistus saattaa myös nostaa esiin pelkoa siitä, että rikoksesta epäillyn kuulustelut hankaloituvat esimerkiksi pitkien välimatkojen vuoksi tai tutkintavankien yhteydenpitorajoitusten kontrolloiminen hankaloituu. Näitä asioita tutkimukseen osallistuneet toivat esille myös omista vastauksissaan. Tietynlainen epävarmuus siitä, mihin suuntaan tutkintavankien määrä on tulevaisuudessa kääntymässä, voi heijastua omalta osaltaan nyt annettuihin vastauksiin.

Vaikka nyt voimassa oleva tutkintavankeuden muotoa pidettiin hyvänä, niin tutkimukseen vastanneet kertoivat, että poliisilaitosten yhteyteen tai viereen rakennettavat tutkintavankilat, olisivat kuitenkin kaikkien osapuolten kannalta paras vaihtoehto. Rikostutkijoiden työ helpottuisi, kun esimerkiksi kuulusteluihin ei kuluisi aikaa, ja rikosseuraamusalalla nähtiin olevan poliisivankiloita paremmat valmiudet tutkintavankien asuttamisessa. Vastauksista voidaan päätellä, että vankilan henkilökunta on vastauksissaan pohtinut tutkintavankeutta kokonaisvaltaisesti kaikkien osapuolten näkökulmasta katsottuna. Honka tuo omassa tutkimuksessaan esille poliisien näkökulmasta katsottuna positiivisia puolia tutkintavankien nopeammassa siirtymisessä vankilaan. Hänen haastattelemansa poliisit kertovat, että tutkintavankien siirtyessä vankilaan ja tutkintavangin ylläpidon siirtyessä Rikosseuraamulaitoksen tehtäväksi, on poliisien mahdollista keskittyä paremmin rikostutkintaan. Positiivisena asiana hän mainitsee, että kuulustelu muodot kehittyvät. Etäkuulustelut eli videokuulustelut ovat jo nyt lisääntyneet. (Honka 2019, 26–27, 31.)

Tutkintavankeuden rinnalle käyttöön otetuilla tehostetulla matkustuskiellolla ja tutkinta-arestilla haluttiin parantaa tutkintavankien oloja sekä ottaa käyttöön keinoja, joilla tutkintavankien vapautta rajoitetaan vain siinä määrin kuin se on tarpeen (Oikeusministeriö 2016, 87.) Kyselyyn vastanneet näkivät sekä tehostetun matkustuskiellon, että tutkinta-arestin Suomen oloissa toimimattomana vaihtoehtona. Nämä toimintamallit ovat Suomessa melko uusia, ja niiden käytöstä ei vielä juurikaan ole kokemuksia. Tämä vaikuttaa varmasti kyselyyn vastanneiden asenteisiin ja näkyy sen kautta kyselyn vastauksissa negatiivisina tutkintavankeuden muutoksina.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa Kuopion vankilanjohtaja Harri Pohjolainen (2019) kertoi, että hän näkee lainsäädännön muutosten aiheuttavan vankilan näkökulmastaan katsottuna sekä haasteita että myönteisiä asioita. Haasteena hän näki muun muassa juuri tutkintavankeuden rinnalla käyttöön otettavan matkustuskiellon. Pohjolainen kertoo tämän tarkoittavan sitä, että henkilö ei saa poistua määrättyltä paikkakunnalta tai alueelta. Matkustuskielto kyllä rajoittaa henkilön liikkumista, mutta se ei poista muita tutkintavankeuteen mahdollisesti liittyviä ongelmia. Näistä Harri Pohjolainen mainitsee esimerkkinä päihteiden käytön. Rikoksesta epäilty ja tuomitut ovat hyvin usein erilaisten päihteiden väärinkäyttäjää, ja heillä on usein erilaisia psyykkisiä ongelmia. Näihin ongelmiin ei pystytä

vastamaan tehokkaasti, jos henkilöä ei pystytä valvomaan ja ohjaamaan heti hänen tarvitsemansa avun piiriin. Henkilön ollessa matkustuskiellossa, hänellä on olemassa mahdollisuus jatkaa rikollista toimintaansa ja näin kasvattaa omaa tuomiotaan. Tutkimuksessa selvitettiin yhteydenpitorajoitusten toimivuutta esitutinnan aikana, johon lakiuudistus toi tiukennuksia. Kuopion vankilassa puolet vastanneista kokivat yhteydenpitorajoitukset pääasiassa jokseenkin toimivana, mutta siihen suhtauduttiin myönteisemmin kuin Hongan (2019, 27) sekä Doraliyskin ja Haaviston (2019, 35) tutkimuksissa, joissa se nähtiin toimimattomana.

8.2 Esitutkinta sekä viranomaisten ja tutkintavankien väliset suhteet

Doraliyski ja Haavisto havaitsivat omassa tutkimuksessaan, että tutkintavankeutta koskeva lakimuutos ei ollut rikostutinnan näkökulmasta katsottuna kaivattu. Kyseisessä tutkimuksessa tätä perusteltiin sillä, että muutos pohjautui EU:n määräyksiin, eikä Suomessa poliiseilla ollut mahdollisuutta vaikuttaa lakiuudistuksen sisältöön. (Doraliyski & Haavisto 2019, 34.) Kuopion vankilassa kyselyyn vastanneet olivat suurimmalta osin vanginvartioita. Vastauksista kävi ilmi, ettei heillä ollut selkeää mielenpidettä siitä, kuinka lakimuutos on vaikuttanut esitutkintaan. Kyselyyn vastanneet kuitenkin toivat vastauksissaan esille, että esitutkintaa helpottaisi, jos tutkintavangit olisivat rikostutkijoiden välittömässä läheisyydessä, sillä pitkien välimatkojen katsottiin hankaloittavan kuulusteluja. Nyt voimassa oleva lainsäädäntö velvoittaa siirtämään tutkintavangin poliisin tiloista vankilaan seitsemän vuorokauden sisällä, jolloin tutkintavangin ja rikostutkijan välinen fyysinen välimatka saattaa jopa moninkertaistua. Tämän pohjalta voidaan päätellä, että lainsäädännön uudistus sekä vankeinhoidon tämänhetkiset resurssit eivät välttämättä mahdollista tehokasta esitutkintaa.

Kyselyyn vastanneet eivät osanneet ottaa kantaa siihen, kuinka tutkintavankeuslain muutos vaikuttaa viranomaisten ja tutkintavankien suhteisiin, ja siinä erityisesti hiljaisen tiedon ja luottamuksen muodostumiseen. Kysymyksellä selvitettiin, miten Kuopion vankilan henkilökunta näkee lakiuudistuksen vaikuttaneen asiaan, ja toisaalta, kokeeko vastaajat nyt omat mahdollisuutensa vaikuttaa tutkijoiden ja tutkintavankien välisten suhteiden muodostumiseen millaisina. Honka omassa tutkimuksessaan toteaa, että tutkijoiden ja tutkintavankien väliset luottamussuhteet lakiuudistuksen myötä heikenevät ja niiden eteen on tulevaisuudessa tehtävä enemmän töitä. (Honka 2019, 21.) Doraliyski ja Haavisto tulivat omassa tutkimuksessaan samaan lopputulokseen kuten Honka. Heidän toteuttamissaan tutkimuksessa kaikki olivat sitä mieltä, että lakimuutos tulee heikentämään tutkijan ja vangin välistä vuorovaikutussuhdetta. Doraliyskin ja Haaviston tutkimukseen osallistuneet olivat perustelleet mielipidettään muun muassa sillä, että seitsemässä vuorokaudessa ei tutkintavangin kanssa ehdi rakentamaan syvempää luottamuksellista suhdetta. Tutkimuksessaan he kertovat, että tutkija toimii usein tutkintavangin linkkinä ulkomaailmaan ja hoitaa tutkintavangin päivittäisiä asioita. (Doraliyski & Haavisto 2019, 41.) Luottamuksellisen suhteen luominen vie aikaa, ja on ymmärrettävää, että tällaisen suhteen rakentuminen ei onnistu, jos tutkintavangin ja tutkijan välimatka on pitkä ja sen myötä kuulustelut ja tutkintavangin vankilan ulkopuoliseen elämään liittyvien asioiden hoitaminen vaikeutuu.

8.3 Vankilan rakenteet ja henkilöstöresurssit

Tutkintavankeuslain mukaan tutkintavankia ei saa sijoittaa samalle osastolle rangaistusta suorittavien vankien kanssa, muuten kuin poikkeusolosuhteissa. Poikkeusolosuhteiksi katsotaan esimerkiksi, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumisen vuoksi pyytää itse sijoittamista rangaistusta suorittavien vankien keskuuteen. Myös toisten vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuuden takaaaminen voi olla riittävä peruste sijoittamiselle rangaistusta suorittavien vankien keskuuteen. (Tutkintavankeuslaki 23.09.2005/768, luku 3, § 1.) Vankilanjohtaja Harri Pohjolainen (2019) totesi, että lainsäädännönmuutokset vaativat vankeinhoidolta uusia toimintamalleja ja –tapoja, sillä tutkintavankeja ei saa sijoittaa samalle osastolle rangaistusta suorittavia vankien kanssa. Tämä vaikuttaa Kuopion vankilassa siten, että heidän tulee mahdollisesti miettiä vielä uudelleen osastojen rakenteita ja vankien sijoittelua. Voimassa olevan lainsäädännön vuoksi, Kuopion vankilaan sijoitetaan nyt entistä enemmän tutkintavankeja, mikä väistämättä vaatii rakenteellisia muutoksia.

Tutkimukseen vastanneet olivat sitä mieltä, että lainsäädännön uudistuksen jälkeen eniten tehtävää vankilalla on ollut vankilan rakenteiden muuttamisessa, ja vastaajat näkivät, että vankilan rakenteiden muuttamisen eteen on edelleen tehtävä työtä tulevaisuudessa. Vastauksista oli luettavissa, että vankilassa tulisi olla enemmän tarkkailusellejä päihtyneille, osastointeja tulisi parantaa ja ulkoilualuetta muuttaa. Ulkoilupihan eristäminen koettiin mahdottomana, joten vankilalle pitäisi rakentaa kokonaan uusi ulkoilupiha, josta ei olisi näkö- ja kuuloyhteyttä osastoille. Näkö- ja kuuloyhteys osastoille heikentää vartijoiden valvomismahdollisuuksia muun muassa yhteydenpitorajoitusten suhteen, joka taas voi heikentää rikostutkinnan onnistumista.

Kuopion vankilan työntekijät kokivat, että heidän omassa työnkuvassaan ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia tutkintavankeuslain uudistuksen jälkeen. Toisaalta vastaajat kokivat, että työnkuvassa pitäisi tehdä muutoksia, jotta tutkintavankeuslain vaatimuksiin pystyttäisi kunnolla vastaamaan. On selvää, että tutkintavankeuslain uudistus on vaikuttanut kaikkiin tutkintavankien kanssa työskenteleviin jollakin tavoin. Eniten vaikutukset ovat varmasti näkyneet niiden työntekijöiden kohdalla, jotka työskentelevät esitutkinnassa. Kuopion vankila on aina toiminut tutkintavankilana, joten vankilan henkilökunnalla on varmasti melko selkeä käsitys tutkintavankeudesta ja sen toteuttamisesta sekä kyky tarkastella asiaa eri näkökulmista. Tutkintavankien siirtyessä nyt nopeammin poliisien tiloista vankilaan, osa tutkintavankeuden alkuvaiheen työtehtävistä, kuten tutkintavankien terveydentilan ja päihteiden käytön selvittämiseen liittyvät tehtävät sekä tutkintavankien erilaisten vankilan ulkopuolisten asioiden hoitamiseen liittyvät tehtävät, siirtyvät tutkintavankilassa tehtäväksi. Tämä näkyy, ja tulee tulevaisuudessa näkymään, kun tutkintavankien sijoittaminen poliisien tiloissa vuoteen 2025 mennessä päättyy kokonaan, selkeämmin vankilan henkilökunnan työnkuvassa uusina, ja/tai lisääntyneinä työtehtävinä.

8.4 Tutkintavankien hyvinvointi

Tutkintavankeuslain uudistus lähti tarpeesta parantaa tutkintavankien oikeusturvaa ja olosuhteita. Doralyski ja Haavisto omassa tutkimuksessaan nostivat esille, että lakimuutoksen tarkoitus oli

parantaa juuri tutkintavankien oikeuksia ja oloja, koska näitä ei voida poliisivankiloissa toimeenpanna asianmukaisesti. Esimerkiksi ulkoilu, harrastaminen ja yksityisyyden suoja onnistuvat vankilassa poliisien mielestä paremmin kuin poliisivankilassa. (Doraliyski & Haavisto 2019, 34.) Kuopion vankilassa kyselyyn vastanneet näkivät, että lakiuudistus on vaikuttanut tutkintavankien hyvinvointiin ja he näkivät muutokset pääasiassa positiivisina. Myös vankilanjohtaja Harri Pohjolainen kertoi tämän tutkimuksen suunnitteluvaiheessa hänelle tehdyssä vapaamuotoisessa haastattelussaan, että hän näkee uudessa lainsäädännössä positiivisena asiana vangittujen aiempaa inhimillisemmän kohdelun. Tutkintavankeus on psyykkisesti raskasta aikaa, ja tutkintavankeusajan lyhentäminen nähdään tämän vuoksi myönteisenä asiana. (Pohjolainen 2019.)

Vastaajat kokivat, että tutkintavankien hyvinvoinnin eteen on vielä Kuopion vankilassa tehtävä muutoksia. Vankilan rakenteellisilla tekijöillä voidaan hyvinvointiin vaikuttaa paljon, ja tämä vaatii Kuopion vankilassa vielä vastaajien mielestä toimenpiteitä. Vastaajat näkivät tutkintavankien hyvinvoinnin parantamisessa haasteena, muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen linjaukset, joiden mukaan sellissä oloaikoja tulisi koko ajan vähentää sekä ulkoilumahdollisuuksia ja sellien ulkopuolista toimintaa lisätä. Vaikka tutkintavankien hyvinvoinnin parantuminen nähdään hyvänä asiana, niin vastauksista nousee esiin huoli, kuinka rikostutkinta voidaan saattaa päätökseen sitä vaarantamatta, jos tutkintavankien liikkumista ja toimintaa sellien ulkopuolella lisätään. Ristiriita hyvinvoinnin ja toimintarajoitus välillä nähdään ilmeisenä. Mutta se, että vastaajat kokivat, että tutkintavankien hyvinvoinnin eteen on vielä vankilassa tehtävä muutoksia, kertoi myös siitä, että vankilassa todella halutaan pannaostaa tutkintavankien hyvinvointia parantaviin tekijöihin.

8.5 Vankilan mahdollisuudet vastata lakiuudistukseen nyt ja tulevaisuudessa

Vankien ihmisoikeuksien merkitys ja parantaminen ymmärretään rikosseuraamusalalla, mutta näiden oikeuksien sekä rikostutkinnan yhdistäminen koetaan haasteellisena. Suurimpana ja merkittävimpänä haasteena ajatellaan olevan, kuinka rikostutkinta voidaan tämän lakiuudistuksen kautta panna toimeen edelleen yhtä tehokkaasti ja vaikeuttamatta oikeudenkäyntejä. Lainsäädännön tarpeisiin vastaamista vaikeuttaa myös se, että yhteiskunta koko ajan vähentää poliisien resursseja (Poliisi 2019, 79).

Tutkimus osoitti, että Kuopion vankilassa lakiuudistus on otettu vastaan pääasiassa positiivisena asiana. Kyselyyn vastanneiden ajatukset haasteista ja niihin vastaamisesta olivat pääasiassa samansuuntaisia. Tutkintavankeuden kehittäminen nähtiin tärkeänä ja sen eteen halutaan tehdä töitä. Kyselyyn vastanneet suhtautuivat luottavaisesti Kuopion vankilan mahdollisuuksiin vastata tutkintavankeuslain uudistuksen vaatimuksiin, vaikka vastaajat näkivät sen vielä vaativan toimenpiteitä useilla eri osa-alueilla vankilan puolelta. Pitkän työuran rikosseuraamusalalla ja Kuopion vankilassa tehneet suhtautuivat Kuopion vankilan mahdollisuuksiin vastata lain säädännön vaatimuksiin luottavammin kuin lyhyemmän työuran tehneet. Kauemmin rikosseuraamusalalla työskennelleet ovat olleet mahdollisesti tietoisia tutkintavankeuslainsäädännön, tutkintavankeuden toteuttamisen ja tutkintavankien olosuhteiden muutostarpeista lyhyemmän työuran tehneisiin nähden. Pitkän työuran tehneet ovat toimineet rikosseuraamusalalla kauan ja nähneet sen mahdollisuudet kehittyä. Kuopion

vankilassa kauan työskennelleet ovat myös tietoisia millaiset rakenteelliset muutokset Kuopion vankilassa on mahdollista panna täytäntöön.

Vankilanjohtaja Seppo Marttinen, emeritus, kertoo kirjassa *Virkavalta ja väkivalta - vallan varjoja vankilassa* (2014), että vankilanjohtajalla on merkittävä rooli vankilan toimintakulttuurin luomisessa. Vaikka jokaisen vankilanjohtajan toimintaa ohjaa samat lait, asetukset ja määräykset, ja hänen taustallaan toimii vankilan hallintakoneisto, niin jokaiseen vankilaan muodostuu omanlaisensa toimintaympäristö. Toiminnan painopisteet voivat suuntautua esimerkiksi vankien kuntoutukseen, koulutukseen ja työtoimintaa tai pääpaino voi olla vankilaturvallisuuden ylläpitämisessä. Toki toimintakulttuurin määrittymiseen vaikuttavat myös esimerkiksi sinne sijoitettujen vankien taustat, kuten väkivaltaisuus, mutta vankilanjohtajan toiminnalla ja johtajuudella on suuri merkitys. Tämä näkyy niin henkilökunnan kuin vankien arjessa. (Kokkonen 2014, 41–42.) Pohdimme, voisiko Kuopion vankilan myönteinen toimintakulttuuri olla osa synnä vastaajien myönteiseen ja luottavaiseen asenteeseen. Myös ihmisoikeusjärjestö CPT nostaa vuoden 2003 raportissaan esiin erityisenä kiitoksena Kuopion vankilan henkilökunnan myönteisen asenteen vankeja kohtaan (CPT 2003, 6; Oikeusministeriö 2004).

Tässä tutkimuksessa, kuten myös Doraliyskin & Haaviston sekä Hongan tutkimuksissa, osallistuneiden vastauksista nousee esille ristiriitaisuuksia. Tutkintavankeiden oikeudet ja hyvinvointi nähdään tärkeänä asiana ja sen osalta lakiuudistus koetaan hyvänä. Samalla tutkimustuloksista on luettavissa, että poliisivankiloita pidetään edelleen ainakin osittain tutkintavangeille sopivina sijoituspaikkoina tutkintavankeuden aikana. Tutkintavankeuslain uudistukseen vaatimiin toimenpiteisiin vastaamisessa nähdään haasteita. Osin muutoksiin suhtaudutaan negatiivisesti. Tämä on ymmärrettävää, sillä lakiuudistus toi mukanaan suuria muutoksia niin rikostutkinnan kuin vankilan toiminnan kannalta katsottuna.

Tutkimuksen tulokset eivät ole pienen vastausprosentin vuoksi yleistettävissä, joten hyvin pitkälle meneviä johtopäätöksiä saatujen tulosten perusteella ei voida tehdä. Tutkimustuloksia ei ollut tarkoitus verrata mihinkään, sillä vastaavaa tutkimusta ei vankilan henkilökunnan näkökulmasta katsottuna ole tehty. Doraliyski & Haavisto sekä Honka käsittelivät omilla opinnäytetöissään tutkintavankeuslain uudistusta esitutkinnasta vastaavien poliisien näkökulmasta katsottuna ja näiden tutkimusten tulokset eivät ole täysin rinnastettavissa tutkimuksessa saamiimme tuloksiin eri näkökulman vuoksi. Tutkimus siis antoi meille vastauksia yksittäisten Kuopion vankilassa työskentelevien henkilöiden kokemuksista ja näkemyksistä tutkintavankeuslain uudistuksen muutosvaiheessa. Näkemykset ja kokemukset ovat aina sidottuja yksilön omaan kokemusmaailmaan, joten tutkimus antoi tämän vuoksi vain pieniä viitteitä siitä, millaisena uusi tutkintavankeuslaki ja sen säädösten mukaan toteutettava tutkintavankeus Kuopion vankilassa koetaan.

9 POHDINTA

Tutkintavankeuslainsäädännön uudistus oli aiheena ajankohtainen. Tutkintavankeuden järjestämistä ja sen vaihtoehtoja koskevan lainsäädännön uudistus ei kuitenkaan koskenut pelkästään tutkintavankeuslakia, vaan uudistuksessa täytyi huomioida muidenkin lakien, kuten pakkokeinolain, rikoslain ja vankeuslain säädökset sekä niiden uudistustarpeet yhtenäisen kokonaisuuden saavuttamiseksi. Kokonaisuudistuksella pyritään parantamaan tutkintavankien oloja ja oikeusturvaa. Tutkintavankeuden rinnalla käyttöön otetun tutkinta-arestin ja tehostetun matkustuskiellon järjestäminen ja valvonta ovat nyt Rikosseuraamuslaitoksen vastuulla. Uudistus on laaja prosessi, jossa pyritään vuoteen 2025 mennessä lopettamaan tutkintavankien säilytys poliisivankiloissa kokonaan eli tutkintavangit siirtyvät heti vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen vankilaan. Tämän uudistusprosessin aikana selvitetään myös vankien kuljetukseen liittyvät käytännöt.

Aiheena se on myös yhteiskunnallisesta merkittävä. On nähtävissä, että rikollisuuden määrä vaihtelee ja se muuttaa koko ajan muotoaan. Talousrikollisuus on lisääntynyt koko ajan. Teknologian kehittyminen luo koko ajan uusia mahdollisuuksia kyberrikollisuudella, unohtamatta ympäristörikoksia sekä lukusia muita rikollisuuden muotoja. Yhteiskunnassamme huono-osaisuus lisääntyy talouden heikentyessä, ja tämä lisää niin sanottua ”pikkurikollisuutta”. Rikollisuuden sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia tutkitaan kriminologian alalla, ja rikollisuuden taustatekijöistä eri tutkijoilla on erilaisia näkemyksiä. Janne Kivivuori (2013) selittää rikoskäyttäytymistä seitsemän teoriamallin avulla, joissa kaikissa rikollisuutta ilmiönä lähestytään eri näkökulmista. Voidaan ajatella, että ne toimivat osin toistensa päällä, eivätkä sulje toisiaan pois. Rikollisuus voidaan näiden teorioiden mukaan ajatella lähteä evoluutioteorian mukaisesta ihmisen käyttäytymisestä, tai ihmisen yksilöllisistä ominaisuuksista. Rikollisuuden taustalla voidaan myös katsoa olevan sosiaalinen huono-osaisuus, tai jonkinlainen sosiaalisen kontrollin puute. Oppiminen ja leimautuminen sosiaalisessa kanssa käymisessä tai tilanneriippuvuus voidaan nähdä myös rikollisuuden taustatekijöinä. (Kivivuori 2013, 13.) Uusintarikollisuuden ehkäisyä pohdittaessa on mielestämme tärkeää keskittyä yksilöllisyyden ja yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen. Näemme, sosiaalialan ja sosiaalityön merkityksen tässä yhtenä hyvin oleellisena asiana.

Tutkintavankeuslain uudistus luo paineita Rikosseuraamuslaitokselle tutkintavankeuden järjestämisessä uusien säädösten vaatimalla tavalla. Samalla muilla aloilla meneillään olevat rakennemuutokset luovat omat paineensa Rikosseuraamuslaitokselle uusien toimintamallien ja yhteistyöverkostoituksen muotojen kehittämisessä. Tutkintavankien ja vankeusvankien palveluiden ja palvelupolkujen tulee toimia yhteen muiden palveluntarjoajien kanssa, jotta yhteiskunnallisesti merkittävään ongelmaan, uusintarikollisuuden estämiseen, voitaisi vaikuttaa tehokkaasti. (Oikeusministeriö 2019, 42–57.) On tärkeää muistaa, että uusintarikollisuuden estäminen on kaikkien etu. Se on yhteiskunnan, kaikkien kansalaisten ja rikoksien uhrien etu. Se on myös merkittävästi rikoksen tekijöiden elämään ja elämänlaatuun vaikuttava tekijä.

9.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusta, ja siinä käytettävien mittareiden luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2014, 231–232) sekä Ronkaisen ym. (2011, 129–130) mukaan validiteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkimus ja siinä käytetty mittari kuvaavat tutkittavaa ilmiötä. Vehkalahti (2014) avaa käsitteitä niin, että validiteetti kertoo sen, mitataanko sitä mitä pitikin. Kun reliabiliteetti taas kertoo mittauksen tarkkuudesta. (Vehkalahti 2014, 41.) Tutkimuksen validiteettia tarkastellessa, tulee pohtia vastaako saadut tulokset käytäntöä, eli selittävätkö saadut tulokset tutkittavan ilmiön syy—seuraussuhteita. Tällöin puhutaan sisäisestä validiteetista. Ulkoinen validiteetti taas kuvaa saatujen tulosten yleistettävyyttä. (Kananen 2014, 262.)

Rikosseuraamusala ja vangit sosiaalialan asiakasryhmänä kiinnostavat meitä. Tämän kiinnostuksemme vuoksi, toivoimme mahdollisuutta tehdä opinnäytetyömme yhteistyössä rikosseuraamusalan kanssa. Toivoimme tutkimuksesta olevan hyötyä sen tilaajalle, jolloin sen tekeminen olisi myös meille mielekkäämpää. Tässä olimme oikeassa. Innostus ja kiinnostus asiaa kohtaa kannusti meitä koko opinnäytetyöprosessin ajan perehtymään asioihin tarkasti. Emme koko aikana kokeneet kyllästymistä, tai tunteneet, että emme enää voi löytää aiheesta jotain uutta. Ajattelemme, että kaikki tämä on omalta osaltaan lisännyt myös tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimukselle tulee asettaa täsmälliset tavoitteet, sillä ilman niitä tutkitaan helposti vääriä asioita (Heikkilä 2017, 27). Tilaus tutkimukselle tuli Kuopion vankilalta. Opinnäytetyön näkökulma ja rajaukset pääpiirteissään tehtiin yhdessä vankilanjohtajan kanssa. Teoreettisen viitekehysten, eli opinnäytetyön teoriapohjan ja aiheesta tehtyjen tutkimusten valinnan teimme itse, ja koimme näissä myös onnistuneemme. Tutkimuskysymykset muotoutuivat sen pohjalta, mitä asioita Kuopion vankilalla toivottiin meidän tutkivan. Tämä ohjasi ja samalla pakotti meitä koko ajan pohtimaan opinnäytetyölle asetettuja rajoituksia ja pysymään niissä. Mielestämme onnistuimme tutkimuksella selvittämään asioita, joita halusimme, sekä saamaan vastauksia tutkimukselle asettamiimme tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tavoitteena oli saada laajamittainen ja yleistettävissä oleva käsitys siitä, millaisena Kuopion vankilan henkilökunta oli tutkintavankeuslainuudistuksen kokenut. Matalaksi jääneen vastaprocentin vuoksi tähän ei kuitenkaan päästy. Tutkimuksen tulokset ovat vain pienen joukon kokemuksia ja mielipiteitä.

Opinnäytetyön teoriapohjana toimivat pääasiassa tutkintavankeutta ohjaava lainsäädäntö ja sen uudistusprosessiin liittyvät asiakirjat ja lausunnot, sekä EU-maita koskevat tutkintavankeutta ohjaavat säädökset. Ihmisoikeusjärjestöjen ja Suomen oikeusasiamiehen raportit nostivat esille tutkintavankeuteen liittyviä ihmisoikeusrikkomuksia ja vankeinhoidossa havaittuja puutteita. Näiden raporttien pohjalta pystyimme luomaan ihmisoikeudellisiin näkökohtiin perustuvan näkemyksen tutkintavankeudesta ja tutkintavankien oikeuksien toteutumisesta Suomen poliisivankiloissa ja vankiloissa. Käyttämämme aineisto oli uutta, sillä aiheena tutkintavankeuslainsäädännön uudistus on tuore. Tämän vuoksi vastaavia tutkimuksia ei aiheesta ole vielä ehditty tekemään. Opinnäytetyöprosessin aikana valmistui kaksi Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, joissa tutkintavankeuslainsäädännön uudistusta, ja sen vaikutuksia, oli tarkasteltu poliisien näkökulmasta. Kyseisissä tutkimuksissa käytetty

eri näkökulma ei sallinut niiden tulosten suoraa rinnastamista omaan tutkimukseemme. Ne antoivat meille kuitenkin mahdollisuuden vertailla kahden tutkintavankien kanssa työskentelevän ammattiryhmän kokemuksia tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksesta: poliisien ja Rikosseuraamuslaitoksen. Vankilanjohtajan vapaamuotoinen haastattelu toimi omalta osaltaan pohjana tutkimuksen suunnittelulle ja osin vertailukohtana kyselystä saaduille vastauksille. Määrällistä tutkimusta käsittelevässä kirjallisuudessa jouduimme osin käyttämään yli kymmenen vuotta vanhaa kirjallisuutta, sillä koronaepidemia vaikutti kirjallisuuden saamiseen kirjastoista. Mutta koimme, että tämä ei vaikuta tutkimuksen luotettavuuteen, sillä menetelmän teoria ei ole vuosien aikana muuttunut.

Tämä tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Tutkimuksen kyselylomake lähetettiin vankilanjohtajalta saamaamme tietoon perustuen noin 75 henkilölle, ja oletimme, että saamme vastauksia noin 70–90 prosentilta kyselyn saaneista. Olimme varautuneet siihen, että jos vastausten määrä jää vähäiseksi, toteutamme kyselyn lisäksi ryhmähaastattelun Kuopion vankilan henkilökunnalle. Ryhmähaastattelun kysymykset oli tarkoitus laatia lomakekyselystämme saadun aineiston pohjalta, jolloin olisimme saaneet määrällisen aineiston lisäksi käyttöömmä myös laadullista aineistoa. Tämä olisi lisännyt tutkimuksemme luotettavuutta. Analysoituamme kyselyllä saamamme aineiston, aloimme suunnitella haastattelua. Ryhmähaastattelun toteuttaminen vankilalla osoittautui kuitenkin haasteelliseksi vankilan kiireiden vuoksi, eli käytännössä sen toteuttaminen ei tänä keväänä olisi ollut mahdollista. Tutkijoina tämä asia mietitytti meitä paljon, ja pohdimme, onko opinnäytetyön toteuttaminen tällaisenaan määrällisenä tutkimuksena vähäisen vastaajamäärän vuoksi mahdollista, tai edes järkevää. Pohdimme asiaa määrällisen tutkimuksen työpajassa yhdessä sitä pitävän opettajan kanssa sekä opinnäytetyön ohjaajamme kanssa. Molemmat heistä olivat sitä mieltä, että voimme viedä tutkimuksen loppuun asti suunnitelmamme mukaisesti, sillä kyselyn vähäinen vastausmäärä ja vankilan kiire, joka esti haastattelun toteuttamisen, eivät olleet meistä riippuvaisia asioita. Meidän oli tutkijoina hyväksyttävä tämä asia.

Pohdimme myös, olisiko tutkimuksen luotettavuutta mahdollista lisätä muilla keinoin. Hirsjärven, Remksen ja Sajavaaran (2014) sekä Kanasen (2015) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä triangulaation avulla, eli erilaisia metodeja yhdistämällä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tutkija etsii saamilleen vastauksille vahvistusta esimerkiksi kirjallisuudesta tai muista tutkimuksista, tai käyttäen useita eri tutkimusmenetelmiä rinnakkain. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2014, 233; Kananen 2015, 359.) Yksi tapa tähän olisi yhdistää kaksi tutkimusmenetelmää toisiinsa. Tässä tutkimuksessa olimme suunnitelleet käyttävämme laadullista tutkimusmenetelmää käyttämämme määrällisen tutkimuksen rinnalla, jos kyselymme vastausmäärä jää pieneksi. Aineistotriangulaation avulla oman aineiston tueksi olisi mahdollista ottaa käyttöön muissa tutkimuksissa saatua aineisto (Kananen 2015, 359). Tätä myös osittain käytimme Poliisiammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden osalta, vaikka ne olivat tehty eri näkökulmasta. Koimme niiden kuitenkin olevan omaan tutkimukseemme parhaiten rinnastettavaa tutkimusaineistoa, ja näin myös omalta osaltaan tutkimuksen luotettavuutta lisäävä tekijä.

Pohdimme asiaa paljon, ja myös kyseenalaistimme saamiemme ohjeita jatkaa tutkimusta alkuperäisen suunnitelmamme mukaisesti. Mutta samalla koimme myös haastavana lähteä etsimään lisää tutkimusaineistoa muista mahdollisista käytettävissä olevista aineistoista. Tämä olisi myös lisännyt mahdollisuuksia tehdä virheellisiä valintoja, jotka olisivat heikentäneet tutkimuksemme luotettavuutta. Koimme itsellemme tärkeänä asiana opetella tekemään määrällinen tutkimus oikea oppisesti sekä oppia analysoimaan ja raportoimaan siitä saatua aineistoa.

Kvantitatiivinen tutkimus perustuu määrällisesti laajaan aineistoon, ja tämä vuoksi tutkimusmenetelmän muuttaminen tässä tutkimuksessa kvalitatiiviseksi olisi ollut mahdollista sen vähäisen vastausprosentin myötä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja analysointi on syklinen prosessi, jossa saadun tiedon kylläntyminen määrittelee tarvittavan aineiston määrän. Aineistoa kerätään niin kauan, kunnes tutkimusongelma on mahdollista ratkaista. (Kananen 2015, 128.) Meillä käytettävissä oleva aineisto oli numeraalista dataa, joten koemme, että tutkimuksen muuttaminen suoraan kvalitatiiviseksi tutkimukseksi olisi sen luotettavuuden kannalta ollut virheellinen ratkaisu. Myös aika- ja taloudellisesti koimme mahdottomana lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan enää helmikuussa 2020 mitään täysin uutta kyselyn ja suunnittelemanne ryhmähaastattelun tilalle, jossa emme myöskään olisi riippuvaisia Kuopion vankilan kiireisestä keväästä. Jos aikaa olisi ollut enemmän, niin tutkimuksen muuttaminen, tai sen täydentäminen laadullisen tutkimuksen keinoin, olisi ollut tutkimuksen luotettavuuden kannalta järkevää. Meille molemmille oli työtilanteemme kannalta tärkeää saada sosiologiopinnot loppuun nyt keväällä 2020.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin sähköistä kyselylomaketta käyttäen. Kyselytutkimuksessa mittaamisen luotettavuuteen ja samalla sen laatuun vaikuttavat monet tekijät. Tutkimuksessa tulee huomioida sisällöllisten tekijöiden lisäksi myös tilastollisia, kulttuurillisia, kielellisiä ja teknisiä tekijöitä. (Vehkalahti 2014, 40.) Tutkimusaineisto kerättiin Webropol 3.0 -kysely- ja raportointityökalulla, joka on yleisesti käytetty kyselytyökalu. Webropol-ohjelmistoa myös suositeltiin käytettäväksi tämän tyyppisessä tutkimuksessa sen luotettavuuden ja helppokäyttöisyyden vuoksi. Sen sisältämät valmiit tilasto-ohjelmat lisäsivät tutkimuksen luotettavuutta, sillä niiden vuoksi kaikkia tietoja ei tarvinnut siirtää ja käsitellä manuaalisesti. Webropol-ohjelmistolla luodut kuviot ja kaaviot oli helppo siirtää Word-tiedostoon. Tutkimuksen raportoinnissa käytetyt taulukot, ja osa kuvioista, tehtiin käsin Excel-ohjelmistoa käyttäen ja ne tarkastettiin molempien tutkijoiden toimesta, jotta virheitä ei pääsisi syntymään.

Kyselyn asetuksissa määriteltiin, että siihen pystyi vastaamaan vain yhden kerran. Näin varmistimme, että vastauksia tulee vain yksi jokaiselta tutkimukseen osallistujalta. Tarkasti suunnitelluilla asetusten määrittelyillä pystyimme lisäämään varmuutta siitä, että jokainen vastaus pystytään hyödyntämään tutkimuksessa. Tässä myös onnistuimme, eikä yhtään vastausta tarvinnut hylätä.

Sähköisenä toteutettu kysely antoi vastaajille mahdollisuuden anonymisti päättää haluavatko he osallistua tutkimukseen ja vastata kyselyyn. Myös kielteisten kokemusten ja tunteiden ilmaiseminen mahdollistuu sähköisessä kyselyssä, esimerkiksi haastatteluna toteutettua tutkimusta, paremmin. Nämä seikat toimivat tutkimuksen sen luotettavuutta lisäävinä tekijöinä. Heikkilä (2014, 29)

kirjoittaa, että kenenkään yksityisyyttä eikä ammatti- tai liikesalaisuutta saa vaarantaa tutkimuksen tuloksia raportoidessa. Tuloksista ei myöskään tule olla mahdollista yksilöidä ja tunnistaa ketään. Kuopion vankilan turvallisuusprotokollan ja henkilöiden yksilönsuojan vuoksi, vankilanjohtaja levitti kyselyn koko henkilökunnalle vankilan sisäisellä sähköpostilla.

Saatekirjeellä on suuri merkitys, jotta vastaajat saavat tutkimuksesta riittävästi tietoa ja pystyvät sen pohjalta vakuuttamaan tutkimuksen tärkeydestä. Saatekirjeen tehtävä on käytännössä kolmiosainen. Sen tehtävänä on vakuuttaa tutkimuksen kohdehenkilö tutkimuksen tärkeydestä, motivoida häntä osallistumaan tutkimukseen ja vastaamaan siihen kuuluvaan kyselyyn. Saatekirjeen lisäksi kyselylomakkeemme alussa oli lyhyet saatesanat. Saatesanojen tehtävänä on antaa vastaajalle riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta, jos varsinaista saatekirjettä ei ole käytetty tai halutaan varmistaa, että tutkimukseen osallistuja saa tarvitseman tiedon saatekirjettä lukematta. Koimme saatekirjeen ja saatesanat onnistuneina ja tarkoituksenmukaisina, vaikka tutkimuksen loppuvaiheessa myös pohdimme, onko saatekirje mahdollisesti ollut syy pieneen vastausprosenttiin. Emme kuitenkaan usko tähän vaihtoehtoon. Keskustelimme saatekirjeestä ja sen sisällöstä myös äidinkielenopettajan kanssa ennen kyselyn lähettämistä toiselle, niin sanotulle karhukierrokselle, ja tarvetta sen muuttamiselle ei siinä vaiheessakaan nähty.

Kyselylomake tulee suunnitella tarkasti. Kyselylomakkeen kysymysten tarkalla asettelulla mahdollistetaan tutkimuskysymyksiin vastausten saaminen. Aiheen kiinnostavuuden ja merkityksellisyyden lisäksi, kyselylomakkeen ulkoasu ja helppo vastattavuus vaikuttavat tutkimukseen osallistumiseen. Tutkimuslomakkeen visuaalinen ilme ja selkeys, helppo luettavuus, ymmärrettävyys sekä helppo täytettävyyttä lisäävät kiinnostusta tutkimukseen vastaamista kohtaan. Kyselytutkimuksessa kysymysten täytyy olla yksiselitteisiä, jotta niitä ei voi ymmärtää väärin. Väärin ymmärretty kysymys, antaa väärän vastauksen, joka vääristää tutkimustuloksia ja heikentää sen luotettavuutta. Mielestämme onnistuimme luomaan selkeän ja helposti täytettävän kyselylomakkeen. Kyselyssä alustimme joitakin kysymyksiä varmistaaksemme niiden oikein ymmärtämistä.

Kyselytutkimuksen yksi sen luotettavuutta määrittelevä tekijä on sen vastausprosentti (Vehkalahti 2014, 44). Tässä tutkimuksessa se jäi hyvin alhaiseksi, ja tämän vuoksi tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä, eikä niistä sen vuoksi voida tehdä merkittäviä johtopäätöksiä. Pieni vastausmäärä voi johtua hyvin monista eri tekijöistä. Tutkijoina meitä ensisijaisesti jäi mietityttämään, kokiko Kuopion vankilan henkilökunta tutkimuksen itselleen merkityksettömänä. Vai oliko vastaamattomuuden taustalla mahdollisesti jotain muita tekijöitä. Yhtenä merkittävimpänä syynä ajatteleimme olleen kiireen. Kyselyyn vastaaminen on voitu kokea kuormittavan tekijänä tällaisessa muutostilanteessa, jossa vankilalla nyt työskennellään. Kyselyitä tuotetaan nykyisin paljon ja taustalla voi olla myös yleinen kyllästyminen kyselyihin vastaamista kohtaan. Olipa syy mikä tahansa, on vastaamatta jättäminen tekijän näkökulmasta katsottuna aina harmillinen asia.

Vastaajien myönteinen asenne tutkintavankeuslain uudistusta kohtaan ei sinänsä ollut meille yllätys. Tämä näkemys välittyi meille jossakin määrin jo ennen varsinaista tutkimusta vankilanjohtajan haastattelun perusteella. Ajatteleimme, että toimintaympäristöllä on oma vaikutuksensa asiaan.

Pohdimme kuitenkin, onko sen taustalla mahdollisesti myös muita siihen vaikuttavia tekijöitä. Kyselyyn vastanneet ovat voineet esimerkiksi kokea asian itselleen henkilökohtaisesti jollakin tavoin merkittävä. Tai kyselyyn ovat voineet vastata vain ne, jotka kokevat kyselyihin vastaamisen yleisesti ottaen tärkeänä asiana. Tiedostamme, että näillä kaikilla tekijöillä on omat vaikutuksensa tutkimustulokseen. Asiaa olisi pitänyt pohtia enemmän ja tarkemmin, jos kyselyn vastausprosentti olisi ollut suurempi ja tulokset olisivat sen myötä yleistämiskelpoisempia.

Syitä vastaajien vastaamattomuuden tai haluun vastata, emme tietenkään voi kuin arvailla. Luotettavuutta lisäävinä tekijöinä näemme kuitenkin muun muassa sen, että vastaajista lähes kaikki olivat henkilöitä, jotka tekevät läheisesti töitä tutkintavankien ja vankien kanssa. Juuri heidän näkemyksensä ja kokemuksensa olivat tutkimuksen kannalta tärkeitä. Yli puolella vastaajista oli takanaan yli 10 vuotta kestänyt työura sekä rikosseuraamusalalla että Kuopion vankilassa, ja heillä on vankka kokemus ja näkemys rikosseuraamusalla tehtävästä työstä ja sen kehittymisestä. Näemme nämä merkittävinä asioina, kun pohdimme vastausten luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Näin tutkimuksen jälkeen meitä jäi kiinnostamaan, onko vankilassa järjestetty jonkinlaista koulutusta tai ohjausta tutkintavankeuslain uudistukseen liittyen, ja olisiko henkilökunta sellaista vielä kaivannut. Tätä asiaa olisi voinut selvittää myös tutkimukseen liittyvässä kyselyssä.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa lähtökohtaisesti oli oletamus ja toivomus, että saamme kyselyymme paljon vastauksia (N 70–75). Halusimme saada monivalintakysymysten avulla vastaajilta mahdollisimman tarkkaa tietoa, jonka vuoksi käytimme kuusiportaista luokittelusteikkoa (liite 2, kysymykset 9–15). Vastausprosentin jäädessä pieneksi, näin laaja asteikko kuitenkin osoittautui turhaksi ja tiivistimme sen näiden kysymysten kohdalla tulosten analysointivaiheessa neliportaiseksi. Tämä toi vastausten tulkintaan selkeästi paremman luettavuuden, eikä vaikuttanut merkittävästi tulosten luotettavuuteen.

Kyselylomakkeen esitestaamisesta huolimatta havaitsimme tulosten analysointivaiheessa luokittelusteikossa kolmen kysymyksen kohdalla virheen (Liite 2, kysymykset 11–13), mikä on voinut vaikuttaa jonkin verran myös tulosten luotettavuuteen. Olimme näiden kysymysten kuusiportaisessa luokittelussa käyttäneet asteikkoa: ”erittäin toimiva”, ”toimiva”, ”siltä väliltä”, ”jokseenkin toimiva”, ”ei toimiva” ja ”en tiedä”. Kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot ”siltä väliltä” ja ”jokseenkin toimiva” ovat täysin samaa tarkoittavia asioita. Vastausvaihtoehdoiksi kyseisissä kysymyksissä olisi sopinut: ”toimiva”, ”siltä väliltä”, ”ei toimiva” ja ”en tiedä”. Vähäisen vastausprosentin myötä päädyimme tiivistämään luokittelun myös näiden kolmen kysymyksen kohdalla neliportaiseksi, kuten muiden kysymysten kohdalla teimme. Päädyimme luokittelemaan näissä kysymyksissä vastaukset ”siltä väliltä” ja ”jokseenkin toimiva” samaa tarkoittaviksi. Tämä ei juuri vaikuta saamiimme tuloksiin, koska vastaajat eivät olleet valinneet näitä vaihtoehtoja kovin usein. Kysymyksessä 11 vaihtoehdon ”jokseenkin toimiva” oli valinnut vain yksi vastaajista ja ”siltä väliltä” yksi vastaajista. Kysymyksen 12 kohdalla vaihtoehtoja ”jokseenkin toimiva” ja ”siltä väliltä” ei ollut valinnut kukaan vastaajista. Ainostaan kysymyksen 13 kohdalla vaihtoehdon ”jokseenkin toimiva” oli valinnut viisi vastaajaa ja vastauksen ”siltä väliltä” yksi vastaaja.

9.2 Tutkimuksen eettisyys

Sosiaalialalla eettisyys ja eettinen osaaminen ovat merkittävässä asemassa, ja sosiaalialan ammattieettiset ohjeet ohjaavat vahvasti työtämme. Ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat työmme lähtökohtia. Tämä koskee myös kaikkea alalla tehtävää tutkimustyötä. Tutkimuksen teossa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, jotta tutkimus voidaan luokitella eettisesti hyväksi tutkimukseksi (Hirsjärvi ym. 2014, 23). Tutkimuseettisesti tarkasteluna tieteellisessä tutkimuksessa keskeisiä lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyys, tarkkuus, avoimuus, kunnioitus, arvostus ja vastuullisuus. Näiden tulee näkyä kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Niiden tulee koskea kaikkea kanssakäymistä ja yhteistyötä jokaisen tutkimuksessa olevan tahon kanssa sekä koskea kaikkia tutkimuksessa käytettäviä ja tuotettavia materiaaleja (Hirsjärvi ym. 2014, 24). Ammattikorkeakouluille on myös laadittu omat eettiset suositukset opinnäytetyön toteuttamiseksi. Suosituksilla yhtenäistetään ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöhön liittyvää prosessia, edistetään hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistään tieteellistä epärehellisyyttä ja kohennetaan opinnäytetyön laatua. (Arene 2019, 3–4, 7.)

Eettisesti katsottuna, teimme väärin jatkaessamme tutkimustamme määrällisenä tutkimuksena. Tiedostimme, että pienen vastausprosentin vuoksi emme pysty yleistämään saamiamme tuloksia, jonka vuoksi emme pysty tekemään niistä laajempia johtopäätöksiä. Tiesimme myös, että tämän vuoksi emme täysin pysty vastaamaan tutkimukselle asetettuihin tavoitteisiin ja opinnäytetyömme toimeksiantajan toiveisiin. Tämä asia tuotiin esille toimeksiantajallemme saatuamme kyselyvastaukset käyttöömmek. Koimme tärkeäksi nostaa tämän myös selkeästi esille tutkimustuloksissa, johtopäätöksissä ja pohdinnassamme, sekä perusteluissamme sille, miksi päädyimme jatkamaan tutkimusta tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Ennen tutkimuksen aloittamista haimme tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitokselta, mutta selvisi, että sitä ei kuitenkaan tarvita. Henkilökunnalle suunnatuissa tutkimuksissa riittää vankilanjohtajan hyväksyntä. Näin toimittiin myös tässä tutkimuksessa. Koko opinnäytetyöprosessiin ajan keskityimme siihen, että tutkimus etenee tarkoituksen mukaisesti, tutkimusmenetelmän edellyttämällä tavalla ja tutkimukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tutkimussuunnitelman noudattaminen ryhmähaastattelun osalta ei kuitenkaan toteutunut meistä riippumattomista syistä. Olimme myös valmiita muuttamaan tutkimussuunnitelmaamme, mutta saamamme ohjauksen, ja osin jo aiemmin mainittujen, meistä riippumattomien syiden vuoksi, näin ei tehty. Tieto- ja henkilösuojaan liittyvät asiat nousivat opinnäytetyöprosessin aikana esiin, ja niistä keskusteltiin myös opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa. Meille oli tärkeää ja itsestään selvää, että teemme kaiken alusta alkaen tarkasti ja suunnitelmallisesti, esimerkiksi lähdeviitteiden ja lähdeluettelon osalta sekä pyrimme valitsemaan luotettavia ja mahdollisimman uusia lähteä. Tämä mahdollisti sen, että pystyimme käyttämään aihekuvauksessa ja tutkimussuunnitelmassamme käytettyä teoriapohjaa hyvällä omalla tunnolla myös osana opinnäytetyötämme. Tutkimustulosten analysointi ja raportointi suoritettiin suunnitelmallisesti ja tutkimusmenetelmän vaatimalla tavalla. Tutkimustuloksia käytettiin vain tässä tutkimuksessa eikä niitä luovutettu muille osapuolille.

Jokaisessa tutkimuksessa ihmisarvon ja itsemääräämisoikein kunnioittaminen on yksi tärkeimmistä tutkimuskäytännöistä (Hirsjärvi ym. 2014, 25). Opinnäytetyössämme pohdimme tätä eniten sähköisen kyselylomakkeen kohdalla. Asia tuli huomioida niin kyselylomakkeen sisällössä kuin sen toiminnassakin. Tutkijoina meidän tulisi saada mahdollisimman paljon vastauksia, jotta tutkimuksemme olisi luotettava ja palvelisi tarkoitustaan. Samalla kyselyyn vastaajalla tulisi olla mahdollisuus jättää vastaamatta esimerkiksi kysymyksiin, jotka hän kokee omalta kohdaltaan haastavina vastata tai joihin hän ei muuten halua vastata. Kyselykaavakkeessa vaihtoehto ”en osaa sanoa” antoi kyselyssämme vastaajalle tämän mahdollisuuden. Pohdimme kyselyn suunnitteluvaiheessa paljon sitä, minkä tyyppisiä kysymyksiä kyselyssä tulisi käyttää, jota saisimme tutkimuksen tavoitteiden kannalta riittävän tarkkoja vastauksia. Monivalintavaihtoehdot ovat vastaajalle helppoja ja nopeita täyttää, mutta avoimilla kysymyksillä on mahdollista saada syvällisempiä vastauksia. Päädyimme ottamaan monivalintavaihtoehtojen rinnalle kyselyymme myös kaksi avointa kysymystä. Emme tehneet näistä kahdesta kysymyksestä pakotettuja, ja vastaajat pystyivät halutessaan jättämään vastaamatta näihin. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Lähdessä jokainen vastaaja vastasi avoimiin kysymyksiin, ja saivat näin mahdollisuuden perustella ja täydentää ajatuksiaan. Ja me tutkijoina saimme tutkimuksen kannalta tarkempaa ja syvällisempää tietoa.

Pohdimme etukäteen sitä, kuinka kyselylomakkeen jakaminen Kuopion vankilassa helpoiten ja luotettavimmin, kenenkään henkilönsuojaa rikkomatta, toteutettaisiin. Kuopion vankilan turvallisuusprotokolla kuitenkin säätelä tämän meidän puolestamme. Lähetimme tutkimuslomakkeen saatekirjeineen, jossa oli suora linkki Webropol-kyselykaavakkeeseen, vankilanjohtajalle, joka edelleen lähetti sen koko vankilan henkilökunnalle vankilan sisäisenä sähköpostina. Emme myöskään missään tutkimuksen vaiheessa saaneet tarkalleen tietää, kuinka monelle henkilölle kysely toimitettiin. Vankilanjohtajan mukaan sen sai noin 75 vankilan työntekijää. Tämä vankilan turvallisuusprotokollaa noudattava toimintamalli lisäsi jokaisen vankilan henkilökuntaan kuuluvan päätösvaltaan tutkimukseen osallistumisen osalta ja antoi mahdollisuuden vastata kyselyyn anonyymisti. Kenenkään ei tarvinnut kokea painostusta kyselyyn vastaamisen suhteen.

Tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta arvioidessa tulee muistaa ja huomioida, että jokaisen vastaajan henkilökohtaiset arvot ja asenteet voivat vaikuttaa ja näkyä heidän vastauksissaan. Myös arjen moninaiset haasteet ja kuormitustekijät, kuten esimerkiksi henkilökohtainen elämäntilanne, työhön liittyvät tekijät sekä kiireen tunne ja stressi, voivat kaikki omalta osaltaan näkyä ja vaikuttaa vastauksiin siinä hetkessä. Toisaalta täytyy myös muistaa, että kulloinkin vallitsevalla yhteiskunnallisella tilanteella ja yhteiskunnassa vallitsevalla ilmapiirillä on aina omat vaikutuksensa ihmisten tapaan ajatella ja toimia eri tilanteessa. Jokaisella vastaajalla on aina oikeus omaan mielipiteeseensä ja tunteisiinsa, sekä niiden ilmaisemiseen. Meille tämä oli itsestään selvä asia heti tutkimuksen aloitusvaiheesta alkaen. Tämä oli myös yksi syy, minkä vuoksi halusimme tutkimuksessamme selvittää henkilökunnan näkemysten lisäksi myös heidän henkilökohtaisia mielipiteitään ja tuntemuksiaan.

Ennen varsinaista tutkimuksen aloittamista mietimme, tulemmeko tutkimustuloksissa mahdollisesti kohtaamaan arvostiririitoja, ja kuinka me itse niihin suhtaudumme. Ajattelimme, että valta ja vallankäyttö voivat olla asioita, jotka nousevat esille tässä tutkimuksessa ja sen tuloksissa.

Keskusteluissamme nousi esiin ajatus, että tutkintavankeuslain uudistuksessa voidaan nähdä olevan vastakkain tutkintavankien ihmisoikeudet ja Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan tehtävät rikostutkinnassa sekä vankilan järjestyksen ylläpidossa, joka voi myös näkyä tutkimustuloksissa. Ajattelimme, että yhtenä haasteenamme voisi tulla olemaan se, kuinka pystymme objektiivisesti tuomaan tuloksissa esille asiat, jotka mahdollisesti meissä herättäisivät jonkinlaisia henkilökohtaisia tunteita tai ristiriitoja. Mutta käytännössä näin ei kuitenkaan käynyt. Vastajaat näkivät tutkintavankeuslain säädännön muutoksen tärkeänä asiana tutkintavankien oikeusturvan ja hyvinvoinnin kannalta, vaikka se vaikuttaakin merkittävästi vankilan toimintaan ja kyselyyn vastanneiden omaan työnkuvaan. Sosiaalialan opiskelijoina ja työntekijöinä emme saamamme tutkimusaineiston perusteella kokeneet, että tutkintavankien asemaa ja oikeuksia millään tavoin vähäteltäisi, vaan niiden parantaminen nähtiin tärkeänä asiana.

9.3 Opinnäytetyöprosessi

Vuonna 2019 Kuopion vankilassa työskenneltiin muutostilanteessa, joka jatkui edelleen vuoden 2020 alussa. Vankeinhoitokiireet ja -paineet nousivat esille vankilanjohtajan kanssa käydyissä keskusteluissa ja nämä olivat myös nähtävissä koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Tämä näkyi erityisesti haasteina tutkimuksen käynnistysvaiheessa tutkimukseen liittyvien yksityiskohtien sopimisessa ja yhteydenpidossa opinnäytetyöprosessin aikana. Nämä asiat olivat meillä tiedossa jo alusta alkaen, mutta ne yllättivät meidät kuitenkin. Omien aikataulujen sekä vankilan kiireiden yhteen sovittaminen lisäsi aika ajoin paineita aikataulujen suhteen. Tutkijoina koimme vaikeana hyväksyä tutkimuksemme vastausprosentin pienuutta sekä ryhmähaastattelu suunnitelmien kariutumista, jotka omalta osaltaan liittyivät vankilassa tällä hetkellä vallitsevaan kiireisen työilmapiiriin. Tästä sisäisestä tuskailustamme pääsivät osalliseksi myös opinnäytetyötämme ohjaavat opettajamme.

Haasteita aikataulujen suhteen aiheutti myös meidän molempien henkilökohtaiseen elämäämme liittyvät asiat. Työssä käymisen, opiskelun, perhe-elämän, harrastusten ja opinnäytetyön tekemisen yhdistäminen ei ollut niin helppoa miltä se alkuvaiheessa tuntui. Molempien perheissä sairasteltiin ja se vaikutti omalta osaltaan opinnäytetyön tekemiseen ja suunniteltuihin aikatauluihin. Se vaati meiltä molemmilta ajoittain kärsivällisyyttä toisiamme kohtaan ja samalla armollisuutta itseämme kohtaan. Opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa koronavirus vaikutti myös meidän elämäämme, vaikka terveenä koronan suhteen selvisimmekin. Ajankäyttö molempien perheissä muuttui kuin etätöidemme lisäksi aloimme huolehtia lapsiemme etäopetuksesta, ja lasten peruuntuneiden harrastusten tilalle piti kotiympäristössä keksiä korvaavaa liikuntaa ja tekemistä. Yhtäkkiä emme enää saaneet kirjastosta lainattua kirjoja, joita olimme varanneet ja koko alkuvuoden odottaneet saavamme käyttööme. Koronan vuoksi meillä ei enää ollut mahdollisuutta päästä tutustumiskäynnille vankilalle. Ja emme päässet keskustelemaan vankilan sosiaalityöntekijän kanssa hänen työstään vankien ja tutkintavankien kanssa. Vielä tässä vaiheessa emme tiedä, onko tutustumiskäyntejä mahdollinen järjestää vielä meidän valmistumisemme jälkeen, kun tämä koronaepidemia on ohitettu turvallisesti.

Olemme molemmat tehneet Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön aikaisemmin, joten opinnäytetyöprosessina, ja sen vaatimukset, olivat meille molemmille tuttuja. Tutkimuksen näkökulman

määrittymisen jälkeen tutkimusmenetelmä valikoitui helposti, sillä tutkimuksen perusjoukko oli suuri, noin 70–75 henkilöä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittämään koko vankilan henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia. Määrällinen tutkimus oli meille molemmille menetelmänä vieraampi, kuten myös sähköisenä toteutettu kyselytutkimus. Tämän vuoksi koimme kiinnostavana lähteä toteuttamaan tutkimusta juuri näitä kahta menetelmää käyttäen. Webropol-kyselyitä käytetään työelämässä nykyisin paljon, ja opinnäytetyömme kautta saimme myös uutta osaamista tulevaisuutta ajatellen.

Opinnäytetyössä meille haastavimmaksi asiaksi osoittautui rajauksissa pysyminen, johon jouduimme koko opinnäytetyöprosessin ajan kiinnittää huomiota. Jouduimme aina palamaan ajatukseen, mikä on oleellista juuri tämän tutkimuksen kannalta. Tutkimuksia tutkintavankeuslain uudistusta koskien ei juurikaan ole vielä tehty, mutta muuta teoriatietoa oli helposti saatavissa. Ihmisoikeusjärjestöt ovat vaatineet Suomelta tutkintavankeuden uudistusta jo vuosikymmeniä, ja tämän vuoksi raportteja tutkintavankien oloja koskien oli saatavissa paljon. Tutkintavankien näkökulmasta tehtyjä tutkimuksia löytyi myös vuosien varrelta useampia, joista valitsimme uusimpia tuomaan tutkintavankien näkökulmaa esille osana tätä opinnäytetyötä. Kyseisten tutkimusten kohdalla valintaamme vaikutti myös se, että niissä nousivat esille tutkintavankien kokemukset vankiloissa, tutkintavankiloissa ja poliisivankiloissa. Koimme tämän tärkeänä asiana, jotta meille muodostuisi käsitys tutkintavankien kokemuksista niin poliisivankiloiden kuin Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämien vankiloiden osalta. Lainsäädännön muutosta valmistelevia asiakirjoja, hallituksen esityksiä ja eduskunnan vastauksia, oli käytettävissä paljon. Tutkintavankeutta määrittelevä kansainvälinen lainsäädäntö ja erilaiset tutkintavankien oikeuksia määrittelevät sopimukset olivat sellaisia asioita, joihin olisi helposti voinut uppoutua vielä syvemmälle ja laajemmin. Rajojen vetäminen ja rajauksissa pysyminen oli yllättävän vaikeaa vielä opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessakin näiden osalta.

Tuloksia analysoidessamme, pohdimme, olivatko esitutkintaa sekä viranomaisten ja tutkintavankien välisiä suhteita koskevat kysymykset loppujen lopuksi tässä tutkimuksessa tarpeellisia asioita selvittää. Mutta päädyimme pohdinnoissamme näin tutkimuksen jälkeenkin siihen, että emme jättäisi niitä pois. Vankilan henkilökunta ei juurikaan osannut ottaa näihin asioihin kantaa, joten päätelimme, että kyseiset asiat eivät ole näkyneet niin selkeästi vankilan henkilökunnan työssä. Ne olivat kuitenkin asioita, jotka nousivat poliisien tekemissä opinnäytetöissä selkeästi esille. Tämän pohjalta halusimme selvittää, ovatko ne myös vankilan henkilökunnan mielestä asioita, joiden merkitys on tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksen jälkeen korostunut tai noussut uudella tavalla esiin. Ajatelimme, että tulevaisuudessa nämä asiat ehkä nousevat merkittävimmiä myös vankilan henkilökunnan työssä.

Tutkimuksessa kysyimme erikseen sekä vastaajien näkemyksiä, että heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan siitä, kuinka tutkintavankeuslain uudistus Kuopion vankilassa näkynyt. Vastausprosentin jäädessä näin pieneksi, nämä erilliset kysymykset jäivät tutkimuksen kannalta hiukan merkityksettömmiksi. Jos vastauksia olisi saatu enemmän, olisi näiden kysymysten välillä voinut tehdä vertailua, ja mahdollisten erojen kohdalla, pohtia tarkemmin syitä niihin. Pieni vastausprosentti vaikutti myös suunnitelmiiimme analysoida tuloksia tarkemmin ja esittää niitä muun muassa ristiintaulukointien avulla. Vaikka kyselyn vastauksissa oli joidenkin kysymysten osalta havaittavissa pientä hajontaa,

tuntui niiden ristiintaulukointi mielestämme kuitenkin turhalta ja tutkimuksen kannalta merkityksetömältä asialta.

Opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa huomasimme, että olemme puhuneet koko ajan tutkintavankeuslain muutoksesta. Terminä tämä on oikea ja yleisesti käytetty, mutta kuvaavampi termi mielestämme sille kuitenkin on tutkintavankeuslain uudistus. Päädyimme käyttämään tätä termiä, sillä mielestämme se selkiytti opinnäytetyömme sisältöä. Tutkimuskysymysten kohdalla kuitenkin pitäydymme aiemmin käyttämässämme ilmaisussa. Tutkimuskysymyksissä sanan muuttaminen olisi vaikuttanut kysymysten lauserakenteeseen ja olisi ollut vaarana, että kysymysten sisältö olisi saattanut tämän vuoksi jonkin verran muuttunut. Pakottavaa tarvetta ei ilmaisun muuttamiselle kuitenkaan olisi ollut.

9.4 Tutkintavankeuslain uudistus

Aiheeseen perehtyessämme, meille tuli yllätyksenä, että Suomessa tutkintavankien ja vankien tilanne ja olosuhteet eivät olekaan niin hyvät kuin olimme ajatelleet. Meidät yllätti myös se, että vaikka ihmisoikeusjärjestöt ovat jo vuosikymmeniä huomauttaneet Suomea asiasta, niin Suomella meni kauan ennen kuin lakiuudistusprosessi edes käynnistettiin. Lakimuutosprosessi on pitkä, ja sen vuoksi olisimme kuvitelleet, että se olisi aloitettu Suomessa jo paljon aiemmin.

Näin opinnäytetyön loppuvaiheessa ajatuksemme tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksesta on vain vahvistunut, ja näemme sen erittäin hyvänä asiana. Uudistus on vienyt lainsäädäntöä lähemmäksi muiden Pohjoismaiden tutkintavankeutta koskevaa lainsäädäntöä, vaikka Suomella on asian suhteen vielä paljon tehtävää tulevaisuudessakin. Käytännössä jo nyt voimaanastuneen uudistuksen myötä tutkintavankien hyvinvointi ja oikeusturva tulevat parantumaan. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että lainsäädäntö tulee vielä mahdollisesti muuttumaan.

Ajattelemme, että kokonaisuudessaan tutkintavankeuslainsäädännön uudistus tulee vielä vaatimaan koko yhteiskunnalta muutoksia sekä asenteissa että toimintatavoissa. Suomen hallinnon on tuettava vankeinhoitoa ylläpitämällä, ja tarvittaessa myös lisäämällä, vankeinhoidon määrärahoja, jotta rikosseuraamusalan muuttuvaan tilanteeseen voitaisi vastata aina oikea-aikaisesti ja tarkoituksen mukaisesti. Yhteiskunnan on ymmärrettävä, että lainsäädäntö ei pelkästään paranna tutkintavankien oloja, vaan tekevät niistä inhimillisemmät. Pohjolainen (2019) kertoi, että rikosseuraamusala on hyvin tunteita herättävä ala, eikä usein ajatella, että tutkintavangeilta kuten tuomituiltakin viedään vapaus, joka on yksi meidän jokaisen perusoikeuksistamme maailmassa. Uskomme vahvasti, että yhteiskunnallamme on halu ja mahdollisuudet parantaa oikeutensa menettäneiden asemaa ja oikeuksia. Ihmisoikeusjärjestöt tulevat seuraamaan omalta osaltaan kaikkien Suomen kansalaisten oikeuksia ja niiden toteutumista, ja ovat valmiita puuttumaan niissä havaittuihin epäkohtiin myös tulevaisuudessa. Meidän on myös muistettava, että lakiuudistus vaikuttaa rikosseuraamusalan lisäksi myös poliisien ja rikostutkijoiden työnkuvaan ja heidän resursseihinsa.

Sosiaalialan opiskelijoina ja sosiaalialalla työskentelevinä näkökulmamme kääntyy helposti tutkintavankien puolelle. Ennen tutkimuksen aloittamista, meillä ei ollut selkeää käsitystä siitä, kuinka tutkintavankeus käytännössä toteutetaan ja millaiset tutkintavankien olosuhteet poliisivankiloissa ja vankiloissa ovat. Konkreettisesti emme nähin päässeet tutustumaan, vaan tämänhetkinen tietämyksemme perustuu täysin kirjallisuuteen, raportteihin ja julkisiin asiakirjoihin, joista muodostimme saamamme kuvan. Näiden perusteella ajattemme, että Rikosseuraamuslaitoksella on paremmat mahdollisuudet vastata tutkintavankien tarpeisiin kuin poliisivankiloilla. Näemme siis tutkintavankien nopeamman siirtämisen vankilaan hyvänä asiana, kun katsomme asiaa tutkintavankien ja heidän hyvinvointinsa näkökulmasta. Meidän on kuitenkin helppo nähdä, että lakimuutos vaatii hyvin monenlaisia toimia vankilan kannalta katsottuna. Tutkintavankien erityisyys vankeusvankeihin nähdessä vaatii Rikosseuraamuslaitoksen puolelta nyt uudistusta monella eri osa-alueella. Kaikki nämä voivat aiheuttaa negatiivista ajattelua, ja jonkin asteista vastustusta vankiloissa. Kuopion vankilassa, joka on toiminut tutkintavankilana jo aiemminkin, ei tutkintavankeuden toteuttaminen ole uusi asia. Sen myötä Kuopion vankilan henkilökunnan on varmasti helpompi nähdä muutos positiivisena asiana.

Kuopion vankilan tilat ovat rajalliset, ja tutkintavankien määrä Kuopion vankilassa on vankilanjohtajan mukaan lisääntynyt jo nyt vuonna 2019 voimaan astuneen säädöksen jälkeen. Saamamme tutkimusaineiston, ja kaiken lukemamme perusteella, meidän on vaikeaa luoda omaa selkeää käsitystä siitä, kuinka Kuopion vankilassa todellisuudessa pystytään vastaamaan vuonna 2025 mahdollisesti voimaan astuvan lain säädöksen vaatimuksiin. Tilanne on vielä uusi, ja etukäteen ei voida arvioida, millaiseksi esimerkiksi tutkintavankien määrä tulevaisuudessa muotoutuu. Ajattemme, että jos tutkintavankien määrä jostakin syystä yllättäen kasvaa, voi tutkintavankien tarpeisiin vastaaminen muuttua vaikeammaksi, jopa mahdottomaksi, nyt toiminnassa olevissa vankiloissa. Tulevaisuudessa hyvin todennäköisesti joudutaan perustamaan erillisiä tutkintavankiloita, joissa tutkintavankeutta, ja siihen liittyviä mahdollisia rajoituksia, pystytään toteuttamaan ja valvomaan tutkintavankien oikeusturvaa rikkomatta. Tämä omalta osaltaan taas vaatii aivan uudenlaisia lisäresursseja.

Kyselyyn vastanneet näkivät haasteena vuonna 2025 mahdollisesti voimaan astuvien säädösten kohdalla suoraan siviilistä tulleiden tutkintavankien seurantaan vaativan tilan. Usein tutkintavankeuteen tulevat ovat päihtyneitä, eikä heidän terveydentilastaan voida olla varmoja. Tämä mietitytti myös meitä tutkijoina. Tämä on myös uudenlainen haaste vankilalle. Haasteena ei ole pelkästään vankilan rakenteisiin liittyvät tekijät, kuten seurantasellit, vaan haasteet ovat moninaisemmat. Tutkintavankien päihdeongelmat ovat ymmärrettävästi este muun muassa tutkinta-arestin tarkoituksenmukaiselle ja tehokkaalle toteutumiselle. Ajattemme, että ne vaikuttavat myös merkittävästi tutkintavankien tilanteeseen sopeutumiseen. Päihde- ja terveysongelmien kartoittaminen ja niihin vastaaminen heti tutkintavankeuden alussa on tärkeää. Ajattemme kuitenkin, että vankilalla on olemassa jo toimivat rakenteet vankeusvankien sosiaali- ja terveydenhuoltotyössä, joten resurssien lisääminen näillä osa-alueilla mahdollistaisi myös tutkintavankien tarpeisiin vastaamisen paremmin. Mielestämme tämä on vankilalle mahdollisuus luoda tutkintavankeudesta ja sitä mahdollisesti seuraavasta vankeudesta tulevaisuudessa entistä yhtenäisempi kokonaisuus, jossa palvelut olisivat alusta alkaen nivoutuneet paremmin yhteen tutkintavankien, ja vankien, henkilökohtaisia tarpeita vastaaviksi.

Hiukan opinnäytetyömme aiheen ohi pohdimme myös, onko vankila oikeasti aina paras paikka rikolli-
selle. Pääsääntöisesti kyllä, mutta mietimme muun muassa niin sanottuja pikkurikollisia, jotka ovat
esimerkiksi päihdeongelmiensa vuoksi joutuneet lain kanssa ongelmiin. Olisiko heille vankilan sijasta
kuitenkin parempi paikka esimerkiksi jonkinlaisessa päihdekuntoutuksessa, jossa mahdollisuudet
vielä yksilöllisempään ohjaukseen ja palvelupolkuun voisivat olla vielä paremmat.

Tehostettuun matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia eivät vastaajat nähneet toimivina vaihtoehtoina
tutkintavankeudelle. Tilastot osoittavat, että vangeilla ja tutkintavangeilla on paljon päihde- ja ter-
veysongelmia. Oppimisvaikeudet ja erilaiset käytösongelmat näyttävät tilastoissa merkittävänä
vankien ja tutkintavankien toimintakykyyn vaikuttavina tekijöinä. Kuten edellä mainitsimme, päihde-
ongelmat nousivat tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa tehostetun matkustuskiellon ja tut-
kinta-arestin toimivuuden esteeksi. Meistä on ymmärrettävää, etteivät ne sovi kaikille tutkintavan-
geille. Rikoksen laatu ja vakavuus sekä tutkintavangin elämäntilanne ja terveydentila huomioon ot-
taen, näemme ne kuitenkin mahdollisuuksina suorittaa tutkintavankeus tehokkaasti ja tarkoituksen
mukaisesti. Emme siis näe tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia tutkintavankeuden suori-
tustapana ongelmallisena, vaan pikemminkin ajatteleme, että on tärkeää jokaisen tutkintavangin
kohdalla yksilöllisesti pohtia, onko kyseinen tutkintavankeusmuoto hänelle sopiva ja pystytäänkö hä-
nelle takaamaan sen myötä kaikki hänen tarvitsemansa apu ja ohjaus.

Tutkintavankeuslain uudistus on mielestämme hyvä nähdä myös rikosseuraamusalan mahdollisuu-
tena kehittyä. Sen ensisijainen tehtävä oli parantaa tutkintavankien oloja ja oikeusturvaa, mutta
mielestämme se antaa mahdollisuudet kehittää koko rikosseuraamusalaa ja sen toimintamalleja.
Honka (2019) nosti opinnäytetöissään esiin muun muassa etäkuulustelut, joita on otettu käyttöön
tutkintavankeuslain säädännön uudistuksen jälkeen enemmän. Niissä nähdään kuitenkin haas-
teita, ja ne eivät sovellu käytettäväksi kuin yksinkertaisissa ja helpoiksi ajateltavissa haastatteluissa.
Ne myös vaativat videoyhteyksillä varustettujen kuulusteluun sopivien tilojen rakentamista, niin poliisilaitoksille kuin vankiloihin. Pohdimme, mahdollistaisiko tällaisten tilojen lisääntyminen tulevaisuu-
dessa paremmin myös tutkinta- ja vankeusvankien mahdollisuuksia pitää yhteyttä läheisiinsä ja
avustajiinsa videoyhteyksien avulla enemmän ja luotettavammin kuin tällä hetkellä. Emme malta olla
lisäämättä, että koronaepidemiolla voi olla tässä yhteydessä myös positiivisia vaikutuksia. Uutisista
olemme saaneet lukea, että koronaviruksen leviämisen estämiseksi läheisten vierailut vankiloissa on
kielletty ja tämä on jo omalta osaltaan "pakottanut" vankiloita lisäämään etäyhteyksien käyttömah-
dollisuuksia vankien ja heidän läheistensä välillä. Haluamme ajatella, että epidemian jälkeen tämä
jäisi vankiloissa enemmän käytetyksi tavaksi vankien ja tutkintavankien sosiaalisten kontaktien yllä-
pitämisessä.

Ajattelemme, että tutkintavankeuslainsäädännön uudistus vaatii Kuopion vankilalta vielä paljon
työtä. Erityisesti se vaatii monenlaisia rakenteellisia muutoksia. Vankilassa tulee uudelleen järjestellä
osastoja, rakentaa mahdollisesti kokonaan uutta sekä miettiä logistiikkaa. Henkilöstöä on koulutet-
tava uusiin haasteisiin sekä pidettävä samalla huolta heidän työhyvinvoinnistaan. Näemme kuiten-
kin, että Kuopion vankilalla on hyvät edellytykset turvata vankien oikeudet nyt, sekä vuonna 2025.
Kuopion vankilan henkilökunnan myönteinen ja luottavainen asenne. Johtajan haastattelusta ja

tutkimuksen tuloksista meille välittynyt hyvä johtajuus sekä koko Kuopion vankilan henkilökunnan ammattitaito vievät muutosta varmasti eteenpäin.

9.5 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyömme toteutettiin Kuopion vankilan henkilökunnan näkökulmasta katsottuna aiheesta, jossa voidaan katsoa olevan vastakkain kaksi hyvin merkittävää asiaa. Rikoksen esitutkinta ja sen onnistuminen luotettavasti sekä tutkintavankien ihmisoikeudet ja oikeusturva. Esille nousee ajatus vallasta ja sen käytöstä, sekä yhden haavoittuvassa olevan marginaaliryhmän oikeudet tulla kohdatuksi ja kohdelluksi oikeudenmukaisesti ja syyttömyysolettamuksen mukaisesti. Asetelma on jo sinänsä hyvin ajatuksia herättävä.

Opinnäytetyö antoi meille mahdollisuuden tutustua syvemmin Rikosseuraamuslaitokseen ja sen toimintaan. Rikosseuraamusalalla tehtävä työ jää on sosionomiopinnoissa hyvin vähän käsitellyksi ja sen myötä melko vieraaksi alaksi sosiaalityön tehtäväkentässä. Siihen tutustuminen ja perehtyminen jää opinnoissa opiskelijan oman kiinnostuksen varaan. Me olimme päässeet tutustumaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan jo aiemmin opintoihimme liittyvässä projektissa, jossa saimme mahdollisuuden työskennellä yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilön kanssa. Jo tuon aiemman tehtävän aikana meille vahvistui käsitys siitä, kuinka tärkeässä roolissa sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla tehtävässä työssä on. Tätä tutkimusta tehdessämme tutustuimme tilastojen kautta tutkintavankien, ja myös vankien, taustalla vaikuttaviin ilmiöihin tarkemmin ja tämä vahvisti omaa käsitystämme motivoivan ja voimavarastavan ohjaustyön merkityksestä rikosseuraamusalalla entisestään.

Opinnäytetyössämme koimme tärkeänä perehtyä tutkintavankien tilanteeseen tarkemmin, jotta ymmärtäisimme heidän tarpeitaan tutkintavankeuden aikana paremmin. Tilastojen mukaan tutkintavangeilla ja vankeusvangeilla on muuta väestöä enemmän terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia, oppimisvaikeuksia ja käytösongelmia. Näiden vaikutukset usein näkyvät kaikilla elämän osa-alueilla ja vaikuttavat yksilön koko elämän hallintaan. Tutkintavankeusaika koetaan jo sinänsä haastavana ja henkisesti kuormittavana aikana, ja kun siihen lisätään yksilön henkilökohtaiset haasteet ja ongelmat, kuormitustekijät moninkertaistuvat. Tutkintavankeuden aikana uusina tai lisääntyneinä haasteina esiin voivat nousta muun muassa taloudelliset vaikeudet ja sosiaalinen eristyminen. Tutkintavankeuden aikana itsemurhariskin on todettu olevan korkeampi kuin vankeusaikana.

On tärkeää muistaa, että tutkintavankeus, ja sitä mahdollisesti seuraava vankeusaika, eivät vaikuta vain yksilön omaan elämään. Sen vaikutukset näkyvät väistämättä myös rikoksesta epäillyn läheisten elämässä, erityisesti tutkintavangin perheen ja lasten elämässä. Pohdinnassamme haluamme nostaa esille Kriminaalihuollon tukisäätiön esiin nostaman arvion siitä, että vuosittain vähintään toisen vanhemman vankeusrangaistus koskettaa noin 8 000–10 000 lapsen ja nuoren elämää (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2020). Kun vankeusvankien lisäksi huomioidaan myös tutkintavangit ja yhdyskuntapalvelua suorittavat, on lasten ja nuorten määrä huomattavasti vielä suurempi. Vankeusaika on myös suuri haaste parisuhteille. Nämä tuovat omat haasteensa ja vaatimuksensa jo tutkintavankeusaikaan. Kiinnittämällä huomiota tutkintavangin tilanteeseen kokonaisvaltaisesti voidaan hänen ja

hänen läheistensä hyvinvointia ja arjessa selviämistä helpottaa jo hyvin pienilläkin ratkaisuilla. Esimerkiksi yhteydenpitäminen läheisiin voi toimia tutkintavankia kannattelevana tekijänä tutkintavankeusajan.

Vankeusajan tarkoituksena on rikoksen sovittamisen lisäksi antaa rikolliselle mahdollisuus muuttaa elämäänsä. Ajattelemme, että tämä prosessi on syytä aloittaa jo tutkintavankeusaikana. Vaikka tutkintavanki todettaisi syyttömäksi, olisi hänen mahdollista saada tutkintavankeusaikana apua ja ohjausta, sekä konkreettisia keinoja lähteä muuttamaan elämäänsä niin halutessaan. Erityisen tärkeinä asioina näemme hyvinvointiin liittyvät asiat, kuten päihteettömyys, terveydenhoito ja talousneuvonta. Tutkintavangit, ja vangit, ovat haastava sekä moniulotteista ja -ammattillista yhteistyötä tarvitseva asiakasryhmä. Riittävillä resursseilla toteutetut kokonaisvaltaiset elämäntilanteen kartoitukset ja yksilölliset palvelupolut antaisivat jokaiselle tutkintavangille mahdollisuuden tarvitsemaansa elämänmuutokseen. Opinnäytetyössämme emme lähteneet selvittämään millaista tutkintavankien kanssa tehtävä sosiaalityö poliisivankiloissa on ollut ja vankilan osalta se jäi, tai ainakin siirtyi, koronaepidemian vuoksi. Mutta opinnäytetyöprosessin aikana pohdimme näitä asioita, ja toivomme vielä voivamme palata asiaan vankilan sosiaalityöntekijöiden kanssa myöhemmin.

Opinnäytetyössämme tutustuimme tutkintavankeutta ohjaavaan lainsäädäntöön ja erilaisiin sopimuksiin niin Suomessa kuin maailmalla. Lainsäädäntö on yksiselitteistä. Tutkintavankien oikeudet ovat yksiselitteisiä. Näiden kahden yhteensovittaminen ei sitä kuitenkaan olekaan. Tämä oli asia, jota pohdimme paljon. Kuinka käytännössä voidaan rajoittaa tutkintavangin yhteydenpitoa ilman, että se vaarantaa hänen oikeuksiaan pitää yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin. Miten voidaan taata tutkintavangin oikeus osallistua vankilan päivätoimintaan, jos vankilan tilat eivät sitä mahdollista tarkoituksen mukaisesti ja rikostutkintaa vaarantamatta. Kuinka vankilan henkilökunta voi kokea toimivansa lainsäädännön puitteissa oikein, jos esimerkiksi toimintaympäristö luo sille selkeät rajoitteet. Tämä vaatii vankilan henkilökunnalta jatkuvaa itse reflektiota ja työyhteisön sisäistä avointa keskustelua siitä, kuinka erilaiset ristiriitatilanteet voidaan ratkaista niin, että toimitaan kaikkien osapuolten kannalta oikeuden mukaisesti ja kenenkään oikeuksia rikkomatta.

Tutkintavankeuslaki ja siihen liittyvä lakiuudistusprosessi oli tärkeä osa opinnäytetyötämme. Hallituksen esityksiä sekä eduskunnan vastauksia ja päätöksiä oli saatavilla paljon, ja niitä oli mielenkiintoista lukea. Osin niiden ymmärtäminen vaati meiltä keskustelua ja yhteistä pohdintaa. Käytettävissämme oli myös oikeusministeriön tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksesta vastaavan työryhmän raportteja sekä lukuisia ihmisoikeusjärjestöjen laatimia raportteja Suomen tilanteesta, jotka koimme opinnäytetyömme kannalta tärkeinä. Ne avasivat meille tutkintavankien tilannetta ja olosuhteita paljon, ja auttoivat meitä saamaan kuvan muutostarpeista, joita tutkintavankien oikeusturvan parantaminen Suomessa vaati. Meille tuli yllätyksenä, kuinka paljon puutteita ja rikkeitä ihmisoikeusjärjestöt ovat Suomessa tutkintavankien, ja myös vankeusvankien, olosuhteissa ja oikeuksissa havainneet. Ihmisoikeusjärjestöjen raporteista saimme myös kuvan tutkintavankien tilanteesta Pohjoismaissa ja muualla maailmassa. Kaikki tämä on auttanut meitä ymmärtämään, kuinka merkittävästä asiasta tässä lakiuudistuksessa on kyse. Lakimuutosprosessiin tutustuminen on ollut erittäin kiinnostavaa, mutta samalla myös haastavaa ja paljon keskustelua vaativaa.

Tulevina sosiaalialan työntekijöinä olemme oppineet paljon tästä suhteellisen suuresta sosiaalityön asiakasryhmästä ja sen kohtaamista haasteista. Opimme ymmärtämään paremmin vankeinhoidon yhteiskunnallista merkitystä niin yksilön kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta katsottuna. Ihmisoi-keudet ja niiden toteutuminen on haaste. Niiden eteen on tehtävä aktiivisesti töitä niin yksilö, yhteis-kunta kuin kansainvälisellä tasolla. Se on meidän jokaisen tehtävä.

9.6 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimustulokset eivät ole sellaisenaan yleistettävissä pieneksi jääneen vastausprosenttinsa vuoksi, mutta mielestämme niitä voidaan ainakin jossakin määrin käyttää mahdollisissa jatko- ja vertaistutki-muksissa. Tutkimus antaa vankilan johdolle ja hallinnolla jonkinlaista käsitystä siitä, millaisena osa henkilökunnasta näkee ja kokee tutkintavankeuslainsäädännön uudistuksen sekä mitkä asiat henki-lökunta kokee siinä haasteellisina ja heidän mielestään vielä toimenpiteitä vaativina. Tutkimus avaa henkilökunnan ajatuksia siitä, mitä muutoksia Kuopion vankilassa heidän mielestään tulisi vielä tehdä, että lainuudistukseen pystyttäisiin vastaamaan nyt ja tulevaisuudessa paremmin. Tutkimus välittää Kuopion vankilan johdolle ja hallinnolle myös henkilökuntansa myönteisen ja luottavaisen asenteen vankilan mahdollisuuksista vastata lakiuudistuksen vaatimuksiin.

Laajojen ja yksityiskohtaisten johtopäätösten tekeminen ei tämän tutkimuksen perusteella ole mah-dollista. Opinnäytetyöllemme voisi toimia lähtökohtana laajemmalle kyselylle, jonka voisi toteuttaa kaikissa niissä Suomen vankiloissa, jotka toimivat tutkintavankiloina. Tämä antaisi mahdollisuuden arvioida ja ennakoida paremmin, millaisia muutoksia vankiloissa tulisi henkilökunnan näkökulmasta katsottuna mahdollisesti tulevaisuudessa vielä tehdä, jotta tutkintavankeuslaissa mahdollisesti vuonna 2025 voimaan astuviin säädöksiin voitaisiin vastata paremmin.

Sama tutkimus voitaisi toistaa uudelleen muutostilanteen rauhoituttua ja uudistuksen oltua voimassa useamman vuoden ajan. Vuoden 2025 jälkeen voitaisi kartoittaa, millaisena Kuopion vankilan henki-lökunta on kokonaisuudessaan tutkintavankeuslainsäädännön muutoksen kokeneet ja miten he ovat kokeneet sen vaikuttavan tutkintavankien tilanteeseen ja oikeuksien toteutumiseen vankiloissa. Myös tällöin tutkimus voitaisi toteuttaa kaikissa Suomen tutkintavankiloissa.

Uusina tutkintavankeuden toteuttamiskeinoina otettiin käyttöön vuoden 2019 alusta tehostettu mat-kustuskielto ja tutkinta-aresti. Kyselyyn vastanneet Kuopion vankilan henkilökunnan jäsenet eivät kokeneet näitä toimivina tutkintavankeuden vaihtoehtoina. Syitä tähän voisi tutkia tarkemmin ja pohtia kuinka niistä olisi mahdollista muodostaa toimivia ja tarkoituksen mukaisia tutkintavankeuden muotoja. Tutkimuksella voisi myös selvittää tulevina vuosina, onko vankilan henkilökunnan ajatukset ja asenteet niitä kohtaan muuttuneet, ja onko niiden käyttö Kuopion vankilassa lisääntynyt. Tehoste-tun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin oltua aktiivisesti käytössä, voisi myös tutkintavankien koke-muksia niistä selvittää omalla tutkimuksellaan.

Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi selvittää erityisesti toiskertalaisten tutkintavankien kokemuksia siitä, miten tutkintavankeus poliisivankiloissa ja vankiloissa on heidän mielestään eronnut toisistaan. Kokevatko he oman asemansa ja oikeuksien toteutumisen parantuneen tutkintavankeuslain uudistuksen jälkeen, sekä millaisena he kokevat erot poliisivankiloiden ja vankiloiden tiloissa. Tai vastavasti ensikertalaisten kokemuksia selvittävän tutkimuksen tuloksia olisi taas mahdollista verrata aiempiin, ennen lakiuudistusta tehtyjen tutkimusten tuloksiin.

10 LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

ARENE 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset [verkkodokumentti.] Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. [Viitattu 2019-10-06.] Saatavissa: http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetojen-eettiset-suositukset.pdf?_t=1526903222

ASETUS KANSALAIISOIKEUKSIA JA POLIITTISIA OIKEUKSIA KOSKEVAN KANSAINVÄLISEN YLEISÖPIMUKSEN SEKÄ SIIHEN LIITTYVÄN VALINNAISEN PÖYTÄKIRJAN VOIMAANSAATTIMISEKSI. A 8/1976. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2020-02-22.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008#idp446176320>

CAT 2011. Consideration of reports submitted by States parties under article 19 of the Convention, CAT/C/FIN/5-6 [verkkodokumentti]. Committee against Torture. [Viitattu 2019-10-15.] Saatavissa: <https://www.atlas-of-torture.org/en/document/a5n9w06wbyi6fnk8oaq3erk9?page=1>

CAT 2016. Opening Statement by the Delegation of Finland 09.11.2016 [verkkodokumentti]. Committee against Torture. [Viitattu 2019-08-20.] Saatavissa: https://tbinter-net.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCAT%2fSTA%2fFIN%2f25840&Lang=en

COUNCIL OF EUROPE 2006. European prison rules [verkkodokumentti]. Council of Europe. Committee of ministers. [Viitattu 2019-08-31.] Saatavissa: <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>

CPT 2003. Preliminary observations made by the delegation of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) which visited Finland [verkkodokumentti]. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). [Viitattu 2019-10-16.] Saatavissa: <http://www.state-watch.org/news/2003/oct/finland2003-38-inf-eng.pdf>

CPT 2017. Remand Detention [verkkodokumentti]. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). [Viitattu 2019-08-20.] Saatavissa: <https://www.atlas-of-torture.org/en/document/9a4ljmjdrd9se2ehvfmxcg14i?page=1>

CPT 2019. Report to the Finnish Government on the visit to Finland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) [verkkodokumentti]. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). [Viitattu 2019-08-20.] Saatavissa: <https://rm.coe.int/1680695f70>

DORALIYSKI, Kristian ja HAAVISTO, Karola 2019. Tutkintavankeuslain uudistus tammikuu 2019. Käytännön muutokset ja niiden vaikutukset poliisin rikostutkintaan Itä Uudenmaan alueella. Poliisi-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 2019-08-16.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/185036/ON_Doraliyski_Haavisto.pdf?sequence=2&isAllowed=y

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES 2018. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2018 [verkkodokumentti.] Eduskunnan oikeusasiamies. Toimintakertomus k 11/2019 vp. [Viitattu 2020-02-22.] Saatavissa: <https://www.oikeusasiamies.fi/documents/20184/42383/2018-fi/d41f123c-55c8-465e-9dd7-a154c59bc4fc>

ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS. Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojamiseksi. 63/1999. Finlex. Valtiosopimus. [Viitattu 2019-08-30.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>

EUROSTAT 2020. Police, court and prison personnel statistics [verkkojulkaisu]. Eurostat. [Viitattu 2020-01-18.] Saatavissa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Police,_court_and_prison_personnel_statistics

- HEIKKILÄ, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- HE 263/2004. Hallituksen esitys Eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Finlex. Hallituksen esitys. [Viitattu 2019-08-30.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040263>
- HE 45/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle vankeutta ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. Finlex. Hallituksen esitys. [Viitattu 2019-08-30.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140045>
- HE 252/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Finlex. Hallituksen esitys. [Viitattu 2019-08-30.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160252>
- HONKA, Visa 2019. Tutkintavangit poliisin säilytystiloista nopeammin tutkintavankilaan. Tutkimus tutkintavankeuslain muutosten vaikutuksista Lapin poliisilaitoksen toimintaan. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 2020-01-31.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/260952/ON_Honka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- IHMISOIKEUDET 2019. Ihmisoikeudet [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-10-05] Saatavissa: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/oikeudenmukainen-oikeudenkaynti/>
- IHMISOIKEUSLIITTO 2020a. Mitä ihmisoikeudet ovat? [verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2019-10-05] Saatavissa: <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/>
- IHMISOIKEUSLIITTO 2020b. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-10-05] Saatavissa: <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>
- INNOKYLÄ 2019. SWOT [verkkajulkaisu]. Innokylä. [Viitattu 2019-10-05.] Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli111751>
- ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUS 2019. Hovioikeuden ratkaisu: I-SHO:2019:4. Tutkintavangin seitsemän vuorokauden säilytysaika poliisin säilytystilassa on laskettava vangitsemispäätöksestä eikä kiinniotosta lähtien [verkkajulkaisu]. Itä-Suomen hovioikeuden päätös päätös 30.07.2019. [Viitattu 2020-02-11.] Saatavissa: <https://oikeus.fi/hovioikeudet/ita-suomenhovioikeus/fi/index/hovioikeusratkaisut/hovioikeusratkaisut/1570776141183.html>
- KANANEN, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- KANANEN, Jorma 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä: laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- KIVIVUORI, Janne 2013. Rikollisuuden syyt. Helsinki: Nemo.
- KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ 2020. Läheisen vankeus koskettaa vuosittain tuhansia nuoria – uusi opas tukee nuorta kriisissä [verkkajulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 2020-04-28.] Saatavissa: <https://www.krits.fi/2020/02/laheisen-vankeus-koskettaa-vuosittain-tuhansia-nuoria-uusi-opas-tukee-nuorta-kriisissa/>
- KRIMINALVÅRDEN 2019. Nordisk statistik. För kriminalvården i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige 2013-2017 [verkkodokumentti]. Kriminalvården. [Viitattu 2020-04-28.] Saatavissa: https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosi-kirja/JNMJb7iPv/Nordisk_statistik_2013-2017.pdf
- KOKKONEN, Heikki (toim.) 2014. Virkavalta ja väkivalta. Vallan varjoja vankilassa. Tampere: Media-pinta.
- KÄÄRIÄINEN, Henri 2018. Tutkintavankien kokemus oikeudenmukaisuudesta tutkintavankeudessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapolitiikka. Pro gradu –tutkielma. [Viitattu

2019-08-18.] Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235921/Kaariainen_Yhteiskuntapolitiikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y

LAKI POLIISIN SÄILYTTÄMIEN HENKILÖIDEN KOHTELUSTA. L 29.9.2006/841. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2020-02-22.]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060841#L2P2>

MYHYRBERG, Pertti 2016. Vankeuden täytäntöönpano. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 1/2016.

OIKEUSMINISTERIÖ 2004. Kidutuksen vastaisen komitean vastainen raportti Suomen suljettujen laitosten tarkastuksesta valmistunut [verkkojulkaisu]. Oikeusministeriö. Tiedote. [Viitattu 2019-10-15.] Saatavissa: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kidutuksen-vastaisen-komitean-raportti-suomen-suljettujen-laitosten-tarkastuksesta-valmistunut

OIKEUSMINISTERIÖ 2015. Kidutuksen vastainen komitea kiirehtii uudistuksia tutkintavankien säilyttämiseen [verkkojulkaisu]. Oikeusministeriö. Tiedote. [Viitattu 2019-10-15.] Saatavissa: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kidutuksen-vastainen-komitea-kiirehtii-uudistuksia-tutkintavankien-sailyttamiseen

OIKEUSMINISTERIÖ 2016. Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen [verkkodokumentti]. Oikeusministeriö. Mietintöjä ja lausuntoja, 5/2016. [Viitattu 2019-08-28.] Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76631/omml_5_2016_tutkintavankeus_124_s.pdf

OIKEUSMINISTERIÖ 2018. Tutkintavankeudelle lisää vaihtoehtoja ensi vuoden alusta [verkkojulkaisu]. Oikeusministeriö. [Viitattu 2019-08-28.] Saatavilla: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tutkintavankeudelle-lisaa-vaihtoehtoja-ensi-vuoden-alusta

OIKEUSMINISTERIÖ 2019. Rikosseuraamuslaitoksen rakenteiden ja toiminnan arviointi [verkkojulkaisu]. Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita 2019:14. [Viitattu 2020-04-28.] Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161540/OMSO_14_2019_RISE_Rakenteiden_ja_toiminnan_arviointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

OIKEUSMINISTERIÖ 2020a. Ohjausryhmän asettaminen tutkintavankien vankiloihin sijoittamisesta sekä vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi [verkkodokumentti]. Oikeusministeriö. VN/13729/2019. [Viitattu 2020-02-22.]. Saatavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/851ebafc-22fc-4bb4-8018-818a67f24d6f/06b4281f-cddf-4aaf-944a-429657ee0198/ASETTAMISPAA-TOS_20200204135018.PDF

OIKEUSMINISTERIÖ 2020b. Vanginkuljetuslainsäädännön muutos [verkkojulkaisu]. Oikeusministeriön hankkeet. OM017:00/2020. [Viitattu 2020-02-22.]. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM017:00/2020>

OIKEUSMINISTERIÖN ASETUS TUTKINTAVANKILOINA TOIMIVISTA VANKILOISTA. A 19.5.2017/341. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2019-10-06.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170341>

PAKKOKEINOLAKI. L 22.7.2011/806. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2019-08-30.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

POHJOLAINEN, Harri 2019-06-27. Kuopion vankilanjohtaja. [Haastattelu.] Kuopio: Kuopion vankila.

POHJOLAINEN, Harri 2020-03-25. Kuopion vankilanjohtaja. [Sähköpostiviesti.] Vastaanottaja Jussi Manninen.

POLIISI 2019. Valvonta- ja hälytystoiminnan tila [verkkodokumentti]. Poliisi. Selvityshankkeen loppuraportti 3/2019. [Viitattu 2020-04-08.]. Saatavissa: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/valvonta_ja_halytystoiminnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti?docID=86272

POLIISI 2020. Rikoksen esitutkinta [verkkojulkaisu]. Poliisi. [Viitattu 2020-02-22.]. Saatavissa: https://www.poliisi.fi/rikokset/rikoksen_esitutkinta

- POLIISIHALLITUS 2019. Toimintaympäristö 2019 [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-08-31.] Saatavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/81788_Toimintaymparisto_2019_osa_1_web_27062019.pdf?aaaa86140e01d788
- RANTALA, Kati, TYNI, Sasu, KOSKENNIEMI, Lauri, LIIMATAINEN, Anu ja KÄÄRIÄINEN, Henri 2017. TUTKINTAVANKIEN OLOT JA OIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN [verkkodokumentti]. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. [Viitattu 2019-08-18.] Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/224593/Tutkimuksia_4_Kati_Rantala_ym_20174.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017. Kuopion vankilan järjestyssäntö 03.11.2017 [verkkodokumentti]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2019-10-15.] Saatavissa: https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/jarjestyssaannot/s7sztUPX5/Kuopion_vankilan_jarjestyssaanto_3.11.2017.pdf
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2018a. Rikosseuraamusasiakkaat 01.05.2018 [verkkodokumentti]. Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2018. [Viitattu 2020-02-23.]. Saatavissa: https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/8EkmTdva3/2018-03_Rikosseuraamusasiakkaat_1.5.2018_03.pdf
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2018b. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2018 [verkkodokumentti]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2020-02-23.]. Saatavissa: https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/AWHmQGSQj/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2018_WWW2.pdf
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2019a. Kuopion vankila [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2019-08-26.] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/kuopionvankila.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2019b. Tappajan opas, Kuopion vankila [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2019-10-20.] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolelle/tapaamiset/tapaajanopaskuopionvankila.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2019c. Vangit [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2019-10-19.] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2019d. Vankeus [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2019-08-26.] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2020. Työ ja koulutus [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2020-04-28.] Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tyojakoulu-tus.html>
- RONKAINEN, Suvi, PEHKONEN, Leila, LINDBLOM-YLÄNNE, Sari ja PAAVILAINEN, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.
- SARAJÄRVI, Anneli ja TUOMI, Jouni 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- SAVONIA 2019. Sosionomin ammatilliset kompetenssit [verkkojulkaisu]. Savonia-ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2019-08-29.] Saatavissa: TALENTIA s.a. Sosiaalialan ammattieettinen vala [verkkojulkaisu]. Talentia. [Viitattu 2019-06-10.] Saatavissa: <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietiikka/ammattieettinen-vala/>
- TUTKINTAVANKEUSLAKI. L 23.09.2005/768. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2019-08-30.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768>
- VALLI, Raine 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- VEHKALAHTI, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.
- VILKKA, Hanna 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.
- VILKKA, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

VÄISÄNEN, Raija ja VÄÄNÄNEN-FORIN, Marja 2014. Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla [Verkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2019-08-31.] Saatavissa: https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/NdFcArAZr/RISE_1_2014_Sosiaalityo_ja_sosiaalinen_tuki_280214web_versio1.3.pdf

WEBROPOL s.a. [Verkojulkaisu.] Webropol. [Viitattu 2019-10-03.] Saatavissa: <https://webropol.fi/>

LIITE 1: kyselylomake: Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion vankilassa

Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion Vankilassa

Arvoisa vastaaja. Tämä tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Kuopion vankilan henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia siitä, kuinka lain muutokset vaikuttavat, ja tulevat vaikuttamaan, tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen, tutkintavankien oloihin sekä rikostutkintaan Kuopion vankilassa. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa 10-20 minuuttia ja sen pystyy tarvittaessa jättämään kesken ja jatkamaan kyselyn täyttämistä myöhemmin uudelleen. Kysymyksiä on viidellä (5) sivulla ja ensimmäisellä sivulla kysytään taustatietoja. Kysely muodostuu väittämistä sekä kahdesta avoimesta kysymyksestä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä vastauksista voida tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Kiitos kyselyyn vastaamisesta.

1. Sukupuoli *

Mies
 Nainen
 Jokin muu

2. Ammatti/työnkuva *

Vanginvartija
 Koulutus- ja/tai kuntoutusektori
 Sosiaalityöntekijä
 Esimiestehtävissä työskentelevä: johtaja, apulaisjohtaja tai rikosseuraamusiesimies
 Muu, mikä

3. Ikä *

Alle 30 vuotta
 30 - 39
 40 - 49
 Yli 50 vuotta

4. Olen työskennellyt rikosseuraamusalalla *

Alle vuoden
 1 - 5 vuotta
 6 - 10 vuotta
 Yli 10 vuotta

5. Olen työskennellyt Kuopion vankilassa *

Alle vuoden
 1 - 5 vuotta
 6 - 10 vuotta
 Yli 10 vuotta

Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion Vankilassa

Suomessa tutkintavankeus poikkeaa hallinnoiltaan ja tutkintavankien sijoitusajoilta poliisivankiloissa selkeästi muiden Euroopan ja Pohjoismaiden vastaavista järjestelmistä. Suomella on myös ollut muihin Euroopan valtioihin nähden käytössään vähemmän vaihtoehtoja tutkintavankeuden toteuttamiseksi.

6. Millainen tutkintavankeuden muoto olisi mielestäsi Suomen olosuhteissa toimivin?

- Ruotsin malli: poliisilaitosten läheisyyteen tai yhteyteen sijoitettu tutkintovankilat
- Norjan malli: rikoksesta epäilty siirretään poliisin tiloista tutkintavankilaan 2 vrk:n kuluessa pidättämisestä
- Tanskan malli: rikoksesta epäilty toimitetaan 24h kiinniotosta tuomioistuimen kuultavaksi
- Islannin malli: rikoksesta epäilty toimitetaan 24h kiinniotosta tuomioistuimen kuultavaksi
- Suomessa ennen vuotta 2019 voimassa ollut malli: tutkintavankeja sai säilyttää poliisivankiloissa korkeintaan 30 vrk
- Suomessa vuoden 2019 alusta voimaan astunut malli: tutkintavankeja saa säilyttää poliisivankiloissa korkeintaan 7 vrk
- Suomessa vuoteen 2025 mennessä käyttöön otettava malli: tutkintavankeja ei saa säilyttää enää lainkaan poliisivankiloissa

7. Missä mielestäsi olisi esitutkinnan kannalta paras paikka tutkintavangeille esitutkinnan aikana? *

- Poliisivankilassa
- Vankilassa
- Poliisilaitosten viereen/ yhteyteen rakennettavassa tutkintavankilassa
- Tutkinta-arestissa
- Muussa, missä?

8. Perustele vastauksesi kysymyksen 7

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion Vankilassa

Vuoden 2019 alussa astui voimaan tutkintavankeuslain muutos, jossa tutkintavankien säilytystä poliisivankiloissa lyhennettiin 30 vuorokaudesta 7 vuorokauteen ja tutkintavankeuden rinnalla otettiin käyttöön tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti. Tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen.

9. Kuinka paljon uusi tutkintavankeuslaki on mielestäsi Kuopion vankilassa vaikuttanut *

	Erittäin paljon	Paljon	Siltä väliltä	Vähän	Erittäin vähän	En tiedä
Esitutkintaan (tutkinnan luotettavuus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten ja tutkintavankien välisiin suhteisiin (hiljainen tieto)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vankilan rakenteisiin (osastoinnit, tilat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vankilan henkilökuntaresursseihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkintavankien hyvinvointiin (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuus, viihtyvyys)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Omaan työhösi	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ihmisoikeusjärjestöt ovat pitkään ja toistuvasti huomauttaneet Suomea tutkintavankien ja vankien huonoista oloista, ja tämä on johtanut tutkintavankeuden ja tutkintavankeutta ohjaavan lainsäädännön muuttamiseen.

10. Mitä mieltä olet uuden tutkintavankeuslain vaatimista muutoksista Kuopion vankilan toiminnassa?

Näen muutoksen vaikutukset... *

	Erittäin negatiivisena	Negatiivisena	Siltä väliltä	Positiivisena	Erittäin positiivisena	En tiedä
Esitutkinnaissa (tutkinnan luotettavuus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten ja tutkintavankien välisissä suhteissa (yhteistyö, hiljainen tieto)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vankilan rakenteissa (osastoinnit, tilat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vankilan henkilökuntaresursseissa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkintavankien hyvinvoinnissa (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuus, viihtyvyys)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Omassa työssäsi	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion Vankilassa

Pakkokeinolain säännöksiä tutkintavankeuden vaihtoehtoista täydennettiin lisäämällä lakiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Tutkintavankeuslain uudistusten tarkoituksena on lisätä tehokkaasti valvottujen vaihtoehtojen käyttöä tutkintavankeudessa.

11. Mitä mieltä olet tehostetusta matkustuskiellosta tutkintavankeuden vaihtoehtona? *

	Erittäin toimiva	Toimiva	Siltä väliltä	Jokseenkin toimiva	Ei toimiva	En tiedä
Mielestäni se on	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Mitä mieltä olet tutkinta-arestista tutkintavankeuden vaihtoehtona? *

	Erittäin toimiva	Toimiva	Siltä väliltä	Jokseenkin toimiva	Ei toimiva	En tiedä
Mielestäni se on	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Mitä mieltä olet yhteydenpito rajoituksen valvomismahdollisuuksista esitutinnan aikana vankilassa? *

	Erittäin toimiva	Toimiva	Siltä väliltä	Jokseenkin toimiva	Ei toimiva	En tiedä
Mielestäni se on	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Tutkintavankeuslain aiheuttamat muutokset Kuopion Vankilassa

Lakimuutoksen tarkoituksena on, että vuoteen 2025 mennessä tutkintavankien säilytys Suomen poliisivankiloissa tulisi loppua kokonaan.

14. Minkä verran muutoksia Kuopion vankilassa on mielestäsi vielä tehtävä, jotta kaikkiin tutkintavankeuslain vaatimuksiin voidaan vastata? *

	Erittäin paljon	Paljon	Siltä väliltä	Vähän	Erittäin vähän	En tiedä
Vankilan rakenteissa (osastoinnit, tilat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vankilan henkilökuntaresursseissa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkintavankien hyvinvoinnissa (terveystarkastukset, päivätoimintaan osallistuminen, ulkoilumahdollisuus, viihtyvyys)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Omassa työssäsi	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Mitä mieltä olet Kuopion vankilan mahdollisuuksista toteuttaa tutkintavankeuslain edellyttämät muutokset vuoteen 2025 mennessä? *

	Erittäin hyvänä	Hyvänä	Siltä väliltä	Huonona	Erittäin huonona	En tiedä
Näen Kuopion vankilan mahdollisuudet vastata lain edellyttämiin muutoksiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Perustele vastauksesi kysymykseen 15

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Lähetä

LIITE 2: Saatekirje 1

Arvoisa vastaaja

Olemme Savonian sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyönämme tutkimusta tutkintavankeuslain muutoksesta, joka astui voimaan 1.1.2019. Tutkintavankeuslain muutoksen myötä tutkintavankien säilytystä poliisivankiloissa lyhennettiin ja tutkintavankeuden rinnalla mahdollistettiin tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin käyttö. Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää Kuopion vankilan henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia siitä, kuinka lain muutokset vaikuttavat, ja tulevat vaikuttamaan, tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen, tutkintavankien oloihin sekä rikos-tutkintaan Kuopion vankilassa.

Tämä kysely on tarkoitettu kaikille Kuopion vankilassa tutkintavankien kanssa työskenteleville henkilökunnan jäsenille. Vastaavaa kyselyä ei ole aiemmin Kuopion vankilassa toteutettu, ja vastaamalla autat meitä rakentamaan kokonaiskuvaa siitä, millaisena tutkintavankien kanssa työskentelevät, eri ammattiryhmien edustajat tutkintavankeuslain muutokset työssään kokevat. Vastauksesi on tutkimuksemme onnistumisen kannalta tärkeä.

Kyselyyn voi vastata itselleen parhaiten sopivana ajankohtana, mutta pyydämme vastauksia 19.01.2019 mennessä. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 10-20 minuuttia. Kysely on laadittu niin, että sen pystyy tarvittaessa jättämään kesken ja jatkamaan kyselyn täyttämistä myöhemmin uudelleen (tallenna ja jatka myöhemmin painike). Vastauksia käytetään vain tässä tutkimuksessa, ja ne kerätään ja käsitellään nimettömästi.

<https://link.webpolsurveys.com/S/67D5B9BBA810AD0B>

Vastauksista kiittäen,
Jussi Manninen ja Satu Soininen

Mahdollisissa kyselyyn liittyvissä ongelmatilanteissa tai halutessasi lisätietoja, voit ottaa yhteyttä:
jussi.manninen@edu.savonia.fi tai satu.soininen@edu.savonia.fi

LIITE 3: Saatekirje 2

Arvoisa vastaaja

Lähetimme teille tammikuun 2020 alussa tutkintavankeuslainsäädännön muutoksiin liittyvän kyselyn. Emme ole saaneet vastauksianne. Tutkimuksen onnistumisen kannalta jokainen vastaus on tärkeä. Mikäli olette jo vastanneet ja palauttaneet kyselyyn, on tämä viesti teille aiheeton.

PYYDÄMME TEITÄ KUNNIOITTAVASTI VASTAAMAAN LIITTEENÄ OLEVAAN KYSELYYN MAHDOLLISIMMAN PIAN, VIIMEISTÄÄN 31.1.2020.

Olemme Savonian sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyönämme tutkimusta tutkintavankeuslain muutoksesta, joka astui voimaan 1.1.2019. Tutkintavankeuslain muutoksen myötä tutkintavankien säilytystä poliisivankiloissa lyhennettiin ja tutkintavankeuden rinnalla mahdollistettiin tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin käyttö. Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää Kuopion vankilan henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia siitä, kuinka lain muutokset vaikuttavat, ja tulevat vaikuttamaan, tutkintavankeuteen ja sen toteuttamiseen, tutkintavankien oloihin sekä rikos-tutkintaan Kuopion vankilassa.

Tämä kysely on tarkoitettu kaikille Kuopion vankilassa tutkintavankien kanssa työskenteleville henkilökunnan jäsenille. Vastaavaa kyselyä ei ole aiemmin Kuopion vankilassa toteutettu, ja vastaamalla autat meitä rakentamaan kokonaiskuva siitä, millaisena tutkintavankien kanssa työskentelevät, eri ammattiryhmien edustajat tutkintavankeuslain muutokset työssään kokevat. Vastauksesi on tutkimuksemme onnistumisen kannalta tärkeä.

Kyselyyn voi vastata itselleen parhaiten sopivana ajankohtana, mutta pyydämme vastauksia 31.1.2020 mennessä. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 10-20 minuuttia. Kysely on laadittu niin, että sen pystyy tarvittaessa jättämään kesken ja jatkamaan kyselyn täyttämistä myöhemmin uudelleen (tallenna ja jatka myöhemmin painike). Vastauksia käytetään vain tässä tutkimuksessa, ja ne kerätään ja käsitellään nimettömästi.

<https://link.webropolsurveys.com/S/67D5B9BBA810AD0B>

Vastauksista kiittäen,
Jussi Manninen ja Satu Soininen

Mahdollisissa kyselyyn liittyvissä ongelmatilanteissa tai halutessasi lisätietoja, voit ottaa yhteyttä:
jussi.manninen@edu.savonia.fi tai satu.soininen@edu.savonia.fi